

Πληροφορίες: Αντωνία Παυλή, Φανή Προβή

Αθήνα: 30.12.2022
Αρ. Πρωτ.: 1883

ΠΡΟΣ: κα Ε. Δημητρίου, Υπηρεσιακή Γραμματέας, Σημείο Αναφοράς
Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης

ΚΟΙΝ: «Πίνακας Αποδεκτών»

ΘΕΜΑ: «Δράση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ
για την υποστήριξη του Σημείου Αναφοράς του Υπουργείου
Ψηφιακής Διακυβέρνησης για την ορθή εφαρμογή των
απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της
Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με
Αναπηρίες»

Αξιότιμη κυρία Δημητρίου,

Η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ) -που αποτελεί την τριτοβάθμια κοινωνική και συνδικαλιστική οργάνωση των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στη χώρα και επίσημα αναγνωρισμένο δια του ν. 2430/96 (ΦΕΚ 156Α/10.7.96) Κοινωνικό Εταίρο της ελληνικής Πολιτείας σε ζητήματα αναπηρίας- στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020», υλοποιεί το Έργο «Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας»,¹ το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και την Ελλάδα. Σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι η παραγωγή έγκυρης πληροφόρησης, τεκμηρίωσης και επιστημονικής γνώσης για τα θέματα της αναπηρίας στην Ελλάδα και η συμβολή στη διαμόρφωση πολιτικών που

¹ Εφεξής «Παρατηρητήριο»

θα εξασφαλίσουν ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους.

Το Παρατηρητήριο, λαμβάνοντας υπόψη τον κρίσιμο ρόλο της τομεακής και περιφερειακής διάστασης των πολιτικών υλοποίησης της Σύμβασης των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD),² που η Ελλάδα κύρωσε με το ν. 4074/2012 και δεσμεύεται να εφαρμόσει τις απαιτήσεις που αυτή περιλαμβάνει, σχεδίασε και υλοποιεί κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο τη δράση ΠΕ9, με αντικείμενο την «Παροχή υποστήριξης στα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς (Υπουργεία και Περιφέρειες) για την ορθή εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής σε Κεντρικό και Περιφερειακό Επίπεδο».

Στο πλαίσιο των απαιτήσεων της Σύμβασης, τον Σεπτέμβριο του 2019 η Επιτροπή προέβη σε εποικοδομητικό διάλογο με την αντιπροσωπία του ελληνικού κράτους, κατά τη διάρκεια του οποίου εξετάστηκε κατά πόσο το ελληνικό κράτος έχει εναρμονιστεί με τις διατάξεις της Σύμβασης. Απόρροια αυτού του εποικοδομητικού διαλόγου ήταν η δημοσίευση των Τελικών Παρατηρήσεων και Συστάσεων³ της Επιτροπής προς την Ελλάδα, μέσω των οποίων επισημαίνονταν τα σημεία εκείνα στα οποία η ελληνική Πολιτεία όφειλε να εργαστεί περαιτέρω, στο πλαίσιο τήρησης των δεσμεύσεων που απορρέουν από την κύρωση της Σύμβασης. Η δημοσίευση των Τελικών Παρατηρήσεων σε συνδυασμό με τους διαρκείς αγώνες για την ικανοποίηση των πάγιων αιτημάτων του αναπηρικού κινήματος, οδήγησαν το 2020 στην υιοθέτηση του πρώτου *Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία* (εφεξής ΕΣΔ),⁴ που παρά τις όποιες αδυναμίες του, αποτελεί έναν οδικό χάρτη για την άρση των εμποδίων και των διακρίσεων που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία σε όλους τους τομείς ζωής με περισσότερο συστηματικό τρόπο.

² Εφεξής «Σύμβαση»

³ Οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών στο:

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhskOcz9c06iPa1r3wEJzoMtZPRIsn2F8be6qzYChDHrmBTMH%2bqHKEyy9lkIKsnfl7vYm%2b%2fX3mXiOTC PBgssnHiOpTdzNgr31DcGr9iV91p4N2>. Επίσης, η ΕΣΑμεΑ, με δική της πρωτοβουλία, μετέφρασε τις Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής στην [ελληνική γλώσσα](#) αλλά και σε [κείμενο εύκολο για ανάγνωση](#) (easy-to-read) για την περαιτέρω διάχυση τους στην ελληνική κοινωνία.

⁴ Εφεξής «ΕΣΔ»

Αξιοποιώντας το υψηλό επίπεδο τεχνογνωσίας και την πολυετή εμπειρία που η ΕΣΑμεΑ και το «Παρατηρητήριο» διαθέτουν στα ζητήματα αναπηρίας, η δράση μας έχει σκοπό να συνδράμει την Πολιτεία και τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς στην ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα, ως προς τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς των Υπουργείων, η δράση στοχεύει να συνδράμει στη βέλτιστη υλοποίηση των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής, μέσω:

- Της εξειδίκευσης της δικαιωματικής οπτικής της αναπηρίας, στο πεδίο αρμοδιοτήτων του Υπουργείου αναφοράς.
- Της αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο αρμοδιοτήτων του Υπουργείου σας υπό το πρίσμα της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας.
- Του προσδιορισμού των κενών και των προκλήσεων που απορρέουν από τον υφιστάμενο πολιτικό σχεδιασμό και την έως σήμερα πορεία υλοποίησης του ΕΣΔ και των τομεακών σχεδίων δράσης του Υπουργείου αναφοράς.
- Της διατύπωσης συγκεκριμένων προτάσεων και συστάσεων, καθώς και της διάθεσης συνοδευτικού υλικού και πληροφόρησης που μπορεί να φανούν χρήσιμα και να διευκολύνουν την υλοποίηση του έργου του Επιμέρους Σημείου Αναφοράς του εκάστοτε Υπουργείου.

Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των νομικών και πολιτικών δεσμεύσεων της χώρας, όπως αυτές απορρέουν από το εθνικό και ευρωπαϊκό/διεθνές πλαίσιο για την αναπηρία,⁵ στο παρόν κείμενο, επικεντρωνόμαστε στα ζητήματα που άπτονται της αρμοδιότητας του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και αφορούν στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα ψηφιακά περιβάλλοντα και στην πληροφορία.

⁵ Οι νομικές και πολιτικές δεσμεύσεις της χώρας, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο είναι οι ακόλουθες: Η Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες (ν. 4074/2012), οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο (ν. 4488/2017), ο [Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ε.Ε.](#), ο [Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων](#), η [Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030](#), το Κανονιστικό Πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), η [Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη](#), τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες [2016/2102 για την προσβασιμότητα των ιστότοπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα](#) και [2019/882 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών](#), και τη [Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025](#).

Μέσω αυτής της επικοινωνίας μας, πέραν των άλλων, ευελπιστούμε να εγκαινιάσουμε έναν σταθερό δίαυλο επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ της ΕΣΑμεΑ και του Σημείου Αναφοράς του Υπουργείου σας.

Συνοπτική περιγραφή υφιστάμενης κατάστασης

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια ολοένα και αυξανόμενη αξιοποίηση των ψηφιακών περιβαλλόντων για τη διενέργεια αρκετών καθημερινών δραστηριοτήτων μας όπως η πρόσβαση στην πληροφόρηση, η επίλυση διάφορων γραφειοκρατικών ζητημάτων, η κοινωνικοποίηση κ.λπ. Ωστόσο, η πρόσβαση στα ψηφιακά περιβάλλοντα και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους δεν μπορεί να εκλαμβάνεται ως δεδομένη για όλους τους πολίτες. Το «ψηφιακό χάσμα» και ο «ψηφιακός αναλφαβητισμός» αποτελούν σύγχρονα προβλήματα που προέκυψαν ύστερα από την ανάδυση των ψηφιακών περιβαλλόντων και τεχνολογιών και τα οποία εστιάζουν στις προκλήσεις με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες διάφορες κοινωνικές ομάδες κατά την ισότιμη συμμετοχή και πρόσβασή τους σε αυτά. Μια από αυτές τις κοινωνικές ομάδες είναι και τα άτομα που δύναται να έρθουν αντιμέτωπα με σοβαρά εμπόδια και περιορισμούς κατά την πρόσβασή τους διαθέσιμες ψηφιακές υπηρεσίες.

Άτομα με αναπηρία και πρόσβαση στο διαδίκτυο

Σύμφωνα με την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών για το έτος 2020 (EUSILC-2020), η σύνδεση στο διαδίκτυο αποτελεί ένα σημαντικό εμπόδιο για τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα. Ειδικότερα, ένα (1) στα δύο (2) άτομα με σοβαρή και μέτρια αναπηρία που ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 16+ δεν έχει σύνδεση στο διαδίκτυο, σε αντίθεση με τα άτομα χωρίς αναπηρία όπου μόνο ένα ποσοστό της τάξεως του 10% δεν έχει σύνδεση στο διαδίκτυο.

Πίνακας 1. Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+) και σύνδεση στο διαδίκτυο (2020)

	Ναι	Όχι, δεν έχω την οικονομική δυνατότητα	Όχι, για άλλους λόγους	Σύνολο
Σοβαρή Αναπηρία	391.542	63.275	459.283	914.100
	42,8%	6,9%	50,2%	100,0%
Μέτρια Αναπηρία	589.412	75.535	604.905	1.269.852
	46,4%	5,9%	47,6%	100,0%
Χωρίς αναπηρία	6.051.274	223.071	521.441	6.795.786
	89,0%	3,3%	7,7%	100,0%
Σύνολο	7.032.228	361.881	1.585.629	8.979.738
	78,3%	4,0%	17,7%	100,0%

*Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, 2020
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας.*

Αν και από το 2020, ύστερα από το ξέσπασμα της πανδημίας, παρατηρείται μια σημαντική στροφή στην αξιοποίηση των ψηφιακών περιβαλλόντων και την ολοένα αυξανόμενη διαθεσιμότητα και χρήση ψηφιακών υπηρεσιών, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο παρουσιάζει μείωση. Ενώ το 2019, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο ανερχόταν στο 45,7%,⁶ το 2020, ένα χρόνο αργότερα, το ποσοστό αυτό ανήρθε σε 42,8%, σημειώνοντας μείωση της τάξεως του 2,9%.

Εκτός από τη μείωση του ποσοστού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο, ένα ακόμη σημαντικό εύρημα της προαναφερόμενης έρευνας είναι ότι η αιτία που τόσο τα άτομα με σοβαρή αναπηρία όσο και τα άτομα με μέτρια αναπηρία δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο δεν οφείλεται σε οικονομικούς λόγους αλλά σε άλλους λόγους. Σύμφωνα με την EUSILC-2020, σχεδόν ένα (1) στα δυο (2) άτομα με σοβαρή και μέτρια αναπηρία υποστηρίζουν ότι δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο για άλλους λόγους. Αν και στην έρευνα δεν εξειδικεύονται οι λόγοι για τους οποίους τα άτομα με αναπηρία δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο, λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα του δείκτη DESI της

⁶ Βλ. Ετήσια Έκθεση Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2020, σελ. 45. Διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf>

Ευρωπαϊκής Επιτροπής,⁷ οι «άλλοι λόγοι» θα μπορούσαν να συσχετιστούν με τον ψηφιακό αναλφαβητισμό ή/και την έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων των ατόμων με αναπηρία.

Προσβασιμότητα ιστοτόπων

Ο δεύτερος παράγοντας που εμποδίζει την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στη χρήση και αξιοποίηση των ψηφιακών περιβαλλόντων σχετίζεται με τα ζητήματα της προσβασιμότητας αυτών. Αν και η χώρα μας έχει ενσωματώσει την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2016/2102 για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα από το 2019,⁸ παρ' όλα αυτά παρατηρούνται ακόμη σημαντικές καθυστερήσεις ως προς την πλήρη εφαρμογή της.

Παραδείγματος χάρη, αν και στο ν.4727/2020 προβλέπεται: α) η τήρηση Μητρώου Δημόσιων Ιστοσελίδων και Εφαρμογών (ΜΗΔΙΣΕΦ) (βλ. άρθρο 43), και β) η υποχρέωση των οργανισμών του δημοσίου να αναρτούν στους δικούς τους ιστοτόπους *Δήλωση Προσβασιμότητας* (βλ. άρθρο 42), μέχρι και τα τέλη του 2022, το ΜΗΔΙΣΕΦ εξακολουθούσε να μη λειτουργεί όπως και η ανάρτηση και ενημέρωση της *Δήλωσης Προσβασιμότητας* στους ιστοτόπους των δημοσίων φορέων δεν εφαρμοζόταν καθολικά όπως προβλέπεται από το νόμο.⁹

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ, από το 2020, μελετά συστηματικά, μέσω της χρήσης του εργαλείου Lighthouse, το επίπεδο προσβασιμότητας των ιστοτόπων Υπουργείων, Οργανισμών και υπηρεσιών του δημοσίου που δύνανται να επισκεφθούν τα άτομα με αναπηρία.¹⁰ Σύμφωνα με τα

⁷ Βλ. τη σχετική συζήτηση για τον δείκτη DESI στη σ. 23 του συνοδευτικού αρχείου της παρούσας επιστολής.

⁸ Η Ευρωπαϊκή 2016/2102 ενσωματώθηκε στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο αρχικά το 2019 με το ν.4591/2019, και 2020 με το ν.4727 «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 184/23-9-2020) ενσωματώθηκε εκ νέου.

⁹ Σχετικά με το ΜΗΔΙΣΕΦ και τη Δήλωση Προσβασιμότητας βλ. σσ. 26-27 του συνοδευτικού αρχείου της παρούσας επιστολής

¹⁰ Ο Πίνακας με τα αποτελέσματα προσβασιμότητας και παροχής *Δήλωσης Προσβασιμότητας* των ιστοτόπων του Δημοσίου που είναι σημαντικές για τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις είναι διαθέσιμος στις σσ. 28-32 του συνοδευτικού αρχείου της παρούσας επιστολής (βλ. Πίνακα 2).

ευρήματα της μελέτης μας το ποσοστό προσβασιμότητας των ιστοτόπων των οργανισμών του δημοσίου δεν παρουσίασε αξιόλογες μεταβολές, αφού στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν μεταβλήθηκε σχεδόν καθόλου σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό που είχαν λάβει το 2020. Οι ιστοτόποι που βελτιώθηκαν σημαντικά εντός του 2022 ήταν αυτοί του gov.gr, ο οποίος πλέον είναι σχεδόν πλήρως προσβάσιμος (ποσοστό 93%), του [Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας](#) (ποσοστό 94%) και της [Εθνικής Πύλης Αναπηρίας](#) που ξεκίνησε τη λειτουργία της εντός του 2022 και είναι πλήρως προσβάσιμος (100%). Στην αντίπερα όχθη βρίσκεται ο ιστοτόπος του [Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων](#) ο οποίος από το 2020, οπότε και ξεκινήσαμε αυτή τη μελέτη, μέχρι και το 2022 εξακολουθεί να λαμβάνει ένα από τα χειρότερα ποσοστά προσβασιμότητας (2020: 61% | 2021:61% | 2022: 66%).

Σε ότι αφορά την ανάρτηση της *Δήλωσης Προσβασιμότητας*, στους περισσότερους ιστοτόπους τους δείγματός μας αυτή δεν ήταν διαθέσιμη. Όμως και στους ιστοτόπους που ήταν διαθέσιμη, αυτή δεν πληρούσε πλήρως τα κριτήρια που προβλέπονται στο άρθρο 42 του ν.4727/2020. Για παράδειγμα δεν γινόταν αναφορά στην ημερομηνία κατάρτισής της (βλ. τον ιστοτόπο του gov.gr) ή η ενημέρωσή της δεν γινόταν τουλάχιστον σε ετήσια βάση, (βλ. τους ιστοτόπους amea.gov.gr, του [Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης](#), κ.λπ.).¹¹

Εκτός από το δείγμα με την προσβασιμότητα των ιστοτόπων των Υπουργείων, Οργανισμών, και υπηρεσιών του δημοσίου, εντός του 2022 διευρύναμε τη μελέτη μας και στους ιστοτόπους των 13 Περιφερειών της χώρας μελετώντας ξανά το *επίπεδο προσβασιμότητάς* τους και την ύπαρξη ή μη της *Δήλωσης Προσβασιμότητας*.¹² Με εξαίρεση τους ιστοτόπους των Περιφερειών Κρήτης και Στερεάς Ελλάδας για τους οποίους και δεν μπορέσαμε να ολοκληρώσουμε τον έλεγχο με το εργαλείο που χρησιμοποιήσαμε, μόνο ο ιστοτόπος της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας είναι σχεδόν πλήρως προσβάσιμος (95%) εν αντιθέσει με τους ιστοτόπους των Περιφερειών Δυτικής Ελλάδας (73%) και Θεσσαλίας (70%) που

¹¹ Για περισσότερα, βλ. τη στήλη 'Δήλωση Προσβασιμότητας' στον Πίνακα 2 του συνοδευτικού αρχείου (σσ. 28-32).

¹² Ο Πίνακας με τα αποτελέσματα προσβασιμότητας και παροχής Δήλωσης Προσβασιμότητας των ιστοτόπων του Δημοσίου που είναι σημαντικές για τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις είναι διαθέσιμος στις σσ. 33-37 του συνοδευτικού αρχείου της παρούσας επιστολής (Βλ. Πίνακα 3).

αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητας. Ως προς τη *Δήλωση Προσβασιμότητας*, αυτή ήταν διαθέσιμη μόνο στους ιστοτόπους των Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας και Βορείου Αιγαίου, η οποία αν και διαθέσιμη δεν ήταν ενημερωμένη τουλάχιστον σε ετήσια βάση ύστερα από την αρχική της κατάρτιση, όπως όφειλαν σύμφωνα με το άρθρο 42 του ν. 4027/2020.

Προσβασιμότητα υλικού που μεταφορτώνεται στους ιστοτόπους

Εκτός από τα εμπόδια πρόσβασης στο διαδίκτυο και της προσβασιμότητας των ιστοτόπων και των εφαρμογών των φορητών συσκευών των οργανισμών του δημόσιου τομέα, τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν εμπόδια και ως προς τη προσβασιμότητα του υλικού που έχει μεταφορτωθεί στους ιστοτόπους του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα. Ο λόγος αυτού του εμποδίου ή των περιορισμών που υφίστανται τα άτομα με αναπηρία έγκειται στο ότι αρκετά συχνά τα αρχεία που μεταφορτώνονται στους ιστοτόπους δεν τηρούν τις σχετικές αρχές προσβασιμότητας και έτσι το περιεχόμενό τους δεν μπορεί να αναγνωσθεί/αξιοποιηθεί από τους χρήστες με αναπηρία. Για παράδειγμα, η ανάρτηση αρχείων σε μορφή .jpeg δεν είναι προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρία όρασης, ενώ το ίδιο ισχύει και για ορισμένα αρχεία .pdf όταν για τη μορφοποίηση τους δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι αρχές προσβασιμότητας.

Άτομα με αναπηρία και αναδυόμενες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών

Τον Ιούλιο του 2022, ψηφίστηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο ο ν.4961/2022 που περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την ψηφιακή αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης όπως και της διαμόρφωσης του θεσμικού πλαισίου για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνητής νοημοσύνης με τρόπο θεμιτό και ασφαλή. Πριν την ψήφιση του ν.4961/2022, η ΕΣΑμεΑ μέσα από τη συμμετοχή της στη δημόσια διαβούλευση του νομοσχεδίου επισήμανε την ανάγκη να ληφθεί υπόψη η διάσταση της αναπηρίας/χρόνιας πάθησης στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των διαφόρων αλγοριθμικών μοντέλων προκειμένου να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις αυτών στα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις.¹³ Πιο

¹³ Βλ. για παράδειγμα, European Disability Forum (2020). Plug and pray? A disability perspective on artificial intelligence, automated decision-making and emerging technologies. Διαθέσιμο στο: <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2020/12/edf-emerging-tech-report-accessible.pdf> και European Disability Forum (2021). Disability perspective on Regulating Artificial Intelligence. Position Paper on European Commission Proposal for Regulating Artificial Intelligence (AI). Διαθέσιμο στο:

συγκεκριμένα, τα δυο σημεία που επισήμανε η ΕΣΑμεΑ επικεντρωνόντουσαν: **α)** στην ανάγκη κατά την αξιολόγηση του προσδοκώμενου οφέλους των αλγοριθμικών μοντέλων που πρόκειται να υιοθετηθούν να υπάρξει επίσης αξιολόγηση και των ενδεχόμενων κινδύνων και επιπτώσεων που μπορεί να έχουν σε συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών όπως τα άτομα με αναπηρία και **β)** στη διασφάλιση του καθολικού σχεδιασμού προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να κάνουν χρήση αυτών σε ίση βάση με τους πολίτες χωρίς αναπηρία. Δυο επισημάνσεις που συμπεριελήφθησαν στο τελικό κείμενο του ν. 4961.¹⁴

Άτομα με αναπηρία και ζητήματα ψηφιακής προσβασιμότητας κατά τη διοργάνωση εκδηλώσεων δημοσίου ενδιαφέροντος

Η μη τήρηση των προδιαγραφών προσβασιμότητας κατά τη διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων του δημοσίου τομέα είναι ένας ακόμη περιορισμός με τον οποίο έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία. Το αποτέλεσμα αυτού του περιορισμού είναι ότι τα άτομα με αναπηρία υφίστανται δυσμενή μεταχείριση λόγω του ότι δεν μπορούν να συμμετέχουν ή/και να εμπλέκονται ενεργά στη δημόσια, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Η ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε δράσεις που σχετίζονται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό και έχουν συμπεριληφθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης και στο νέο ΕΣΠΑ 2021-2027

Δράσεις που αφορούν τα άτομα με αναπηρία έχουν συμπεριληφθεί τόσο στο μηχανισμό του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας όσο και στο Νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 και συγκεκριμένα στο τομεακό πρόγραμμα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός». Ειδικότερα, στο μηχανισμό του Ταμείου Ανάκαμψης προβλέπεται δράση που σχετίζεται με την βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων των ατόμων με αναπηρία, ενώ στο νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 η διάσταση της αναπηρίας έχει ενσωματωθεί οριζόντια σε όλες τις δράσεις που το διατρέχουν. Ενδεικτικά, προβλέπονται δράσεις για την ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανεξάρτητης διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία καθώς και

<https://www.edf-feph.org/content/uploads/2021/11/EDF-Position-Paper-on-EU-Artificial-Intelligence-AI-Regulation-1.pdf>

¹⁴ Ως προς το πρώτο σημείο που εστιάζει στην αξιολόγηση του ενδεχόμενου κινδύνου και επιπτώσεων στα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις βλ. το σημείο στ) της παρ. 2 του άρθρου 5 και σχετικά με τον καθολικό σχεδιασμό για τη διασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία βλ. παρ. 3 του άρθρου 7 του ν.4961/2022.

δράσεων που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων του γενικού πληθυσμού.

Απλοποίηση των διαδικασιών που αφορούν τις συναλλαγές των πολιτών με τις δημόσιες υπηρεσίες

Μέχρι και σχετικά πρόσφατα, η πλειοψηφία των Ελλήνων και Ελληνίδων πολιτών με ή χωρίς αναπηρία αντιμετώπιζαν σημαντικά προβλήματα ή εμπόδια κατά τη διάρκεια των δια ζώσης συναλλαγών τους. Οι περιορισμοί στην άμεση επικοινωνία των πολιτών, όπως μέσω τηλεφώνου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, με τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και η συνεχής ανάγκη επίσκεψης διαφόρων φορέων λόγω της έλλειψης διαλειτουργικότητας αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα αυτών των εμποδίων. Από το 2020, ωστόσο, ύστερα και από το ξέσπασμα της πανδημίας COVID-19 και των περιορισμών που αυτή επέφερε στους πολίτες, παρατηρείται μια συνεχής προσπάθεια απλοποίησης των συναλλαγών των πολιτών με τις δημόσιες υπηρεσίες. Μάλιστα, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν τα ψηφιακά περιβάλλοντα έχει συμβάλει σημαντικά στο εγχείρημα της «απλοποίησης». Η λειτουργία της Εθνικής Πύλης για τη Αναπηρία (epan.gov.gr) από το φθινόπωρο του 2022, η διαδικτυακή πύλη τους ελληνικού κράτους gov.gr από το 2020 και η αναβάθμιση των υπηρεσιών των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ) έχουν συμβάλει και συμβάλλουν σημαντικά στην ευκολότερη και γρηγορότερη εξυπηρέτηση των πολιτών με και χωρίς αναπηρία.¹⁵

Συμπερασματικά, αν και τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές εξελίξεις ως προς την άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην άσκηση και απόλαυση του δικαιώματος τους πρόσβασης στα ψηφιακά περιβάλλοντα και στην πληροφορία, παρ' όλα αυτά εμπόδια εξακολουθούν να υφίστανται λόγω του ότι οι ιστότοποι του δημοσίου και ευρύτερου δημοσίου τομέα δεν είναι ακόμη πλήρως προσβάσιμοι στα άτομα με αναπηρία όπως και λόγω της έλλειψης διαθεσιμότητας κειμένων στη γραφή Braille για τα άτομα με αναπηρία όρασης ή σε μορφή εύκολη για ανάγνωση (easy-to-read) για τα άτομα με νοητική αναπηρία.

¹⁵ Για μια πιο αναλυτική παρουσίαση της Εθνικής Πύλης για τη Αναπηρία (epan.gov.gr), της διαδικτυακής πύλης τους ελληνικού κράτους gov.gr, της αναβάθμισης των υπηρεσιών των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ) και της λειτουργίας του ιστοτόπου myKEPlive.gr βλ. σσ. 39-42 του συνοδευτικού αρχείου της παρούσας επιστολής.

Νομικές και Πολιτικές Δεσμεύσεις

Από το 2019, χρονιά κατά την οποία το ελληνικό κράτος εξετάστηκε από την Επιτροπή των ΗΕ, μέχρι και σήμερα, έχουν προκύψει συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τη χώρα, οι οποίες αφορούν:

- στην εφαρμογή των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες,
- στην υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, η εκπόνηση του οποίου ολοκληρώθηκε το 2020,
- στην υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται στα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη 2021 και 2022.

Το περιεχόμενο των συγκεκριμένων δεσμεύσεων προς την χώρα έχει απεικονιστεί στον Πίνακα που ακολουθεί. Πιο συγκεκριμένα, οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής (πρώτη στήλη) συσχετίζονται με τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου Δράσης (δεύτερη στήλη), ενώ στην τρίτη και τέταρτη στήλη του πίνακα αποτυπώνεται η αντιστοιχία τους με τα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη του 2021 και το 2022, όπως αυτά έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης.

Πίνακας 2. Αντιστοιχία των συστάσεων της Επιτροπής των Η.Ε. με τους στόχους και δράσεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και τα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη 2021 και 2022

Συστάσεις Επιτροπής CRPD	Στόχοι και Δράσεις στο Εθνικό Σχέδιο για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία	Ετήσιο Σχέδιο Δράσης Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης (2021) ¹⁶	Ετήσιο Σχέδιο Δράσης Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης (2022) ¹⁷
Λήψη απαραίτητων	Στόχος 4: Αναβαθμίζουμε τη	-	Στόχος 1:

¹⁶ Το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για το 2021 είναι διαθέσιμο στο: <https://www.government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/Υπουργείο-Ψηφιακής-Διακυβέρνησης.pdf>

¹⁷ Το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για το 2022 είναι διαθέσιμο στο: https://www.government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/12/yp_psifiakis_2022.pdf

<i>νομικών και άλλων μέτρων για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας (όπως στα ψηφιακά περιβάλλοντα)</i>	λειτουργία του Συστήματος Αξιολόγησης και Πιστοποίησης της Αναπηρίας Υποστόχος 4.2 - Αναπτύσσουμε Ενιαία Ηλεκτρονική Πλατφόρμα		Ενίσχυση Ψηφιακής Στρατηγικής Υποστόχος 1.4 - Ωρίμανση νέου Ε.Π. Ψηφιακός Μετασχηματισμός του ΕΣΠΑ 2021-2027
<i>Λήψη απαραίτητων νομικών και άλλων μέτρων για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας (όπως στα ψηφιακά περιβάλλοντα)</i>	Στόχος 12. Εκπαίδευση και κατάρτιση για όλους Υποστόχος 12.17 - Εξασφαλίζουμε την ενσωμάτωση εκπαιδευτικού περιεχομένου για τους πολίτες που είναι άτομα με αναπηρία στην Ψηφιακή Ακαδημία Πολιτών	Στόχος 6: Ενίσχυση Ψηφιακών Δεξιοτήτων Υποστόχος 6.2 - Υλοποίηση Επόμενης Φάσης Ψηφιακής Ακαδημίας Πολιτών	
<i>Λήψη απαραίτητων νομικών και άλλων μέτρων για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας (όπως στα ψηφιακά περιβάλλοντα)</i>	Στόχος 23: Ψηφιακή Προσβασιμότητα	-	Στόχος 1: Ενίσχυση Ψηφιακής Στρατηγικής Υποστόχος 1.5 - Ενίσχυση της ψηφιακής προσβασιμότητας των πολιτών

<i>Να εγγυηθεί την προσβασιμότητα των αγαθών και υπηρεσιών</i>	Στόχος 22: Προσβασιμότητα σε αγαθά και υπηρεσίες	Στόχος 3: Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη Υποστόχος 3.6 - Ψηφιακές Δημόσιες Υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση του Πολίτη και της Επιχείρησης Υποστόχος 3.7 - Εμπλουτισμός της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης gov.gr	-
<i>Να εγγυηθεί την προσβασιμότητα των αγαθών και υπηρεσιών</i>	Στόχος 6: Παρέχουμε περισσότερες προσβάσιμες υπηρεσίες στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)	Στόχος 3: Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη Υποστοχος 3.6 - Ψηφιακές Δημόσιες Υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση του Πολίτη και της Επιχείρησης	Στόχος 3: Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη Υποστόχος 3.1 - Αναβάθμιση ΚΕΠ
<i>Παροχή κατάρτισης σε παρόχους υπηρεσιών κ.λπ.</i>	Στόχος 28: Ενημέρωση, Κατάρτιση και Επιμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης Υπο-στόχος 28.2 - Σχεδιάζουμε και εκπονούμε μέσω του Εθνικού	-	-

Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης και σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία στοχευμένες δράσεις για την ενημέρωση και την κατάρτιση της Δημόσιας Διοίκησης		
--	--	--

Αξιολογώντας την πορεία υλοποίησης των δεσμεύσεων

Οι δράσεις που εστιάζουν στην προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία στα ψηφιακά περιβάλλοντα όπως και πρόσβασης στην πληροφορία είναι συγκεντρωμένες στους ακόλουθους στόχους: **Στόχος 4** «Αναβαθμίζουμε τη λειτουργία του Συστήματος Αξιολόγησης και Πιστοποίησης Αναπηρίας», **Στόχος 6** «Παρέχουμε περισσότερες προσβάσιμες υπηρεσίες στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)», **Στόχος 12** «Εκπαίδευση και Κατάρτιση για όλους», **Στόχος 22** «Προσβασιμότητα σε Αγαθά και Υπηρεσίες», **Στόχος 23** «Ψηφιακή Προσβασιμότητα», **Στόχος 24** «Επικοινωνία, Ενημέρωση, Πρόσβαση στην Πληροφόρηση» και, τέλος, **Στόχος 28** «Ενημέρωση, Κατάρτιση και Επιμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης». Πιο αναλυτικά:

- Οι δράσεις που είχαν συμπεριληφθεί στο Στόχο 4 «Αναβαθμίζουμε τη λειτουργία του Συστήματος Αξιολόγησης και Πιστοποίησης Αναπηρίας» του ΕΣΔ και αφορούσαν το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης έχουν υλοποιηθεί, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη δημιουργία της Εθνικής Πύλης Αναπηρίας.
- Οι δράσεις που είχαν συμπεριληφθεί στο Στόχο 6 «Παρέχουμε περισσότερες προσβάσιμες υπηρεσίες στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)» έχουν υλοποιηθεί σε σημαντικό βαθμό συμβάλλοντας σημαντικά στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πελατών (ΚΕΠ) και στην απλούστευση των διαδικασιών αίτησης και χορήγησης βεβαιώσεων από φορείς του δημοσίου τομέα.
- Σε ότι αφορά το Στόχο 22, το Νοέμβριο του 2020 η Ευρωπαϊκή Οδηγία 882/2019 που αφορά στις απαιτήσεις προσβασιμότητας των ατόμων με

αναπηρία σε αγαθά και υπηρεσίες ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με το ν.4994/2022. Ωστόσο, η υλοποίηση του δεύτερου σκέλους του εν λόγω Στόχου ακόμη εκκρεμεί.

- Ως προς το Στόχο 23 που εστιάζει σε ζητήματα ψηφιακής προσβασιμότητας και ειδικότερα ο υποστόχος 3 που επικεντρώνεται στην διασφάλιση της οριζόντιας προσβασιμότητας των διαδικτυακών τόπων των Υπουργείων και των φορητών συσκευών των δημόσιων υπηρεσιών, αν και προβλεπόταν ότι η υλοποίηση του θα ολοκληρωνόταν μέχρι και τα τέλη του 2021, παρ' όλα αυτά, όπως προκύπτει και από τη μελέτη που έχει πραγματοποιήσει το Παρατηρητήριο Θεμάτων και απεικονίζεται στους Πίνακες 2 και 3 του συνοδευτικού αρχείου της παρούσας επιστολής, αυτό δεν επιτευχθεί αφού πολλοί ιστότοποι των Υπουργείων και των Οργανισμών του δημοσίου συνεχίζουν μην είναι πλήρως προσβάσιμοι.
- Σχετικά με το Στόχο 24 «Επικοινωνία, ενημέρωση, πρόσβαση στην πληροφόρηση» και τις δράσεις που προβλέπονταν να υλοποιηθούν, ο Ευρωπαϊκή Οδηγία 2018/1972 που αφορά τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με το ν.4727/2020.
- Τέλος, σε ότι αφορά το Στόχο 28 «Ενημέρωση, κατάρτιση και επιμόρφωση της δημόσιας διοίκησης» και συγκεκριμένα με την δράση που προβλεπόταν στον υποστόχο 2 για την προώθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές κ.λπ. αυτά δεν διενεργήθηκαν εντός του 2021, όπως αναφερόταν στον χρονοδιάγραμμα του ΕΣΔ αφού σχετική αναφορά απουσιάζει και από την *Ετήσια Έκθεση για την Πορεία Υλοποίησης του ΕΣΔ για το 2021*¹⁸ αλλά ούτε και εντός του 2022 αφού δεν μπορέσαμε να εντοπίσουμε κάποια σχετική δραστηριότητα.

Σε ότι αφορά τα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη 2021 και 2022, οι δράσεις που σχετίζονται με την προσβασιμότητα και αξιοποίηση των ψηφιακών περιβαλλόντων από τα άτομα με αναπηρία έχουν συμπεριληφθεί στο Στόχο 3: «Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη» και στο Στόχο 6: «Ενίσχυση Ψηφιακών

¹⁸ Η Έκθεση για την Πορεία Υλοποίησης του ΕΣΔ για το έτος 2021 είναι διαθέσιμη στο: <https://amea.gov.gr/action-report>

Δεξιοτήτων» του Σχεδίου Δράσης για το 2021 και στο Στόχο 1: «Ενίσχυση Ψηφιακής Στρατηγικής» και Στόχο 3: «Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη» του Σχεδίου Δράσης για το 2022.

Ειδικές Συστάσεις

Οι πολιτικές που αφορούν στα άτομα με αναπηρία στην ευρύτερη περιοχή της ψηφιακής προσβασιμότητας και πρόσβασης στην πληροφορία είναι αναγκαίο να ευθυγραμμιστούν απόλυτα με το υφιστάμενο πλαίσιο για την αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, το Υπουργείο οφείλει να λάβει υπόψη στον πολιτικό του σχεδιασμό το *Σύνταγμα της Χώρας*, το σύνολο των άρθρων της *Σύμβασης* και ειδικότερα τις απαιτήσεις των *άρθρων 9 και 21 της Σύμβασης*, την *Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη*, για την εφαρμογή της οποίας η χώρα μας έχει δεσμευτεί, τον *Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων* και ιδιαίτερα την αρχή 17 «Ένταξη ατόμων με αναπηρία» την αρχή 20 «Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες» και την 3 «Ίσες ευκαιρίες», την *Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030*, τις *Ευρωπαϊκές Οδηγίες 2016/2102* για την προσβασιμότητα των ιστότοπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα και *2019/882* που αφορά τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών, και τη *Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025*.¹⁹

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, καθώς και την παρ. 1 του άρθρου 60 του ν. 4488/2017, απαιτείται η οριζόντια ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε κάθε νομοθετική πρωτοβουλία, διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα, με στόχο τη διασφάλιση του δικαιώματος των ατόμων με αναπηρία πρόσβασης στα ψηφιακά περιβάλλοντα και στην πληροφορία.

Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη κατάσταση των ατόμων με αναπηρία, όπως αυτή έχει αποτυπωθεί περισσότερο αναλυτικά στο συνοδευτικό αρχείο της παρούσας Επιστολής, σε ότι αφορά το δικαίωμα πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στα ψηφιακά περιβάλλοντα και στη πληροφορία καθώς και τις ισχύουσες διεθνείς και εθνικές δεσμεύσεις του ελληνικού κράτους και τη μέχρι σήμερα πορεία υλοποίησης αυτών, η ΕΣΑμεΑ και το «Παρατηρητήριο» προτείνουν τα εξής:

¹⁹ Για μια συνοπτική παρουσίαση του πλαισίου, βλ. σσ. 7-19 του συνοδευτικού αρχείου της παρούσας επιστολής.

- Την πλήρη εφαρμογή της Οδηγίας 2016/2012 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως έχει ενσωματωθεί στο Κεφάλαιο Η' του ν. 4727/2020.
- Την άμεση λειτουργία του Μητρώου Δημόσιων Ιστοσελίδων και Εφαρμογών (ΜΗΔΙΣΕΦ) όπως προβλέπεται στο ν. 4727/2020.
- Τη διασφάλιση ότι κατά το σχεδιασμό, ανάπτυξη και εφαρμογή των νέων τεχνολογιών που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη θα λαμβάνεται υπόψη η διάσταση της αναπηρίας ούτως ώστε να αποφευχθούν διακρίσεις εις βάρος των ατόμων με αναπηρία.
- Την παροχή συνεχούς κατάρτισης στα άτομα με αναπηρία προκειμένου να αναπτύξουν ή/και να ενισχύσουν τις ψηφιακές τους δεξιότητες.
- Τη διενέργεια εκστρατειών ενημέρωσης προς τα άτομα με αναπηρία για τη σημασία της ανάπτυξης και ενίσχυσης των ψηφιακών τους δεξιοτήτων.
- Τη διενέργεια ερευνών προκειμένου να παραχθούν στοιχεία σχετικά με τις ικανότητες και τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία (ανά κατηγορία αναπηρίας) ως προς τη χρήση των ψηφιακών περιβαλλόντων.
- Τη διασφάλιση της οικονομικής προσιτότητας των νέων ψηφιακών τεχνολογιών προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να έχουν πρόσβαση σε αυτές.

Οριζόντιες Συστάσεις

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα οριζόντιου ενδιαφέροντος, το οποίο συνδέεται με την εφαρμογή μιας ενιαίας και ολοκληρωμένης στρατηγικής για την εξάλειψη των διακρίσεων εις βάρος των ατόμων με αναπηρία στη χώρα, αφορά στη χρήση της γλώσσας, και ειδικότερα στην ορολογία που χρησιμοποιείται στον επίσημο δημόσιο λόγο για την αναπηρία. Το ζήτημα αυτό αφορά στο σύνολο των πολιτικών και στην παραγωγή λόγου, προφορικού και γραπτού, των κρατικών φορέων καθώς και στη νομοπαραγωγική διαδικασία. Η χρήση λανθασμένης γλώσσας βασίζεται στην πολύχρονη επικράτηση του ιατροκεντρικού μοντέλου που προσεγγίζει την αναπηρία ως ασθένεια που χρήζει θεραπείας.

Προκειμένου να εμπεδωθεί η αλλαγή παραδείγματος και η μετάβαση στη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας, η ορθή χρήση της γλώσσας αποτελεί προϋπόθεση προς την κατεύθυνση αυτή, καθώς η γλώσσα αυτή καθ' αυτή αποτελεί κύριο διαμορφωτή της κουλτούρας και των κυρίαρχων στάσεων και αντιλήψεων.

Στο πλαίσιο της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, η γλώσσα που πρέπει να χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία πρέπει να είναι μια γλώσσα

συμπεριληπτική (inclusive language), που δίνει έμφαση πρώτα στο άτομο και όχι στην αναπηρία του, παραμερίζοντας ξεπερασμένες και πολλές φορές υποτιμητικές έννοιες για τα άτομα με αναπηρία προερχόμενες από εμπεδωμένα στερεότυπα και προκαταλήψεις.

Για το λόγο αυτό είναι αναγκαίο να εξαλειφθεί από τη νομοθεσία και γενικότερα από τον γραπτό και τον προφορικό δημόσιο λόγο, η απαρχαιωμένη και μη συμβατή με τη δικαιωματική προσέγγιση ορολογία. Ως «Παρατηρητήριο» εργαζόμαστε συστηματικά στο πεδίο της ορθής χρήσης της γλώσσας στη βάση της δικαιωματικής προσέγγισης. Με στόχο να διευκολύνουμε το έργο σας, παραθέτουμε στο Συνοδευτικό Αρχείο της παρούσας επιστολής (Παράρτημα ΙΙ)²⁰ τις βασικές αρχές της συμπεριληπτικής γλώσσας και συστάσεις ενδεδειγμένης ορολογίας όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία τόσο στον προφορικό, όσο και στον γραπτό λόγο. Το εν λόγω κείμενο βασίστηκε στις Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία (Disability-inclusive language guidelines) που δημοσίευσαν το 2019 τα ΗΕ στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (Disability Inclusion Strategy).

Ως οριζόντιο μέτρο που θα διευκολύνει σημαντικά την ορθή υλοποίηση των δεσμεύσεων, προτείνεται η εκπαίδευση όλων των στελεχών της δημόσιας διοίκησης αλλά και των εποπτευόμενων φορέων των υπουργείων, στη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας και στην ορθή/βέλτιστη εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία. Στην επίτευξη αυτού του σκοπού μπορεί να συνδράμει αποτελεσματικά το Ινστιτούτο της ΕΣΑμεΑ (ΙΝ-ΕΣΑμεΑ), το οποίο κατέχει την απαραίτητη τεχνογνωσία και το εξειδικευμένο προσωπικό για την παροχή ολοκληρωμένης εκπαίδευσης στα ζητήματα της αναπηρίας.

Τέλος, με δεδομένη την κατευθυντήρια αρχή της Σύμβασης, «Τίποτα για εμάς χωρίς εμάς», όπως αυτή ορίζεται στο Άρθρο 4.3 και αποσαφηνίζεται περαιτέρω στο Γενικό Σχόλιο 7 της Επιτροπής,²¹ απαιτείται από κάθε φορέα άσκησης

²⁰ Βλ. σσ. 66-68 του συνοδευτικού αρχείου της παρούσας επιστολής.

²¹ UN CRPD Committee (2018). General Comment 7: on the participation of persons with disabilities, including children with disabilities, through their representative organizations, in the implementation and monitoring of the Convention. Διαθέσιμο στο:

<https://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2fPPRiCAqhKb7yhnsbHatvuFkZ%2bt93Y3D%2baa2pjFYzWLBu0vA%2bBr7QovZhbuyqzjDN0plweYI46WXRjJl6aB3Mx4y%2fspT%2bQrY5K2mKse5zjo%2bfvBDVu%2b42R9iK1p>

δημόσιας πολιτικής η συνεχής διαβούλευση και συνεργασία με τα ίδια τα άτομα με αναπηρία, προκειμένου αυτά να συμμετέχουν τόσο στη διαμόρφωση και παραγωγή των πολιτικών που τους αφορούν, όσο και στην παρακολούθηση της υλοποίησής τους. Μέσω της συνεχούς διαβούλευσης με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις του αναπηρικού κινήματος, και ιδιαίτερα με την τριτοβάθμια οργάνωσή τους, την ΕΣΑμεΑ, μπορεί να διασφαλιστεί η συμπερίληψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία στο σύνολο των πολιτικών που τους αφορούν.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να επισημαίνουμε ότι επιδίωξη της ΕΣΑμεΑ και του «Παρατηρητηρίου» είναι η σταθερή συνεργασία με το Υπουργείο σας προκειμένου να συμβάλλουμε στο μέγιστο των δυνατοτήτων μας, στην ορθή υλοποίηση των προτεινόμενων μέτρων και πολιτικών, με γνώμονα πάντα την ανεμπόδιστη άσκηση και απόλαυση των δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις που εκπροσωπούμε.

Με εκτίμηση

Ο Πρόεδρος

Ο Γεν. Γραμματέας

Ι. Βαρδακαστάνης

Β. Κούτσιανος

Πίνακας Αποδεκτών:

- κ. Γ. Γεραπετρίτη, Υπουργό Επικρατείας
- κ. Κ. Πιερρακάκη, Υπουργό Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Συνημμένα:

- Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας (2022) – Άτομα με αναπηρία και πρόσβαση στα ψηφιακά περιβάλλοντα και την πληροφορία (Συνοδευτικό Αρχείο)

Προσβάσιμο αρχείο Microsoft Word (*.docx)

Το παρόν αρχείο ελέγχθηκε με το εργαλείο **Microsoft Accessibility Checker** και δε βρέθηκαν θέματα προσβασιμότητας. Τα άτομα με αναπηρία δε θα αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάγνωσή του.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΣΑμ.Ε.Α

ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ & ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΨΗΦΙΑΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ & ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή: Η Δράση ΠΕ9 του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ	4
Ο Οδικός Χάρτης	4
Μεθοδολογία Υλοποίησης.....	4
Η δομή και το Περιεχόμενο του Οδικού Χάρτη.....	5
1 Το Πλαίσιο για την Αναπηρία και την Ψηφιακή Προσβασιμότητα.....	7
1.1 Σύνταγμα της Ελλάδας	7
1.2 Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)	7
1.3 Οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στο ελληνικό νομικό πλαίσιο (ν. 4488/2017).....	8
1.4 Κανονιστικό πλαίσιο Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ).....	11
1.5 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.....	13
1.6 Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων.....	13
1.7 Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία «Ένωση Ισότητας-Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030».....	14
1.8 Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.....	15
1.9 Ευρωπαϊκή Οδηγία 2016/2102 για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα....	16
1.10 Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών	17
1.11 Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025	17
2 Οι Συστάσεις Προς τη Χώρα Από την Επιτροπή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες	20
3 Ψηφιακή Προσβασιμότητα και Άτομα με Αναπηρία: Υφιστάμενη Κατάσταση.....	23
3.1 Άτομα με αναπηρία και πρόσβαση στο διαδίκτυο	24
3.2 Προσβασιμότητα ιστοτόπων	26
3.3 Προσβασιμότητα υλικού που μεταφορτώνεται στους ιστοτόπους	38

3.4	Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/882 σχετικά με την προσβασιμότητα αγαθών και υπηρεσιών.....	38
3.5	Άτομα με αναπηρία και αναδυόμενες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών.....	39
3.6	Άτομα με αναπηρία και ζητήματα ψηφιακής προσβασιμότητας κατά τη διοργάνωση εκδηλώσεων δημοσίου ενδιαφέροντος.....	39
3.7	Η ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε δράσεις που σχετίζονται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό και έχουν συμπεριληφθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης και στο νέο ΕΣΠΑ 2021-2027.....	39
3.8	Απλοποίηση των διαδικασιών που αφορούν τις συναλλαγές των πολιτών με τις δημόσιες υπηρεσίες.....	40
4	Στρατηγικές Δεσμεύσεις, Πολιτικές και Δράσεις της Ελληνικής Πολιτείας στο Πεδίο Αρμοδιοτήτων του Υπουργείου για την Υλοποίηση της Σύμβασης	44
4.1	Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία...	46
4.2	Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη 2021 και 2022	53
5	Κενά και Προκλήσεις για τον Πολιτικό Σχεδιασμό: Προτάσεις Πολιτικής, Οριζόντιες και Στοχευμένες Παρεμβάσεις για την Υλοποίηση των Συστάσεων .	55
5.1	Ο νόμος 4727/2020 και οι καθυστερήσεις στην υλοποίηση του.....	55
5.2	Άτομα με αναπηρία και κατάρτιση στις νέες ψηφιακές τεχνολογίες.....	56
5.3	Τεχνητή νοημοσύνη και άτομα με αναπηρία	57
5.4	Πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις ψηφιακές τεχνολογίες	58
5.5	Εκπαίδευση και κατάρτιση στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.	59
5.6	Υιοθέτηση μιας συμπεριληπτικής γλώσσας για την αναπηρία	60
	Παράρτημα Ι: Αναλυτική Παρουσίαση των Άρθρων 9 «Προσβασιμότητα» & 21 «Ελευθερία της Έκφρασης και της Γνώμης και Πρόσβαση στην Πληροφορία»	62
	Παράρτημα ΙΙ: Συμπεριληπτική Γλώσσα για την Αναπηρία.....	66

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Η ΔΡΑΣΗ ΠΕ9 ΤΟΥ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΣΑΜΕΑ

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ, λαμβάνοντας υπόψη τον κρίσιμο ρόλο της τομεακής και περιφερειακής διάστασης των πολιτικών υλοποίησης της Σύμβασης, σχεδίασε και υλοποιεί κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο τη **δράση ΠΕ9**, με αντικείμενο την «Παροχή υποστήριξης στα επιμέρους σημεία αναφοράς (Υπουργεία και Περιφέρειες) για την ορθή εφαρμογή των απαιτήσεων της Σύμβασης και των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής σε Κεντρικό και Περιφερειακό Επίπεδο».

Σκοπός της δράσης είναι να συνδράμει την πολιτεία στην ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης στη χώρα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο μέσω της εξειδίκευσης της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, στα πεδία αρμοδιοτήτων των κεντρικών και επιμέρους σημείων αναφοράς.

Ο ΟΔΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

Βασική εκροή της δράσης αποτελεί το ανά χείρας κείμενο, που επιχειρεί να αποτελέσει έναν περιεκτικό Οδικό Χάρτη με συστάσεις, οδηγίες και κατευθύνσεις για την ορθή ενσωμάτωση και εφαρμογή των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής¹ και των απαιτήσεων της Σύμβασης, στο πεδίο των αρμοδιοτήτων του κάθε ωφελούμενου (Υπουργείο ή Περιφέρειας).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η γενική μεθοδολογική προσέγγιση για την εκπόνηση του «**Οδικού Χάρτη**» στη δράση αυτή, συνοψίζεται ως «**ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας**» (**disability mainstreaming**). Πρόκειται για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση βάσει της οποίας: τα **δικαιώματα, οι ανάγκες και οι εμπειρίες των ατόμων με αναπηρία συμπεριλαμβάνονται**, ως αναπόσπαστο κομμάτι, στον **σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και αξιολόγηση πολιτικών και προγραμμάτων** (σε **όλους** τους **πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς**), έτσι που τα άτομα με αναπηρία να ωφελούνται εξίσου, και να **επιτυγχάνεται** η ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνία.

Η γενική αυτή προσέγγιση εξειδικεύεται σε τρεις διακριτές και αλληλοξαρτώμενες κατευθύνσεις.

¹ Οι τελικές παρατηρήσεις είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών στην [αγγλική γλώσσα](#) αλλά και στην [ελληνική γλώσσα](#) όπως μεταφράστηκαν ύστερα από πρωτοβουλία της ΕΣΑμεΑ και του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας της.

- 1) Οριζόντια ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, νομοθεσία, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα.
- 2) Θέσπιση και εφαρμογή στοχευμένων παρεμβάσεων ανά τομέα αρμοδιότητας με στόχο την άρση των εμποδίων και την ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία.
- 3) Ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας στο επίπεδο λειτουργίας του φορέα/οργανισμού (οργανωτικά και διοικητικά θέματα, κατανόηση της δικαιωματικής προσέγγισης από τη διοίκηση και το προσωπικό κ.ά.)

Η μεθοδολογία υλοποίησης της δράσης περιλαμβάνει διαφορετικές τεχνικές έρευνας, όπως:

- έρευνα γραφείου,
- επεξεργασία διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων και αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης ανά τομέα,
- επικοινωνία και λήψη ανατροφοδότησης από τα αρμόδια σημεία αναφοράς.

Η ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΧΑΡΤΗ

- Στην **πρώτη ενότητα** αποτυπώνεται το γενικό πλαίσιο που διέπει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και πιο ειδικά στα πεδία αρμοδιοτήτων του Υπουργείου σας. Ειδικότερα, αντικείμενο της ενότητας αποτελούν οι νομικές και πολιτικές δεσμεύσεις της χώρας όπως αυτές απορρέουν από: το Σύνταγμα της Χώρας, τη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)², τον ν. 4488/2017, το κανονιστικό πλαίσιο ΕΔΕΤ, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία «Ένωση Ισότητας-Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030», την Agenda 2030 και άλλες Συμβάσεις και κανονισμούς της ΕΕ αναφορικά με το πεδίο ενδιαφέροντος του Υπουργείου.
- Στη **δεύτερη ενότητα** παρουσιάζονται οι Τελικές Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (2019)³ προς τη χώρα μας αναφορικά με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί ως προς την υλοποίηση της Σύμβασης και ποια σημεία είναι εκείνα στα οποία πρέπει να δοθεί βαρύτητα/προτεραιότητα την επόμενη περίοδο.

² Εφεξής «Σύμβαση»

³ Εφεξής «Επιτροπή των ΗΕ»

- Η **τρίτη ενότητα** παρουσιάζει συνοπτικά την υφιστάμενη κατάσταση αναφορικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, επισημαίνοντας τα θετικά και τα αρνητικά σημεία. Η ενότητα, αποτυπώνει αφενός τις θετικές εξελίξεις και ρυθμίσεις που αφορούν τα πλαίσια άσκησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία αφετέρου αναδεικνύει τα εμμένοντα εμπόδια και τις προκλήσεις που ανακύπτουν σε επίπεδο πολιτικού σχεδιασμού.
- Η **τέταρτη ενότητα** αποτυπώνει και αξιολογεί τις στρατηγικές δεσμεύσεις, τις πολιτικές και τις δράσεις της ελληνικής πολιτείας κατά την τρέχουσα περίοδο αναφορικά με την υλοποίηση των Συστάσεων της Επιτροπής στο πεδίο αρμοδιοτήτων του Υπουργείου. Ειδικότερα εξετάζεται το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία⁴ καθώς και τομεακές στρατηγικές και σχέδια δράσης.
- Η **πέμπτη ενότητα** καταλήγει σε προτάσεις πολιτικής καθώς και σε οριζόντιες και στοχευμένες παρεμβάσεις για την υλοποίηση των συστάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τα κενά και τις ελλείψεις σε επίπεδο δεσμεύσεων και δράσεων του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, όπως αποτυπώνονται στην ενότητα 4.

⁴ Εφεξής «ΕΣΔ»

1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ & ΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

1.1 Σύνταγμα της Ελλάδας

Σύμφωνα με την παράγραφο 6 του Άρθρου 21 του Συντάγματος της Ελλάδας,

Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.

1.2 Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD)

Η σημασία και ο αντίκτυπος της Σύμβασης, που κυρώθηκε από την ελληνική πολιτεία με τον ν. 4074/2012, στην πολιτική για την αναπηρία είναι καθοριστική. Η Σύμβαση αποτέλεσε τη θεσμική αποτύπωση της μεταστροφής παραδείγματος στα ζητήματα της αναπηρίας σηματοδοτώντας τη μετάβαση από την παρωχημένη ιατροκεντρική και φιλανθρωπική αντίληψη, στη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας. Η Σύμβαση αναγνωρίζει τα άτομα με αναπηρία ως ενεργά υποκείμενα με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες και δεσμεύει τα κράτη να άρουν όλα τα εμπόδια που αυτά αντιμετωπίζουν ώστε να διασφαλιστεί και να προαχθεί η πλήρης υλοποίηση των δικαιωμάτων τους, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς. Η Σύμβαση, πέραν του ότι επαναδιατυπώνει τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες υπό την οπτική των ατόμων με αναπηρία, διαφέρει επίσης από άλλες Συμβάσεις δικαιωμάτων ως προς το ότι αποδίδει ιδιαίτερα βαρύτητα στην εθνική εφαρμογή και την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησής της από τα Κράτη-Μέλη.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία πρόσβασης στα ψηφιακά περιβάλλοντα, το άρθρο 9 «Προσβασιμότητα» της Σύμβασης επικεντρώνεται ιδιαίτερα σε θέματα καθολικής προσβασιμότητας στα οποία συμπεριλαμβάνεται και η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα ψηφιακά περιβάλλοντα. Εκτός όμως από το άρθρο 9 της Σύμβασης, το οποίο άλλωστε είναι ένα άρθρο που έχει οριζόντια εφαρμογή, σχετικό με το δικαίωμα της πρόσβασης στα ψηφιακά περιβάλλοντα είναι και το άρθρο 21 «Ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης και πρόσβαση στην πληροφορία» της Σύμβασης, το οποίο εστιάζει στο δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία, υποστηρίζοντας ότι η αποτελεσματική πρόσβαση στην πληροφορία είναι ουσιαστική για την ενεργή

συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία όχι μόνο ως παθητικοί αποδέκτες αυτής αλλά ως ενεργοί πολίτες.⁵

1.3 Οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εφαρμογή της Σύμβασης στο ελληνικό νομικό πλαίσιο (ν. 4488/2017)

Στη χώρα μας, με το Δ' μέρος του ν. 4488/2017 εξειδικεύονται οι κατευθυντήριες και οργανωτικές διατάξεις για την εθνική εφαρμογή της Σύμβασης.

Κατευθυντήριες διατάξεις:

Σύμφωνα με το άρθρο 61 του νόμου, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου υποχρεούται να διασφαλίζει την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο των αρμοδιοτήτων ή δραστηριοτήτων του, και ειδικότερα υποχρεούται:

- Να αφαιρεί εμπόδια κάθε είδους.
- Να τηρεί τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού σε κάθε τομέα της αρμοδιότητάς τους.
- Να παρέχει, όπου απαιτείται, εύλογες προσαρμογές υπό τη μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων τροποποιήσεων και ρυθμίσεων.
- Να απέχει από πρακτικές, κριτήρια και συμπεριφορές που συνεπάγονται διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία.
- Να προάγει με θετικά μέτρα την ισότιμη συμμετοχή και άσκηση των δικαιωμάτων στον τομέα της αρμοδιότητάς/δραστηριότητάς τους.

Ειδικότερα, **τα διοικητικά όργανα και οι αρχές**, σύμφωνα με το **άρθρο 62**,⁶ απαιτείται να συμπεριλάβουν τη διάσταση της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα της αρμοδιότητάς τους με στόχο την εξάλειψη, αποκατάσταση και αποτροπή ανισοτήτων μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρία.

Για το σκοπό αυτό:

- Υποβάλλουν εκθέσεις στα οικεία σημεία αναφοράς του άρθρου 71 σχετικά με τις δράσεις, τα μέτρα και τα προγράμματα που υιοθετούν για την επίτευξη της ισότητας των ατόμων με αναπηρία.

⁵ Varney, E (2013). *Disability and information technology. A comparative study in media regulations*. New York, NY: Cambridge University Press.

⁶ Με κοινή απόφαση των καθ' ύλην αρμόδιων Υπουργών κατόπιν συνεργασίας με το Συντονιστικό Μηχανισμό του άρθρου 69 και κατόπιν δημόσιας διαβούλευσης εξειδικεύονται οι υπόχρεοι φορείς, οι διαδικασίες υλοποίησης καθώς και κάθε άλλο θέμα τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

- Υιοθετούν ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες ώστε να καθίσταται δυνατή η μέτρηση και η αξιολόγηση της ένταξης της διάστασης της αναπηρίας.
- Συλλέγουν και τηρούν επιμέρους στατιστικά στοιχεία για την αναπηρία ως προς τους τομείς ευθύνης τους.

Με το άρθρο 63 θεσμοθετείται η υποχρέωση των διοικητικών οργάνων και αρχών να τηρούν τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού διοικητικών προϊόντων, περιβαλλόντων και υπηρεσιών καθώς και να παρέχουν εύλογες προσαρμογές. Ειδικότερα, σε ότι αφορά το πεδίο αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, το **άρθρο 63** ορίζει ότι:

1. Τα διοικητικά όργανα και οι αρχές, σε συνεργασία με τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς του άρθρου 71, υποχρεούνται να τηρούν τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού του άρθρου 2 της Σύμβασης, όπως εξειδικεύονται και επικαιροποιούνται κάθε φορά, κατά το σχεδιασμό δημοσίων πολιτικών, διοικητικών υπηρεσιών και προϊόντων, διαδικασιών, περιβαλλόντων και οργανωτικών δομών, που θα μπορούν να χρησιμοποιούνται από όλους στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, χωρίς να απαιτούνται ειδικές προσαρμογές ή εξειδικευμένος σχεδιασμός. Για την επικαιροποίηση προδιαγραφών και οδηγιών εφαρμογής των αρχών του καθολικού σχεδιασμού οι υπόχρεοι τελούν σε διαβούλευση με αναγνωρισμένες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις του αναπηρικού κινήματος, με άτομα και με ομάδες ατόμων που έχουν εύλογο ενδιαφέρον για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

Με το άρθρο 64, τα διοικητικά όργανα και οι αρχές υποχρεούνται να μεριμνήσουν για την πρόσβαση στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους (σε συνήθειες αλλά και έκτακτες συνθήκες).

Με το άρθρο 65 ορίζεται η υποχρέωση των διοικητικών αρχών να παρέχουν στα συναλλασσόμενα άτομα με αναπηρία προσβάσιμα μέσα και τρόπους επικοινωνίας. Επιπροσθέτως αναγνωρίζεται η ελληνική νοηματική γλώσσα ως ισότιμη με την ελληνική γλώσσα και η ελληνική γραφή Braille ως ο τρόπος γραφής των τυφλών Ελλήνων πολιτών.

Επίσης το **άρθρο 66** «Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση και κατάρτιση σε θέματα δικαιωμάτων ατόμων με αναπηρία»⁷ στην παράγραφο 2 ορίζει ότι:

⁷ Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να τονίσουμε ότι παρά το γεγονός ότι στον τίτλο του άρθρου υπάρχει το ακρωνύμιο «ΑμεΑ» ώστε να αναφερθεί στα άτομα με αναπηρία επιλέξαμε να το αντικαταστήσουμε με το «άτομα με αναπηρία».

2. Προς το σκοπό της [...] **κατάρτισης στελεχών του δημόσιου τομέα** [...] σε **θέματα δικαιωμάτων και ίσης μεταχείρισης των ατόμων με αναπηρία** [...] το **Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης** [...] μεριμν[ά] για τη **συμπερίληψη στα προγράμματα σπουδών και στα επιμορφωτικά τους σεμινάρια εκπαιδευτικών ενοτήτων που αφορούν στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, όπως αυτά απορρέουν από τη Σύμβαση**. Με αποφάσεις των οικείων Υπουργών, σε συνεργασία με το Συντονιστικό Μηχανισμό του άρθρου 69 και το Κεντρικό Σημείο Αναφοράς του άρθρου 70, ρυθμίζονται οι επιμέρους θεματικές ενότητες, το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών ενοτήτων, καθώς και κάθε άλλο θέμα τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα.

Με το άρθρο 68, επίσης, θεσμοθετείται η ανάλυση συνεπειών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία κατά την νομοπαραγωγική διαδικασία, καθώς και η υποχρέωση του ελληνικού στατιστικού συστήματος για παραγωγή επίσημων στατιστικών για τα άτομα με αναπηρία, σε διαβούλευση με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ.

2. Τα διοικητικά όργανα και οι αρχές υποχρεούνται να λαμβάνουν ενδεδειγμένα μέτρα προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες ενός ή περισσότερων ατόμων με αναπηρία προκειμένου να διασφαλιστεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης. Στις ως άνω εύλογες προσαρμογές, οι οποίες παρέχονται υπό την προϋπόθεση της μη επιβολής δυσανάλογου ή αδικαιολόγητου βάρους, περιλαμβάνονται ενδεικτικά, μέτρα παροχής υποστηρικτικής τεχνολογίας, προσωπικής βοήθειας και ενδιάμεσων, εξατομικευμένη προσαρμογή διαδικασιών ή πρακτικών, εξειδικευμένες υπηρεσίες και βοηθητικές υπηρεσίες για την επικοινωνία.

Οι οργανωτικές διατάξεις του ν.4488 προβλέπουν ότι:

Ο **Υπουργός Επικρατείας**, αρμόδιος για τη συνοχή του κυβερνητικού έργου, ορίζεται ως **Συντονιστικός Μηχανισμός** σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 33 της Σύμβασης (**άρθρο 69**).

Η **Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** ορίζεται ως **Κεντρικό Σημείο Αναφοράς** για θέματα σχετιζόμενα με την εφαρμογή της Σύμβασης (**άρθρο 70**).

Τα **Επιμέρους Σημεία Αναφοράς** για την παρακολούθηση εφαρμογής της Σύμβασης (**άρθρο 71**) καθορίζονται σε επίπεδο υπουργείων, περιφερειών και δήμων. Ειδικότερα, ως προς τα Επιμέρους Σημεία Αναφοράς των Υπουργείων, με απόφαση των οικείων Υπουργών, ορίζεται σε κάθε Υπουργείο ο Γενικός ή Διοικητικός Γραμματέας ως Σημείο Αναφοράς ή με απόφαση του Γενικού ή Διοικητικού Γραμματέα οι αρμοδιότητες του Σημείου Αναφοράς μπορεί να μεταβιβασθούν σε οργανική μονάδα επιπέδου Γενικής Διεύθυνσης, Διεύθυνσης ή Τμήματος.

Βάσει του νόμου, οι αρμοδιότητες των Σημείων Αναφοράς αφορούν την παρακολούθηση υλοποίησης των υιοθετούμενων κατ' εφαρμογή της Σύμβασης δημόσιων πολιτικών στα οικεία Υπουργεία και στους εποπτευόμενους από αυτά φορείς, την προώθηση στο Κεντρικό Σημείο Αναφοράς του **άρθρου 70**, προτάσεων και νομοθετικών ρυθμίσεων βέλτιστης εφαρμογής της Σύμβασης, τη σύνταξη ετήσιων εκθέσεων προόδου και την προώθηση δημόσιας διαβούλευσης για τα ως άνω θέματα.

Με το **άρθρο 72** θεσμοθετείται το **πλαίσιο για την προαγωγή της Σύμβασης** που αποτελείται από τον **Συνήγορο του Πολίτη** ο οποίος **υποχρεούται να τελεί σε συνεργασία με την Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ)** ως **ανεξάρτητο μηχανισμό της κοινωνίας των πολιτών**.

1.4 Κανονιστικό πλαίσιο Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, σε όλα τα στάδια εφαρμογής των ΕΔΕΤ, αποσκοπεί στην εξάλειψη των ανισοτήτων και στην **προώθηση της ισότητας** μεταξύ ανδρών και γυναικών και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, καθώς και στην **καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, εθνότητας, θρησκευματος ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού**, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), του άρθρου 10 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και του άρθρου 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, **λαμβάνοντας ειδικότερα υπόψη την προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία**.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το **Κανονισμό (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021**⁸ για τον καθορισμό

⁸ Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Ιουνίου 2021 για τον καθορισμό κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης

κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων», προβλέπονται τα ακόλουθα:

α) στην **παρ. 3 του άρθρου 9 «Οριζόντιες αρχές»**, αναφέρεται ότι **«Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψουν κάθε διάκριση λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού κατά την προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων, καθώς και κατά την υποβολή των σχετικών εκθέσεων. Ειδικότερα, η προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρίες λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων»**,

β) στην **παρ. 1 του άρθρου 73 «Επιλογή πράξεων από τη Διαχειριστική Αρχή»**, αναφέρεται ότι **«Για την επιλογή των πράξεων, η διαχειριστική αρχή καταρτίζει και εφαρμόζει κριτήρια και διαδικασίες που δεν εισάγουν διακρίσεις, είναι διαφανή, εξασφαλίζουν την πρόσβαση από άτομα με αναπηρίες, διασφαλίζουν την ισότητα των φύλων, και λαμβάνουν υπόψη τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, και την ενωσιακή πολιτική στον τομέα του περιβάλλοντος, σύμφωνα με το άρθρο 11 και το άρθρο 191 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ.»**.

Επιπρόσθετα, **τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, και ειδικότερα η προσβασιμότητα**, ενισχύονται περαιτέρω με τη συμπερίληψη στον ως άνω Κανονισμό ειδικού οριζόντιου αναγκαίου πρόσφορου όρου (βλ. Παράρτημα III του Κανονισμού) για την «Υλοποίηση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες σύμφωνα με την απόφαση 2010/48/ΕΚ του Συμβουλίου».

Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας, και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων είναι διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=EL>

1.5 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ⁹

Η διακήρυξη του **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ**, που τέθηκε σε ισχύ την 1^η Δεκεμβρίου 2009, επιβεβαιώνει -λαμβάνοντας υπόψη τις αρμοδιότητες και τις δράσεις της ΕΕ, καθώς και την αρχή της επικουρικότητας- τα δικαιώματα που προκύπτουν ιδίως από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις και τις κοινές διεθνείς υποχρεώσεις των χωρών της ΕΕ, τη σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, τους κοινωνικούς χάρτες που έχουν ψηφιστεί από την ΕΕ και από το Συμβούλιο της Ευρώπης και τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ο χάρτης, παρέχοντας διαφάνεια και σαφήνεια στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, δημιουργεί νομική ασφάλεια στην ΕΕ. Μάλιστα, το **άρθρο 26** του Χάρτη, εστιάζει στην **ένταξη των ατόμων με αναπηρία** τονίζοντας ότι αυτά **πρέπει να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.**

1.6 Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων¹⁰

Το 2017 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο της Ευρώπης και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διακήρυξαν τον **Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων** ως την **«πυξίδα»** για το **σχεδιασμό των πολιτικών απασχόλησης και των κοινωνικών πολιτικών**. Συγκεκριμένα, η **Αρχή 17 «Ένταξη των Ατόμων με Αναπηρία»** προβλέπει ότι:

«τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα σε εισοδηματική στήριξη που διασφαλίζει αξιοπρεπή διαβίωση, υπηρεσίες που τους επιτρέπουν να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας και στην κοινωνία, και εργασιακό περιβάλλον προσαρμοσμένο στις ανάγκες τους.»¹¹

Επιπρόσθετα η **Αρχή 3 «Ίσες Ευκαιρίες»** προβλέπει ότι:

«Ανεξαρτήτως φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού, κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα σε ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες όσον αφορά την απασχόληση, την κοινωνική προστασία, την εκπαίδευση, και την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που

⁹ Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. είναι διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33501&from=EL>

¹⁰ Ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων είναι διαθέσιμος στο: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_el

¹¹ Ο.π.

διατίθενται στο κοινό. Προάγεται η ισότητα ευκαιριών για τις υποεκπροσωπούμενες ομάδες.»¹²

Και η **Αρχή 20 «Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες»:**

«Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες καλής ποιότητας, στις οποίες περιλαμβάνονται η ύδρευση, η αποχέτευση, η ενέργεια, οι μεταφορές, οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και οι ψηφιακές επικοινωνίες. Παρέχεται η δυνατότητα υποστήριξης για την πρόσβαση στις εν λόγω υπηρεσίες σε όσα άτομα την έχουν ανάγκη.»¹³

1.7 Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία «Ένωση Ισότητας- Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030»¹⁴

Σε συνέχεια της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Αναπηρία 2010-2020 που έθεσε τις βάσεις για την άρση των εμποδίων και των αποκλίσεων που βιώνουν 87 εκ. Ευρωπαίοι πολίτες με αναπηρία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την άνοιξη του 2021 την **νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030**. Η νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία προτείνει την **ανάληψη συντονισμένων δράσεων σε εθνικό και σε ενωσιακό επίπεδο**, με την ΕΕ είτε να μοιράζεται την αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη της είτε να έχει υποστηρικτικό ρόλο, προς την περαιτέρω άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι Ευρωπαίοι πολίτες με αναπηρία.

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030 αναγνωρίζει ότι η προσβασιμότητα σε δομημένα και εικονικά περιβάλλοντα, σε τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), σε αγαθά και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών και των υποδομών, αποτελεί παράγοντα διευκόλυνσης της άσκησης των δικαιωμάτων και προαπαιτούμενο για την πλήρη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε ίση βάση με τους άλλους. Ειδικότερα, σε ότι αφορά τα ψηφιακά περιβάλλοντα, κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας η ΕΕ έχει λάβει πρωτοβουλίες και έχει θεσπίσει νόμους προκειμένου η Ένωση να γίνει περισσότερο προσβάσιμη στους ευρωπαίους πολίτες με αναπηρία. Τέτοιες νομοθετικές και μη πρωτοβουλίες είναι: α) η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Κέντρου Προσβασιμότητας AccessibleEU το οποίο και επιδιώκει να ενισχύσει τη συνοχή των πολιτικών για την προσβασιμότητα και να διευκολύνει την

¹² Ο.π.

¹³ Ο.π.

¹⁴ Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030 είναι διαθέσιμη στα ελληνικά στον ακόλουθο σύνδεσμο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>

πρόσβαση σε συναφείς γνώσεις, β) η Οδηγία που αφορά στα προϊόντα και τις υπηρεσίες, γ) η Οδηγία για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων του δημοσίου τομέα, δ) ο Κώδικας Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών, ε) η Οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων και στ) η νομοθεσία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Επίσης, έχουν θεσπιστεί ευρωπαϊκά πρότυπα προσβασιμότητας τόσο για το δομημένο όσο και για το ψηφιακό και ηλεκτρονικό περιβάλλον που απευθύνονται σε οργανισμούς και θα συμβάλλουν στην υιοθέτηση της προσέγγισης του καθολικού σχεδιασμού.

Μεταξύ των ενεργειών στις οποίες θα προβεί η ΕΕ στο πλαίσιο υλοποίησης της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Αναπηρία είναι: i) η συμπερίληψη της προσβασιμότητας και της ένταξης χωρίς αποκλεισμούς στην ενισχυμένη στρατηγική της ΕΕ για την ψηφιακή διακυβέρνηση, με έμφαση σε ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, ανά την Ευρώπη, οι οποίες θα είναι ανθρωποκεντρικές και φιλικές προς τον χρήστη όπως και θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τις προτιμήσεις των Ευρωπαίων πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών των ατόμων με αναπηρία και ii) η αποτιμής της εφαρμογής της οδηγίας για την προσβασιμότητα στο διαδίκτυο αξιολογώντας το κατά πόσον αυτή χρήζει αναθεώρησης προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι τυχόν ελλείψεις που θα διαπιστωθούν, π.χ. σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της, τις τεχνολογικές εξελίξεις και τη συνοχή της με άλλη σχετική νομοθεσία της ΕΕ.¹⁵

1.8 Agenda 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη¹⁶

Η **Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη**, για την εφαρμογή της οποίας έχει δεσμευτεί η χώρα μας, προάγει μεταξύ άλλων τον **καθολικό σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ισότητας και της μη διάκρισης**. Η Ατζέντα 2030 δεσμεύεται ότι θα ενισχύσει τα ευάλωτα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία.

Η διασφάλιση της πρόσβασης των ψηφιακών περιβαλλόντων και πρόσβασης στην πληροφορία από όλους τους πολίτες είναι μια περιοχή που ενσωματώνεται και στην Ατζέντα 2030 για την Βιώσιμη Ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, ο **Στόχος 10 «Λιγότερες Ανισότητες»** εστιάζει στην προαγωγή ειρηνικών και **χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών**, και **ειδικότερα οι υπο-στόχοι 10.2** που εστιάζουν

¹⁵ Βλ. την Ενότητα 2: «Προσβασιμότητα – ένας παράγοντας διευκόλυνσης της άσκησης των δικαιωμάτων, της αυτονομίας και της ισότητας» της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική είναι διαθέσιμη στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>

¹⁶ Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι διαθέσιμη στο: <https://unric.org/el/17-στοχοι-βιωσιμησ-αναπτυξησ/>

στη(ν) «ενδυνάμωση και προαγωγή της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ένταξης όλων, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, **αναπηρίας, [...] ή άλλης κατάστασης**» και **10.3 «διασφάλιση των ισότιμων ευκαιριών και μείωση των αποτελεσμάτων των ανισοτήτων**, μέσω, μεταξύ άλλων, της εξάλειψης νόμων, πολιτικών και πρακτικών που επιτρέπουν διακρίσεις, και της προαγωγής των κατάλληλων νομοθεσιών, πολιτικών και δράσεων σε σχέση με αυτό το θέμα». Επιπλέον, ο **Στόχος 9 «Βιομηχανία, Καινοτομία, και Υποδομές**» επισημαίνει την ανάγκη επενδύσεων στις υποδομές, όπως είναι οι τεχνολογίες πληροφόρησης και επικοινωνίας, προκειμένου να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη, ειδικότερα, σύμφωνα με τον υπο-στόχο 9.γ επιδιώκεται «...[η] **αύξηση της πρόσβασης στην τεχνολογία της πληροφορίας και των επικοινωνιών**, και επιδίωξη για την **παροχή καθολικής και προσιτής πρόσβασης στο διαδίκτυο** στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες έως το 2020.»

1.9 Ευρωπαϊκή Οδηγία 2016/2102 για την προσβασιμότητα των ιστότοπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα¹⁷

Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2016/2102 για την προσβασιμότητα των ιστότοπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα έχει σαν σκοπό αφενός να κάνει πιο προσβάσιμους όλους τους ιστοτόπους και τις εφαρμογές για φορητές συσκευές του δημόσιου τομέα, αφετέρου να εναρμονίσει τα διαφορετικά πρότυπα προσβασιμότητας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να περιορίσει με αυτό τον τρόπο τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι σχεδιαστές υπηρεσιών και προϊόντων αναφορικά με την προσβασιμότητά τους. Επιπλέον, η καθολική εφαρμογή της από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θα συμβάλει στη βελτίωση της πρόσβασης των Ευρωπαίων πολιτών με αναπηρία στις δημόσιες υπηρεσίες. Η Οδηγία ξεκίνησε να εφαρμόζεται από τις 22 Δεκεμβρίου 2016 και σύμφωνα με τις προβλέψεις της τα κράτη μέλη όφειλαν να έχουν συμμορφωθεί με το περιεχόμενο της σε συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια. Πιο συγκεκριμένα, όλοι οι ιστότοποι των οργανισμών του δημόσιου τομέα έπρεπε να είχαν συμμορφωθεί μέχρι τις 23 Σεπτεμβρίου του 2020 και όλες οι εφαρμογές για φορητές συσκευές των οργανισμών δημόσιου τομέα μέχρι τις 23 Ιουνίου 2021. Στη χώρα μας Οδηγία 2016/2102 ενσωματώθηκε στο θεσμικό πλαίσιο αρχικά το 2019 με το ν. 4591 και έπειτα με το ν.4727 το 2020.

¹⁷ Η Οδηγία 2016/2102 είναι διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016L2102> για την Προσβασιμότητα

1.10 Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών¹⁸

Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2019/882 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών έχει σαν σκοπό να εναρμονίσει τις απαιτήσεις προσβασιμότητας για προϊόντα και υπηρεσίες εντός της ΕΕ προκειμένου να εξαλειφθούν υφιστάμενα εμπόδια και να αποφευχθεί η δημιουργία νέων λόγω της ύπαρξης διαφορετικού θεσμικού πλαισίου από χώρα σε χώρα της ΕΕ. Επιπλέον, η Οδηγία αποσκοπεί στην παροχή ωφελειών προς τις επιχειρήσεις, τα άτομα με αναπηρία καθώς και τους ηλικιωμένους. Μάλιστα, μέσω της εν λόγω Οδηγίας θα αποσαφηνιστούν οι απαιτήσεις προσβασιμότητας στο ευρωπαϊκό δίκαιο (βλ. δημόσιες συμβάσεις και διαρθρωτικά ταμεία). Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όλες οι χώρες-μέλη της ΕΕ πρέπει να ενσωματώσουν την εν λόγω Οδηγία στο εθνικό τους θεσμικό πλαίσιο μέχρι τις 28 Ιουνίου 2022 και να εφαρμόσουν τις προβλέψεις τις μέχρι τις 28 Ιουνίου 2025. Η Ελλάδα ενσωμάτωσε την Οδηγία 2019/882 στην εθνική νομοθεσία το φθινόπωρο του 2022 με το ν.4994.

1.11 Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025¹⁹

Τον Ιούνιο του 2021 δημοσιεύτηκε η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού στην οποία και αποτυπώνονται οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν σε βάθος πενταετίας ως προς τις τεχνολογικές υποδομές του κράτους, την εκπαίδευση και κατάρτιση του πληθυσμού για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων καθώς και του τρόπου μέσω του οποίου η χώρα θα αξιοποιήσει την ψηφιακή τεχνολογία σε όλους τους τομείς της οικονομίας και της δημόσιας διοίκησης. Κατά τη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης της, η ΕΣΑμεΑ, είχε αποστείλει τις προτάσεις²⁰ ζητώντας, μεταξύ άλλων, τη συμπερίληψη στοχευμένων προγραμμάτων κατάρτισης για ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, όπως τα άτομα με αναπηρία, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο ψηφιακός αναλφαβητισμός και οι οποίες θα συντονίζονται από φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Σύμφωνα με τη Βίβλο, προβλέπεται η παραγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων ανάπτυξης βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων για όλους τους πολίτες, συμπεριλαμβανομένων και των ατόμων με αναπηρία.²¹

¹⁸ Η Οδηγία 2019/882 είναι διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32019L0882>

¹⁹ Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025 είναι διαθέσιμη στο: <https://digitalstrategy.gov.gr/>

²⁰ Οι προτάσεις της ΕΣΑμεΑ στην ανοιχτή δημόσια διαβούλευση για τη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού είναι διαθέσιμη στο: <https://www.esamea.gr/our-actions/rest-actions/5095-anoixti-dimosia-diaboyleysi-gia-ti-biblio-psifiakoy-metaxsimatismoy-2020-2025-oi-protaseis-tis-e-s-a-mea>

²¹ Βλ. Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού σ. 123. Η Βίβλος είναι διαθέσιμη στο: https://digitalstrategy.gov.gr/website/static/website/assets/uploads/digital_strategy.pdf

Για την υλοποίηση κάθε δράσης και κάθε έργου πληροφορικής που έχει συμπεριληφθεί στη Βίβλο είναι υποχρεωτικό να ληφθούν υπόψη όλες οι κύριες κατευθυντήριες αρχές που αναφέρονται στο Κεφάλαιο 4 αυτής. Ειδικότερα, σε ότι αφορά τα ζητήματα αναπηρίας η εν λόγω κατευθυντήρια αρχή εστιάζει στην *Κατάργηση των αποκλεισμών και καθολική προσβασιμότητα*, σύμφωνα με την οποία

«οι επανασχεδιαζόμενες ψηφιακές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι προσβάσιμες από όλους και όχι μόνο από επιλεγμένες πληθυσμιακές ομάδες που είναι ψηφιακά εξοικειωμένες. Οι δράσεις και τα έργα θα πρέπει να καταργούν τους αποκλεισμούς και να καλύπτουν τις ανάγκες ατόμων με αναπηρία, ευπαθών ομάδων, ατόμων που δεν μιλούν ελληνικά καθώς και ατόμων της τρίτης ηλικίας [...]».²²

Εκτός από την προαναφερθείσα αρχή, βασικό κριτήριο αξιολόγησης για την ένταξη των νέων έργων στον προγραμματισμό του ψηφιακού μετασχηματισμού αποτελεί ο καθολικός σχεδιασμός προκειμένου να διασφαλιστεί η προσβασιμότητα των ηλεκτρονικών υπηρεσιών, ιστότοπων και εφαρμογών από οποιοσδήποτε συσκευές φορητές ή άλλες σε άτομα με αναπηρία, βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας.²³

Ως προς τα έργα που έχουν συμπεριληφθεί στη Βίβλο και σχετίζονται με την αναπηρία είναι τα ακόλουθα:

- i) εξασφάλιση προσβασιμότητας των ψηφιακών λύσεων από τα άτομα με αναπηρία,²⁴
- ii) υλοποίηση δράσεων ευαισθητοποίησης και υποστήριξης της συμμόρφωσης προς όλους τους φορείς Δημόσιας Διοίκησης,
- iii) σχεδιασμό και λειτουργία του Εθνικού Μητρώου Ατόμων με Αναπηρία,
- iv) ψηφιακή κατάρτιση των στελεχών παροχής προνοιακών υπηρεσιών,
- v) ψηφιακό μετασχηματισμό του Κέντρου Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕΠΑ),

²² Βλ. σ. 44 της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού

²³ Ο.π.

²⁴ Η συγκεκριμένη παρέμβαση περιλαμβάνει την εξασφάλιση ότι η Ενιαία Ψηφιακή Πύλη gov.gr και οι προσφερόμενες ψηφιακές υπηρεσίες που προσφέρονται μέσω αυτής είναι προσβάσιμες από άτομα με ειδικές ανάγκες με βάση την ισχύουσα νομοθεσία. Επίσης, σε αυτό το πλαίσιο πρόκειται να υλοποιηθεί μηχανισμός παρακολούθησης της συμμόρφωσης των φορέων της Δημόσιας Διοίκησης με την ισχύουσα νομοθεσία, ώστε τα έργα ΤΠΕ αρμοδιότητάς τους, να είναι προσβάσιμα από άτομα με αναπηρία.

- vi) ανάπτυξη διαδικτυακού τόπου και εφαρμογής για φορητές συσκευές για την ανάδειξη του προσβάσιμου χαρακτήρα του τουρισμού στην Ελλάδα,
- vii) σχεδιασμό και λειτουργία πλατφόρμας για την ενημέρωση και τη διευκόλυνση της επικοινωνίας και της συνεργασίας στα παιδιά με αναπηρία, στους νέους δημιουργούς και φοιτητές ποικίλων επιστημονικών και καλλιτεχνικών πεδίων του Απόδημου Ελληνισμού,
- viii) ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων στον ευρύ πληθυσμό με δυνατότητα πιστοποίησης, ανεξαρτήτως προσόντων, ηλικίας, φύλου, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, εργασιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

2 ΟΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΩΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Τον Σεπτέμβριο του 2019, για πρώτη φορά στην ιστορία, η Ελλάδα εξετάστηκε από την Επιτροπή των ΗΕ, σε μια εφ' όλης της ύλης δημόσια ακρόαση, στην έδρα των ΗΕ στη Γενεύη, σχετικά με την τήρηση των υποχρεώσεων του κράτους προς τα άτομα με αναπηρία, όπως αυτές απορρέουν από τη Σύμβαση που κύρωσε η χώρα μας με το ν. 4074/2012.

Σε όλη τη διαδικασία της εξέτασης η ΕΣΑμεΑ ήταν παρούσα, καταδεικνύοντας την πραγματικότητα που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα. Η ΕΣΑμεΑ συμμετείχε ενεργά και σε όλες τις προπαρασκευαστικές διαδικασίες,²⁵ ενώ στις 26 Ιουλίου 2019 κατέθεσε την ολοκληρωμένη *Εναλλακτική Έκθεση* της (Alternative Report) στην Επιτροπή των ΗΕ.

Η Επιτροπή των ΗΕ υιοθέτησε τις Τελικές Παρατηρήσεις προς τη χώρα κατά την 506^η συνεδρίασή της, που έγινε στις 18 Σεπτεμβρίου 2019 και τις οποίες η ΕΣΑμεΑ με δική της πρωτοβουλία της μετέφρασε στην ελληνική γλώσσα αλλά και ως κείμενο εύκολο για ανάγνωση (easy-to-read).²⁶

Σχετικά με την πρόοδο της χώρας ως προς την προοδευτική υλοποίηση των Άρθρων 9 και 21, η Επιτροπή εξέφρασε την ανησυχία της για τα εξής:

Προσβασιμότητα (άρθρο 9)²⁷

13. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:
[...]

(β) Την **απουσία εθνικής στρατηγικής για την εφαρμογή των προτύπων προσβασιμότητας** που διέπουν το δομημένο περιβάλλον, **τα αγαθά και τις υπηρεσίες**, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, των μέσων ενημέρωσης και των **υπηρεσιών**

²⁵ Πιο συγκεκριμένα, στις 11 Φεβρουαρίου 2019, η ΕΣΑμεΑ υπέβαλλε στην Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες την «εναλλακτική έκθεση» ενόψει της 11^{ης} Προ-Συνεδριακής Συνάντησης της Επιτροπής για τη Σύμβαση των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρίες που έλαβε χώρα στις 9-11 Απριλίου 2019 στη Γενεύη, συμμετείχε στην 11^η Προ-Συνεδριακή Συνάντηση, στις 26 Ιουλίου 2019 υπέβαλλε στην Επιτροπή την τελική «εναλλακτική έκθεση», και στις 2-4 Σεπτεμβρίου 2019 βρέθηκε στη Γενεύη τόσο για να παραβρεθεί στην ιδιωτική συνάντηση με την Επιτροπή όσο και για να παρακολουθήσει τον εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ της αντιπροσωπίας του ελληνικού κράτους και της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

²⁶ Οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής των ΗΕ είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της ΕΣΑμεΑ στα [ελληνικά](#) και σε [κείμενο εύκολο για ανάγνωση](#) (easy-to-read).

²⁷ Βλ. [Παράρτημα Ι](#) (σσ. 62-65) για μια σύντομη ανάλυση του Άρθρου 9 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

πληροφόρησης και επικοινωνίας, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

14. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, με βάση το γενικό σχόλιο Αρ. 2 (2014) για την προσβασιμότητα, και λαμβάνοντας υπόψη τους υποστόχους 9 και 11 των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, και ιδιαίτερα τους υποστόχους 11.2 και 11.7:

a. Να θεσπίσει τα **απαραίτητα νομικά και άλλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της υιοθέτησης κανονισμών και ενός ολοκληρωμένου εθνικού σχεδίου δράσης και μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την προσβασιμότητα, με επαρκείς πιστώσεις προϋπολογισμού, συγκεκριμένες προθεσμίες, και έναν αποτελεσματικό μηχανισμό παρακολούθησης, σε στενή διαβούλευση και με την ενεργό εμπλοκή των ατόμων με αναπηρία, μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων.**

b. Να λάβει τα **απαραίτητα μέτρα ώστε να εγγυηθεί την προσβασιμότητα** του δομημένου περιβάλλοντος, των αγαθών και υπηρεσιών, και ιδίως του συστήματος μεταφορών στις αστικές και αγροτικές περιοχές, και στα δημόσια μέσα ενημέρωσης και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, **και να παρέχει κατάρτιση σε παρόχους υπηρεσιών, μηχανικούς, αρχιτέκτονες και πολεοδόμους για τα προβλήματα προσβασιμότητας που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία.**

Όπως παρατηρείται, σε ότι αφορά τις Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ για το Άρθρο 9, και συγκεκριμένα για τα ψηφιακά περιβάλλοντα και υπηρεσίες, δίνεται έμφαση στην ανάγκη λήψης των απαραίτητων μέτρων από την Πολιτεία ώστε να εγγυηθεί την προσβασιμότητα των αγαθών και υπηρεσιών καθώς και των υπηρεσιών πληροφόρησης και επικοινωνίας στα άτομα με αναπηρία.

Ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης και πρόσβαση στην πληροφορία (άρθρο 21)²⁸

32. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για τα εξής:

(1) Τα **εμπόδια πρόσβασης στην πληροφορία που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, ειδικότερα στον δημόσιο τομέα**, λόγω, μεταξύ άλλων, της έλλειψης εγγράφων σε προσβάσιμες μορφές και της έλλειψης διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα.

²⁸ Ο.π.

(2) Την ανεπαρκή πληροφόρηση για τα εθνικά σχέδια δράσης ή τις μακροπρόθεσμες στρατηγικές για τη βελτίωση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στην πληροφορία, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων και του διαδικτύου, μέσω, μεταξύ άλλων, της παροχής διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα, τη χρήση επιγραφών, καθώς και κειμένων σε Braille και μορφή εύκολη για ανάγνωση (Easy-to-Read).

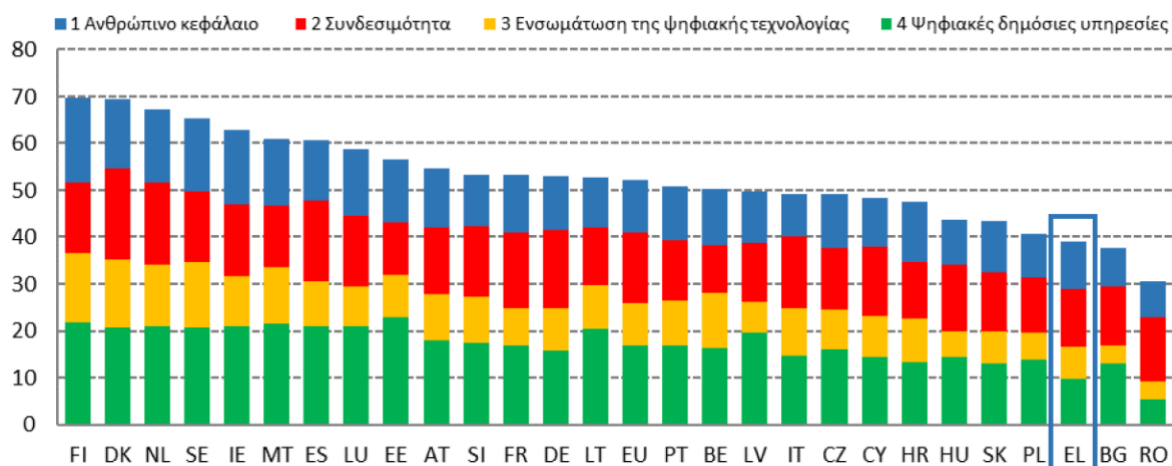
33. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος να διασφαλίσει ότι οι πάροχοι υπηρεσιών προς το κοινό, ειδικότερα οι δημόσιοι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί, οι τηλεπικοινωνιακοί φορείς και οι δημόσιες βιβλιοθήκες, σταδιακά προσφέρουν στα άτομα με αναπηρία πληροφορία σε προσβάσιμες μορφές, όπως η νοηματική γλώσσα, η γραφή Braille, η μορφή εύκολη για ανάγνωση (Easy-to-Read) και η χρήση επιγραφών, με βάση ένα πλάνο δράσης που θα είναι συγκεκριμένο και θα παρακολουθείται. Συνιστά, επίσης, στο συμβαλλόμενο Κράτος να υιοθετήσει αποτελεσματικά μέτρα για τη διευκόλυνση της χρήσης της νοηματικής γλώσσας, του κειμένου σε μορφή εύκολη για ανάγνωση (Easy-to-Read) και σε Braille, με την ενεργό εμπλοκή των αντίστοιχων οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία.

Σύμφωνα με τις Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ για το Άρθρο 21 που αφορά στο δικαίωμα πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στην πληροφορία, δίνεται έμφαση στην ανάγκη λήψης των απαραίτητων μέτρων από την Πολιτεία για τη διασφάλιση παροχής της πληροφορίας σε προσβάσιμες μορφές για όλα τα άτομα με αναπηρία.

3 ΨΗΦΙΑΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΆΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ: ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Αν και με καθυστέρηση αρκετών ετών, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια σταδιακή ανάπτυξη των ψηφιακών περιβαλλόντων στη χώρα μας. Η πανδημία του COVID-19 και οι περιορισμοί που επέφερε στις δια ζώσης συναλλαγές όλων των πολιτών με ή χωρίς αναπηρία, εντός και εκτός συνόρων, είχε σημαντικό αντίκτυπο στην περαιτέρω και γρήγορη ανάπτυξη του ψηφιακού κόσμου. Σύμφωνα με το Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI),²⁹ που παρακολουθεί σε ετήσια βάση την ψηφιακή πρόοδο των χωρών μελών της ΕΕ, για το 2022³⁰ η χώρα μας, παρά τις προσπάθειες των τελευταίων ετών, εξακολουθεί να παραμένει μεταξύ των τελευταίων της ΕΕ. Συγκεκριμένα, το 2022 η Ελλάδα κατετάγη για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά στην 25^η θέση (ή τρίτη από το τέλος) μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ.

Γράφημα 1. Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) 2022 για την Ελλάδα

Πηγή: <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirect/document/88749>

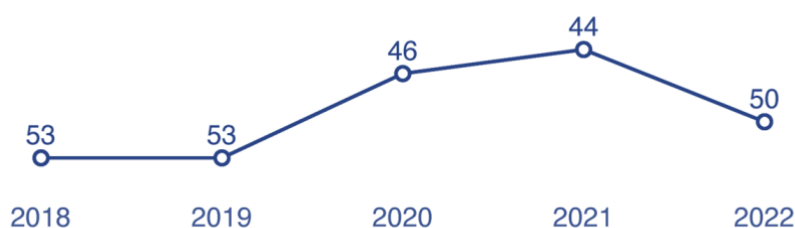
Μάλιστα, και στους τέσσερις τομείς που λαμβάνει υπόψη ο εν λόγω δείκτης - δηλαδή το ανθρώπινο δυναμικό, τη συνδεσιμότητα, την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας, και τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες- η Ελλάδα βρίσκεται αρκετά πίσω από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο (Ελλάδα: 38,9 | ΕΕ: 52,3).

²⁹ Ο Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI) είναι ένας δείκτης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παρακολούθηση της ψηφιακή πρόοδου των κρατών μελών της. Για περισσότερα βλ.

³⁰ Οι εκθέσεις του DESI για το 2022 βασίστηκαν σε στοιχεία του 2021.

Η βελτίωση των ψηφιακών περιβαλλόντων που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια αποτυπώνεται και στην κατάταξη της χώρας σε ότι αφορά την ψηφιακή ανταγωνιστικότητά της.³¹ Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Παγκόσμιας Κατάταξης Ψηφιακής Ανταγωνιστικότητας (IMD World Digital Competitiveness Ranking) του World Competitiveness Center (Γράφημα 2)³², τη διετία 2020-2021 παρατηρήθηκε βελτίωση στην κατάταξη της χώρας μεταξύ των 64 χωρών που περιλαμβάνονται στην εν λόγω κατάταξη. Ωστόσο, η θετική αυτή πορεία δεν συνεχίστηκε το 2022 αφού η χώρα υποχώρησε στην 50^η θέση σε σχέση με την 44^η θέση που είχε καταλάβει το 2021.

Γράφημα 2. Η ψηφιακή ανταγωνιστικότητα της χώρας από το 2018 μέχρι και το

2022

Πηγή: IMD/World Competitiveness Center³³

3.1 Άτομα με αναπηρία και πρόσβαση στο διαδίκτυο

Τα άτομα με αναπηρία στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια σε ότι αφορά την πρόσβαση τους στα ψηφιακά περιβάλλοντα. Ένας παράγοντας που επηρεάζει σημαντικά την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα ψηφιακά περιβάλλοντα αφορά στη σύνδεση τους στο διαδίκτυο. Σύμφωνα με την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών για το έτος 2020 (EUSILC-2020) σχετικά με τη σύνδεση στο διαδίκτυο ατόμων 16+, ένα (1) στα δύο (2) άτομα με σοβαρή και μέτρια αναπηρία δεν έχουν σύνδεση στο διαδίκτυο, σε αντίθεση με τα άτομα χωρίς αναπηρία όπου μόνο ένα ποσοστό της τάξεως του 10% ή ένας (1) στους δέκα (10) δεν έχει σύνδεση στο διαδίκτυο.

³¹ Σχετικά με τη μέτρηση της ψηφιακής ανταγωνιστικότητας βλ. <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>

³² Βλ. <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/overview/GR>

³³ Ο.π.

Πίνακας 1. Ποσοστό ατόμων με σοβαρή αναπηρία (16+) και σύνδεση στο διαδίκτυο (2020)

	Ναι	Όχι, δεν έχω την οικονομική δυνατότητα	Όχι, για άλλους λόγους	Σύνολο
Σοβαρή Αναπηρία	391.542	63.275	459.283	914.100
	42,8%	6,9%	50,2%	100,0%
Μέτρια Αναπηρία	589.412	75.535	604.905	1.269.852
	46,4%	5,9%	47,6%	100,0%
Χωρίς αναπηρία	6.051.274	223.071	521.441	6.795.786
	89,0%	3,3%	7,7%	100,0%
Σύνολο	7.032.228	361.881	1.585.629	8.979.738
	78,3%	4,0%	17,7%	100,0%

*Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, 2020
Επεξεργασία: Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας.*

Αν και από το 2020, ύστερα από το ξέσπασμα της πανδημίας, παρατηρείται μια σημαντική στροφή ως προς την αξιοποίηση των ψηφιακών περιβαλλόντων και την ολοένα αυξανόμενη διαθεσιμότητα και χρήση ψηφιακών υπηρεσιών, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο παρουσιάζει μείωση. Ενώ το 2019, το ποσοστό των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο ανέρχόταν στο 45,7%,³⁴ το 2020, ένα χρόνο αργότερα, το ποσοστό αυτό ανήρθε σε 42,8%, σημειώνοντας μείωση της τάξεως του 2,9%.

Εκτός από τη μείωση του ποσοστού των ατόμων με σοβαρή αναπηρία που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο, ένα ακόμη σημαντικό εύρημα της προαναφερόμενης έρευνας είναι ότι η αιτία που τόσο τα άτομα με σοβαρή αναπηρία όσο και τα άτομα με μέτρια αναπηρία δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο δεν οφείλεται σε οικονομικούς λόγους αλλά σε άλλους λόγους. Σύμφωνα με την EUSILC-2020, σχεδόν ένα (1) στα δυο (2) άτομα με σοβαρή και μέτρια αναπηρία υποστηρίζουν ότι δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο για άλλους λόγους. Αν και στην έρευνα δεν εξειδικεύονται οι λόγοι για τους οποίους τα άτομα με αναπηρία δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο, λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα του δείκτη DESI της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,³⁵ οι «άλλοι λόγοι» θα μπορούσαν να συσχετιστούν με

³⁴ Βλ. Ετήσια Έκθεση Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2020, σελ. 45. Διαθέσιμη στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf>

³⁵ Βλ. τη σχετική συζήτηση για τον δείκτη DESI στη σ. 23 του παρόντος αρχείου.

τον ψηφιακό αναλφαβητισμό ή/και την έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων των ατόμων με αναπηρία.

3.2 Προσβασιμότητα ιστοτόπων

Ο δεύτερος παράγοντας που εμποδίζει την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στη χρήση και αξιοποίηση των ψηφιακών περιβαλλόντων σχετίζεται με τα ζητήματα της προσβασιμότητας αυτών. Αν και η χώρα μας έχει ενσωματώσει την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2016/2102 για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα,³⁶ παρ' όλα αυτά παρατηρούνται ακόμη σημαντικές καθυστερήσεις ως προς την πλήρη εφαρμογή της.

Παραδείγματος χάρη, αν και στο ν.4727/2020 προβλέπεται: α) η τήρηση Μητρώου Δημόσιων Ιστοσελίδων και Εφαρμογών (ΜΗΔΙΣΕΦ) (βλ. άρθρο 43), και β) η υποχρέωση των οργανισμών του δημοσίου να αναρτούν στους δικούς τους ιστοτόπους *Δήλωση Προσβασιμότητας* (βλ. άρθρο 42), μέχρι και τα τέλη του 2022, το ΜΗΔΙΣΕΦ εξακολουθούσε να μη λειτουργεί όπως και η ανάρτηση και ενημέρωση της *Δήλωσης Προσβασιμότητας* στους ιστοτόπους των δημόσιων φορέων δεν εφαρμοζόταν καθολικά όπως προβλέπεται από το νόμο. Πιο συγκεκριμένα:

☞ *Μητρώο Δημόσιων Ιστοσελίδων και Εφαρμογών (ΜΗΔΙΣΕΦ)*

Αν και η δημιουργία του ΜΗΔΙΣΕΦ προβλέπονταν στον ν.4591/2019 με στόχο την καταγραφή του επιπέδου προσβασιμότητας των ιστοτόπων των οργανισμών του δημοσίου τομέα και των εφαρμογών τους για φορητές συσκευές και την επόμενη χρονιά δημοσιεύθηκε η Υπουργική Απόφαση 19524/ΕΞ 2020 της 10/23.07.2020 που εξειδικεύει προβλέψεις του εν λόγω νόμου, η θέσπιση του ν.4727/2020 και η κατάργηση των άρθρων 1 έως 13 του ν.4591/2019, σταμάτησε την όλη διαδικασία που είχε ξεκινήσει, με αποτέλεσμα να απαιτείται η θέσπιση νέας Υπουργικής Απόφασης. Σύμφωνα με την παρ. 28 του άρθρου 107 του ν.4727/2020, για να μπορέσει να καταγραφεί ο ιστοτόπος ενός δημοσίου φορέα στο μητρώο θα πρέπει να ακολουθηθεί μια διαδικασία στην οποία προβλέπεται και η εμπλοκή της ΕΣΑμεΑ (άρθρο 107, παρ. 28). Όμως, μέχρι και τα τέλη του 2022, η Υπουργική Απόφαση που θα εξειδικεύει την εφαρμογή του νόμου και θα ορίζει τις τεχνικές προδιαγραφές για τη λειτουργία του Μητρώου ακόμη εκκρεμεί. Η ΕΣΑμεΑ, το φθινόπωρο του 2021, με την υπ. αριθ. πρωτ. 1195/30.09.2021 επιστολή της προς τον

³⁶ Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 2016/2102 ενσωματώθηκε στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο αρχικά το 2019 με το ν.4591/2019, και 2020 με το ν.4727 «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 184/23-9-2020) ενσωματώθηκε εκ νέου.

Γενικό Γραμματέα Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών έθεσε, μεταξύ άλλων, το εν λόγω ζήτημα, χωρίς ωστόσο να λάβει κάποια απάντηση μέχρι και τα τέλη του 2022.

☞ Δήλωση Προσβασιμότητας

Σύμφωνα με το άρθρο 42 του ν. 4727/2020, οι οργανισμοί του δημοσίου τομέα οφείλουν να αναρτούν στους ιστοτόπους τους τη Δήλωση Προσβασιμότητας, σε προσβάσιμη μορφή, για την παροχή πληροφόρησης σχετικά με το επίπεδο προσβασιμότητας αυτού καθώς και να την επικαιροποιούν είτε ύστερα από κάθε μεταβολή είτε σε ετήσια βάση. Η Δήλωση Προσβασιμότητας αφορά και τις εφαρμογές για φορητές συσκευές, και αναρτάται, σε προσβάσιμη μορφή, στην ιστοσελίδα του φορέα που δημιούργησε την εφαρμογή. Ωστόσο, παρά την πρόβλεψη του νόμου, μόνο λίγοι δημόσιοι φορείς είχαν μέχρι και τα τέλη του 2022 εφαρμόσει την εν λόγω διάταξη.

Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ, από το 2020, μελετά συστηματικά, μέσω της χρήσης του εργαλείου Lighthouse, το επίπεδο προσβασιμότητας των ιστοτόπων Υπουργείων, Οργανισμών και υπηρεσιών του δημοσίου που δύνανται να επισκεφθούν τα άτομα με αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, στον Πίνακα που ακολουθεί, Πίνακας 2, παρουσιάζεται το δείγμα των ιστοτόπων που δύνανται να επισκεφθούν τα άτομα με αναπηρία και στους οποίους έχει ελεγχθεί: **α)** το επίπεδο προσβασιμότητάς τους και **β)** η ανάρτηση/ενημέρωση της Δήλωσης Προσβασιμότητάς τους. Για λόγους σύγκρισης ως προς τη βελτίωση της προσβασιμότητας των ιστοτόπων του δείγματος μας, χρησιμοποιήσαμε και τα αποτελέσματα που είχαμε λάβει στον έλεγχο που είχαμε πραγματοποιήσει τόσο το 2020 όσο και το 2021 και είχαν συμπεριληφθεί στις Ετήσιες Εκθέσεις του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για τα έτη 2020³⁷ και 2021³⁸, αντίστοιχα. Επιπλέον, στο τέλος του Πίνακα, έχουν προστεθεί τρεις νέοι ιστοτόποι που δύνανται επίσης να χρησιμοποιηθούν από τα άτομα με αναπηρία.

³⁷ Βλ. Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2020, σελ. 46-48 Διαθέσιμη στο:

<https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf>

³⁸ Βλ. Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2021, σελ. 51-55. Διαθέσιμη στο:

<https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/632/9c1/739/6329c1739d9dc741766847.pdf>

Πίνακας 2: Αποτελέσματα προσβασιμότητας και παροχής δήλωσης προσβασιμότητας ιστοτόπων του Δημοσίου που είναι σημαντικές για τα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις³⁹

Υπουργείο/ Φορέας	Συνολική Βαθμολογία σε ποσοστό % ⁴⁰	Προβλήματα	Δήλωση προσβασιμότητας
Υπουργείο Υγείας	87 (2022) ↓ [89 (2021) 90 (2020)]	<ul style="list-style-type: none"> - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμα ονόματα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Ορισμένα στοιχεία έχουν τιμή [tabindex] μεγαλύτερη από 0 	<p>ΝΑΙ</p> <p>Ημερομηνία Κατάρτισης: 24/05/2021</p> <p>Ημερομηνία ενημέρωσης: -</p> <p>Σύνδεσμος: https://www.moh.gov.gr/accessibility</p>
Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων	94 (2022) = [94 (2021), 95 (2020)]	<ul style="list-style-type: none"> - Τα στοιχεία κεφαλίδας δεν είναι σε διαδοχική φθίνουσα σειρά - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Ορισμένα στοιχεία έχουν τιμή [tabindex] μεγαλύτερη από 0 	<p>ΟΧΙ</p> <p>Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας</p>
Υπουργείο Παιδείας	66 (2022) ↑ [61 (2021), 61 (2020)]	<ul style="list-style-type: none"> - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Οι εικόνες δεν έχουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα [alt] - Το [user-scalable = "όχι"] χρησιμοποιείται στο στοιχείο 	<p>ΟΧΙ</p> <p>Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας</p>

³⁹ Ο έλεγχος προσβασιμότητας των ιστοτόπων του Πίνακα έγινε μέσω της χρήσης του εργαλείου Lighthouse v6 -το ίδιο εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε και στον έλεγχο που πραγματοποιήσαμε το 2020- και έλαβε χώρα στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁴⁰ Η τιμή στην παρένθεση είναι το αποτέλεσμα που είχαμε λάβει στον έλεγχο που κάναμε για το έτος 2020. Τα σύμβολα '=**↓**' και '**↑**' δηλώνουν τη μεταβολή που παρατηρείται στην προσβασιμότητα των ιστοσελίδων. Στην κλίμακα μέτρησης που χρησιμοποιείται η πλήρης συμμόρφωση βαθμολογείται με 100.

		<meta name = "viewport"> ή το χαρακτηριστικό [maximum-scale] είναι μικρότερο από 5	
Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης	94 (2022) ↑ [93 (2021), 93 (2020)]	<ul style="list-style-type: none"> - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα στοιχεία κεφαλίδας δεν είναι σε διαδοχική φθίνουσα σειρά - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα 	<p>ΝΑΙ</p> <p>Ημερομηνία Κατάρτισης: 20/07/2020</p> <p>Ημερομηνία Ενημέρωσης: 11/11/2021</p> <p>Σύνδεσμος: https://www.secdigital.gov.gr/dilosi-prosvasimotitas/</p>
Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ)	86 (2022) ↓ [93 (2021), 93 (2021)]	<ul style="list-style-type: none"> - Οι εικόνες δεν έχουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα [alt] - Τα στοιχεία [frame] ή [iframe] δεν έχουν τίτλο - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Οι λίστες δεν περιέχουν μόνο στοιχεία και στοιχεία υποστήριξης σεναρίων (<script> and <template>). 	<p>ΟΧΙ</p> <p>Στην ιστοσελίδα της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας</p>
Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ)	96 (2022) ↓ [97 (2021), 76 (2020)]	<ul style="list-style-type: none"> - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p>ΟΧΙ</p> <p>Στην ιστοσελίδα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας</p>
Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση Κοινωνικής Ασφάλισης (ΗΔΙΚΑ)	79 (2022) = [79 (2021), 82 (2020)]	<ul style="list-style-type: none"> - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Οι εικόνες δεν έχουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα 	<p>ΟΧΙ</p> <p>Στην ιστοσελίδα της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Κοινωνικής Ασφάλισης (ΗΔΙΚΑ) δεν καταφέραμε να</p>

		[alt] - Τα στοιχεία φόρμας δεν σχετίζονται με ετικέτες	εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας
ΕΦΚΑ	74 (2022) ↓ [75 (2021), [75 (2020)]	- Τα χαρακτηριστικά [aria-*] attributes δεν ταιριάζουν με τους ρόλους τους - Τα χαρακτηριστικά [aria-*] attributes δεν έχουν έγκυρες τιμές - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Οι λίστες δεν περιέχουν μόνο στοιχεία και στοιχεία υποστήριξης σεναρίων (<script> and <template>).	OXI Στην ιστοσελίδα του ΕΦΚΑ δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας
GOV.gr	93 (2022) ↑ [72 (2021), 89 (2020)]	- Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Οι λίστες δεν περιέχουν μόνο στοιχεία και υποστηρικτικά στοιχεία script (<script> and <template>). - Τα στοιχεία λίστας () δεν εμπεριέχονται στα γονικά στοιχεία , or <menu>. - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά	NAI Ημερομηνία Κατάρτισης: - Ημερομηνία Ενημέρωσης: 27/12/2021 Σύνδεσμος: https://www.gov.gr/in-fo/dilosi-prosvasimotitas
ΚΕΠΑ	94 (2022) ↓ [98 (2021), [96 2020]	- Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά	OXI Στην ιστοσελίδα του ΚΕ.Π.Α. δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας
Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και	88 (2022) = [88 (2021), - (2020) ⁴¹	- Τα χαρακτηριστικά [aria-*] δεν ταιριάζουν με τους ρόλους τους	NAI Ημερομηνία

⁴¹ Δεν είχε ελεγχθεί το 2020

<p>Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ)</p>		<p>- Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα</p> <p>- Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης</p>	<p>Κατάρτιση: 25/11/2022</p> <p>Ημερομηνία Ενημέρωσης: -</p> <p>Σύνδεσμος: https://opeka.gr/dilos-i-prosvasimotitas-opeka/</p>
<p>amea.gov.gr</p>	<p>100 (2022) = [100 (2021), - (2020)⁴²]</p>	<p>-</p>	<p>ΝΑΙ</p> <p>Ημερομηνία Κατάρτισης: 02/12/2021</p> <p>Ημερομηνία Ενημέρωσης: 02/12/2021</p> <p>Σύνδεσμος: https://www.amea.gov.gr/info/accessibility-statement</p>
<p>Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας</p>	<p>94 (2022) ↓ [77 (2021), - (2020)⁴³]</p>	<p>- Οι [role] των aria δεν είναι έγκυροι.</p>	<p>ΟΧΙ</p> <p>Στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας</p>
<p>Εθνική Πύλη Αναπηρίας</p>	<p>100(2022)</p>	<p>-</p>	<p>ΟΧΙ</p> <p>Στην ιστοσελίδα της Εθνικής Πύλης Αναπηρίας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας</p>
<p>womensos.gr/</p>	<p>84 (2022)⁴⁴</p>	<p>- Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμα ονόματα</p> <p>- Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα</p>	<p>ΟΧΙ</p> <p>Στην ιστοσελίδα της womensos.gr δεν καταφέραμε να</p>

⁴² Ο. π.

⁴³ Ο. π.

⁴⁴ Δεν είχε ελεγχθεί το 2021 και το 2020

		<ul style="list-style-type: none"> - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά 	εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας
Ελληνική Αστυνομία	87 (2022) ⁴⁵	<ul style="list-style-type: none"> - Οι εικόνες δεν έχουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα [alt] - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p>OXI</p> <p>Στην ιστοσελίδα της Ελληνικής Αστυνομίας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη δήλωση προσβασιμότητας</p>

Όπως μπορεί να παρατηρηθεί, το ποσοστό προσβασιμότητας των ιστοτόπων των υπουργείων και των οργανισμών του δημοσίου που συμπεριελήφθησαν στην παραπάνω μελέτη δεν παρουσίασε αξιόλογες μεταβολές κατά το 2022, αφού στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν μεταβλήθηκε σχεδόν καθόλου σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό που είχαν λάβει το 2021. Εξαιρέση αποτελούν οι ιστοτόποι: του [gov.gr](#), ο οποίος πλέον είναι σχεδόν πλήρως προσβάσιμος (ποσοστό 93%), του [Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας](#) (ποσοστό 94%) και της [Εθνικής Πύλης Αναπηρίας](#) που ξεκίνησε τη λειτουργία του εντός του 2022 και είναι πλήρως προσβάσιμος (100%). Στην αντίπερα όχθη βρίσκεται ο ιστοτόπος του [Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων](#) ο οποίος από το 2020, οπότε και ξεκινήσαμε αυτή τη μελέτη, μέχρι και το 2022 εξακολουθεί να λαμβάνει ένα από τα χειρότερα ποσοστά προσβασιμότητας (2020: 61% | 2021:61% | 2022: 66%).

Σε ότι αφορά την ανάρτηση της *Δήλωσης Προσβασιμότητας*, στους περισσότερους ιστοτόπους τους δείγματός μας αυτή δεν ήταν διαθέσιμη. Όμως και στους ιστοτόπους που ήταν διαθέσιμη, αυτή δεν πληρούσε πλήρως τα κριτήρια που προβλέπονται στο άρθρο 42 του ν.4727/2020. Για παράδειγμα δεν γινόταν αναφορά στην ημερομηνία κατάρτισής της (βλ. τον ιστοτόπο του [gov.gr](#)) ή η ενημέρωσή της δεν γινόταν τουλάχιστον σε ετήσια βάση, (βλ. τους ιστοτόπους [amea.gov.gr](#), του [Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης](#), κ.λπ.).

⁴⁵ Δεν είχε ελεγχθεί το 2021 και το 2020

Εκτός από το δείγμα με την προσβασιμότητα των ιστοτόπων των Υπουργείων, Οργανισμών, και υπηρεσιών του δημοσίου, αντίστοιχη μελέτη πραγματοποιήσαμε και για το επίπεδο προσβασιμότητας των ιστοτόπων των 13 Περιφερειών της χώρας. Στον πίνακα που ακολουθεί, Πίνακας 3, παρουσιάζονται τα ευρήματα της εν λόγω μελέτης τόσο ως προς το επίπεδο προσβασιμότητάς τους όσο και της ανάρτησης/ενημέρωσης Δήλωσης Προσβασιμότητας.

Πίνακας 3. Αποτελέσματα προσβασιμότητας παροχής δήλωσης προσβασιμότητας των ιστοτόπων των 13 Περιφερειών της χώρας⁴⁶

Περιφέρεια	Συνολική Βαθμολογία (σε ποσοστό %)	Προβλήματα	Δήλωση Προσβασιμότητας
Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης ⁴⁷	81	<ul style="list-style-type: none"> - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα στοιχεία φόρμας δεν έχουν συσχετισμένες ετικέτες - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία κεφαλίδας δεν είναι σε διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p>OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Κεντρικής Μακεδονίας ⁴⁸	89	<ul style="list-style-type: none"> - Τα στοιχεία φόρμας δεν έχουν συσχετισμένες ετικέτες - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης 	<p>NAI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας εντοπίσαμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας» όπως προβλέπεται από το ν. 4727/2020. αλλά... η τελευταία αναθεώρηση της έγινε στις 22/09/2020, δηλαδή δυο χρόνια πριν και όχι σε ετήσια βάση όπως προβλέπεται από τον ν.4727/2020.</p>

⁴⁶ Ο Πίνακας έχει εξαχθεί από την Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2022 (προσεχώς)

⁴⁷ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστότοπου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (<https://www.pamth.gov.gr/index.php/el>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁴⁸ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστότοπου της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (<https://pkm.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

Δυτικής Μακεδονίας ⁴⁹	95	<ul style="list-style-type: none"> - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα στοιχεία <frame> ή <iframe> δεν έχουν τίτλο - Κάποια στοιχεία έχουν τιμή [tabindex] μεγαλύτερη από 0 	<p>OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Ηπείρου ⁵⁰	76	<ul style="list-style-type: none"> - Τα στοιχεία φόρμας δεν έχουν συσχετισμένες ετικέτες - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμα ονόματα - Τα στοιχεία <frame> ή <iframe> δεν έχουν τίτλο 	<p>OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Ηπείρου δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Θεσσαλίας ⁵¹	70	<ul style="list-style-type: none"> - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμα ονόματα - Οι εικόνες δεν έχουν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα [alt] - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Το στοιχείο [html] δεν έχει χαρακτηριστικό [lang] - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p>OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Θεσσαλίας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Ιονίων Νήσων ⁵²	82	<ul style="list-style-type: none"> - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα 	<p>OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>

⁴⁹ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (<https://www.pdm.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁵⁰ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Ηπείρου (<http://php.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁵¹ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Θεσσαλίας (<https://www.thessaly.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁵² Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων (<https://pin.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

Δυτικής Ελλάδας ⁵³	73	<ul style="list-style-type: none"> - Τα στοιχεία φόρμας δεν έχουν συσχετισμένες ετικέτες - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα στοιχεία <object> δεν έχουν εναλλακτικό κείμενο - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p style="text-align: center;">OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Στερεάς Ελλάδας		<p>Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ προσπάθησε να ελέγξει το βαθμό προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (https://pste.gov.gr/) μέσω του εργαλείου Lighthouse v9.6.8 αρκετές φορές,⁵⁴ παρ' όλα αυτά ο έλεγχος δεν κατέστη δυνατός λόγω σφάλματος.</p>	<p style="text-align: center;">OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Αττικής ⁵⁵	89	<ul style="list-style-type: none"> - Τα στοιχεία εικόνας δεν έχουν [alt] χαρακτηριστικά - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία επικεφαλίδας δεν έχουν διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p style="text-align: center;">OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Αττικής δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Πελοποννήσου ⁵⁶	87	<ul style="list-style-type: none"> - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμο όνομα - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν 	<p style="text-align: center;">OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας</p>

⁵³ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (<https://www.pde.gov.gr/gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁵⁴ Η τελευταία προσπάθεια ελέγχου της προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (<https://pste.gov.gr/>) επιχειρήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁵⁵ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Αττικής (<https://www.patt.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁵⁶ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Πελοποννήσου (<https://www.ppel.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

		<p>διακριτό όνομα</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης 	<p>Πελοποννήσου δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Βορείου Αιγαίου ⁵⁷	80	<ul style="list-style-type: none"> - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμο όνομα - Τα στοιχεία εικόνας δεν έχουν [alt] χαρακτηριστικά - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία κεφαλίδας δεν είναι σε διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p>NAI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου εντοπίσαμε τη «<u>Δήλωση προσβασιμότητας</u>», αλλά...</p> <p>η τελευταία αναθεώρηση της έλαβε χώρα στις 30 Νοεμβρίου 2020, δηλαδή δυο έτη πριν, και όχι σε ετήσια βάση όπως προβλέπει το άρθρο 42 του ν.4727.</p>
Νοτίου Αιγαίου ⁵⁸	79	<ul style="list-style-type: none"> - Τα κουμπιά δεν έχουν προσβάσιμο όνομα - Τα στοιχεία εικόνας δεν έχουν [alt] χαρακτηριστικά - Οι σύνδεσμοι δεν έχουν διακριτό όνομα - Τα χρώματα φόντου και προσκηνίου δεν έχουν επαρκή λόγο αντίθεσης - Τα στοιχεία κεφαλίδας δεν είναι σε διαδοχική φθίνουσα σειρά 	<p>OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>
Κρήτης		<p>Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της ΕΣΑμεΑ προσπάθησε να ελέγξει το βαθμό προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Κρήτης μέσω του εργαλείου Lighthouse v9.6.8, παρ' όλα αυτά ο έλεγχος δεν κατέστη δυνατός λόγω σφάλματος. Ωστόσο, μετά τη περιήγηση μας στον ιστότοπο της Περιφέρειας Κρήτης</p>	<p>OXI</p> <p>Στον ιστότοπο της Περιφέρειας Κρήτης δεν καταφέραμε να εντοπίσουμε τη «Δήλωση προσβασιμότητας»</p>

⁵⁷ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (<https://pvaigaiou.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

⁵⁸ Ο έλεγχος προσβασιμότητας του ιστοτόπου της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (<https://www.pnai.gov.gr/>) πραγματοποιήθηκε με το εργαλείο Lighthouse v9.6.8 στις 20 Δεκεμβρίου 2022.

εντοπίσαμε ειδική καρτέλα που υπάρχει σε αυτή και αφορά στη προσβασιμότητα της ιστοσελίδας (<https://www.crete.gov.gr/prosvasimotita/>). Σύμφωνα με τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στην εν λόγω καρτέλα, ο ιστοτόπος έχει σχεδιαστεί/υλοποιηθεί βασιζόμενος στα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα W3C που αφορούν τις προδιαγραφές προσβασιμότητας για τα άτομα αναπηρία.

Σύμφωνα με τον Πίνακα 3, με εξαίρεση τους ιστοτόπους των Περιφερειών Κρήτης και Στερεάς Ελλάδας για τους οποίους και δεν μπορέσαμε να ολοκληρώσουμε τον έλεγχο με το εργαλείο που χρησιμοποιήσαμε, μόνο ο ιστοτόπος της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας είναι σχεδόν πλήρως προσβάσιμος (95%) σε αντίθεση με τους ιστοτόπους των Περιφερειών Δυτικής Ελλάδας (73%) και Θεσσαλίας (70%) που αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα προσβασιμότητας. Ως προς τη Δήλωση Προσβασιμότητας, αυτή ήταν διαθέσιμη μόνο στους ιστοτόπους των Περιφερειών Κεντρικής Μακεδονίας και Βορείου Αιγαίου, η οποία αν και διαθέσιμη δεν ήταν ενημερωμένη τουλάχιστον σε ετήσια βάση ύστερα από την αρχική της κατάρτιση, όπως όφειλαν σύμφωνα με το άρθρο 42 του ν. 4027/2020.

Με άλλα λόγια, βάσει των αποτελεσμάτων των Πινάκων 2 και 3, παρότι προβλέπεται θεσμικά η ανάρτηση της Δήλωσης Προσβασιμότητας στους ιστοτόπους όλων των οργανισμών του δημοσίου από το 2020, αυτή εξακολουθεί να μην εφαρμόζεται παρά το γεγονός ότι έχουν παρέλθει σχεδόν 2 ½ χρόνια από την ψήφιση του ν. 4727.

Η πλημμελής εφαρμογή του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου που αφορά την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα ψηφιακά περιβάλλοντα έρχεται να επιβεβαιωθεί και μέσα από τα ευρήματα του εργαλείου Digital Accessibility Rights Evaluation (DARE) Index⁵⁹ για την Ελλάδα. Σύμφωνα με τον DARE Index για το έτος 2020,⁶⁰ τα σκορ που λαμβάνει η Ελλάδα σχετικά με την ψηφιακή προσβασιμότητα είναι τα ακόλουθα:

⁵⁹ Ο DARE Index (Digital Accessibility Rights Evaluation Index) είναι ένα εργαλείο που έχει σχεδιαστεί ώστε να βοηθά τις αναπηρικές οργανώσεις, τις κυβερνήσεις, την κοινωνία των πολιτών, τους διεθνείς οργανισμούς, όπως και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στην παρακολούθηση της προόδου της χώρας σε ζητήματα που αφορούν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) όπως προβλέπεται από το άρθρο 9 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Ο DARE Index επικεντρώνεται σε τρεις κατηγορίες μεταβλητών: α) στις δεσμεύσεις της εκάστοτε χώρας (νομικές, ρυθμιστικές, πολιτικές και προγράμματα), β) στην ικανότητα εφαρμογής του νομικού πλαισίου από την εκάστοτε χώρα (οργάνωση, διαδικασίες, πόροι) και γ) στα αποτελέσματα ψηφιακής προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρίες σε 10 τομείς προϊόντων και Υπηρεσιών.

⁶⁰ Ο 2020 DARE Index για την Ελλάδα είναι διαθέσιμος στο: <https://gzict.org/country-profile/greece>

Νομοθεσία χώρας και κανονισμοί	22,5/25
Δυνατότητα της χώρας να εφαρμόσει το νομικό πλαίσιο	15/25
Αποτελέσματα των πολιτικών και προγραμμάτων της χώρας ανά τομείς προσβασιμότητας στις ΤΠΕ και επίπεδο εφαρμογής	17/50
Συνολικό σκορ	54,5/100

[Πηγή: 2020 DARE Index]

3.3 Προσβασιμότητα υλικού που μεταφορτώνεται στους ιστοτόπους

Εκτός από τα εμπόδια πρόσβασης στο διαδίκτυο και της προσβασιμότητας των ιστοτόπων και των εφαρμογών των φορητών συσκευών των οργανισμών του δημόσιου τομέα, τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν εμπόδια και ως προς τη προσβασιμότητα του υλικού που έχει μεταφορτωθεί στους ιστοτόπους του δημοσίου και ευρύτερου δημόσιου τομέα. Ο λόγος αυτού του εμποδίου ή των περιορισμών που υφίστανται τα άτομα με αναπηρία έγκειται στο ότι αρκετά συχνά τα αρχεία που μεταφορτώνονται στους ιστοτόπους δεν τηρούν τις σχετικές αρχές προσβασιμότητας και έτσι το περιεχόμενο τους δεν μπορεί να αναγνωσθεί/αξιοποιηθεί από τους χρήστες με αναπηρία. Για παράδειγμα, η ανάρτηση αρχείων σε μορφή .jpeg δεν είναι προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρία όρασης, ενώ το ίδιο ισχύει και για ορισμένα αρχεία .pdf όταν για τη μορφοποίηση τους δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι αρχές προσβασιμότητας.

3.4 Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/882 σχετικά με την προσβασιμότητα αγαθών και υπηρεσιών

Τον Νοέμβριο του 2022, η Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Απριλίου 2019 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών ενσωματώθηκε στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο με το ν. 4994/2022.⁶¹ Η εν λόγω Οδηγία έρχεται να ενισχύσει περαιτέρω το θεσμικό πλαίσιο που εστιάζει σε ζητήματα προσβασιμότητας. Πιο συγκεκριμένα, επικεντρώνεται στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε αγαθά και υπηρεσίες στοχεύοντας στην τυποποίηση των κανονισμών σχετικά με την προσβασιμότητα των προϊόντων και υπηρεσιών. Εκτός από την άρση των εμποδίων ή των περιορισμών στα ήδη υπάρχοντα προϊόντα ή/και υπηρεσίες, η Οδηγία 2019/882 εστιάζει και στην αποφυγή δημιουργίας νέων εμποδίων ή περιορισμών στο σχεδιασμό των νέων προϊόντων και υπηρεσιών εις βάρος των ατόμων με αναπηρία.

⁶¹ Βλ. ΦΕΚ Α 215 - 18.11.2022

3.5 Άτομα με αναπηρία και αναδυόμενες τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών

Τον Ιούλιο του 2022, ψηφίστηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο ο ν.4961/2022 που περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την ψηφιακή αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης όπως και της διαμόρφωσης του θεσμικού πλαισίου για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνητής νοημοσύνης με τρόπο θεμιτό και ασφαλές. Πριν την ψήφιση του ν.4961/2022, η ΕΣΑμεΑ μέσα από τη συμμετοχή της στη δημόσια διαβούλευση του νομοσχεδίου επισήμανε την ανάγκη να ληφθεί υπόψη η διάσταση της αναπηρίας/χρόνιας πάθησης στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των διαφόρων αλγοριθμικών μοντέλων προκειμένου να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις αυτών στα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις.⁶² Πιο συγκεκριμένα, τα δυο σημεία που επισήμανε η ΕΣΑμεΑ επικεντρωνόντουσαν: α) στην ανάγκη κατά την αξιολόγηση του προσδοκώμενου οφέλους των αλγοριθμικών μοντέλων που πρόκειται να υιοθετηθούν να υπάρξει επίσης αξιολόγηση και των ενδεχόμενων κινδύνων και επιπτώσεων που μπορεί να έχουν σε συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών όπως τα άτομα με αναπηρία και β) στη διασφάλιση του καθολικού σχεδιασμού προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να κάνουν χρήση αυτών σε ίση βάση με τους πολίτες χωρίς αναπηρία. Δυο επισημάνσεις που συμπεριελήφθησαν στο τελικό κείμενο του ν. 4961.⁶³

3.6 Άτομα με αναπηρία και ζητήματα ψηφιακής προσβασιμότητας κατά τη διοργάνωση εκδηλώσεων δημοσίου ενδιαφέροντος

Η μη τήρηση των προδιαγραφών προσβασιμότητας κατά τη διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων του δημοσίου τομέα είναι ένας ακόμη περιορισμός με τον οποίο έρχονται αντιμέτωπα τα άτομα με αναπηρία. Το αποτέλεσμα αυτού του περιορισμού είναι ότι τα άτομα με αναπηρία υφίστανται δυσμενή μεταχείριση λόγω του ότι δεν μπορούν να συμμετέχουν ή/και να εμπλέκονται ενεργά στη δημόσια, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

3.7 Η ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε δράσεις που σχετίζονται με τον ψηφιακό μετασχηματισμό και έχουν

⁶² Βλ. για παράδειγμα, European Disability Forum (2020). Plug and pray? A disability perspective on artificial intelligence, automated decision-making and emerging technologies. Διαθέσιμο στο: <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2020/12/edf-emerging-tech-report-accessible.pdf> και European Disability Forum (2021). Disability perspective on Regulating Artificial Intelligence. Position Paper on European Commission Proposal for Regulating Artificial Intelligence (AI). Διαθέσιμο στο: <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2021/11/EDF-Position-Paper-on-EU-Artificial-Intelligence-AI-Regulation-1.pdf>

⁶³ Ως προς το πρώτο σημείο που εστιάζει στην αξιολόγηση του ενδεχόμενου κινδύνου και επιπτώσεων στα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις βλ. το σημείο στ) της παρ. 2 του άρθρου 5 και σχετικά με τον καθολικό σχεδιασμό για τη διασφάλιση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία βλ. παρ. 3 του άρθρου 7 του ν.4961/2022.

συμπεριληφθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης και στο νέο ΕΣΠΑ 2021-2027

Δράσεις που αφορούν τα άτομα με αναπηρία έχουν συμπεριληφθεί τόσο στο μηχανισμό του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας όσο και στο Νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 και συγκεκριμένα στο τομεακό πρόγραμμα «Ψηφιακός Μετασχηματισμός». Ειδικότερα, στο μηχανισμό του Ταμείου Ανάκαμψης προβλέπεται δράση που σχετίζεται με την βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων των ατόμων με αναπηρία, ενώ στο νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 η διάσταση της αναπηρίας έχει ενσωματωθεί οριζόντια σε όλες τις δράσεις που το διατρέχουν. Ενδεικτικά, προβλέπονται δράσεις για την ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών που θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανεξάρτητης διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία καθώς και δράσεων που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων του γενικού πληθυσμού.

3.8 Απλοποίηση των διαδικασιών που αφορούν τις συναλλαγές των πολιτών με τις δημόσιες υπηρεσίες

Μέχρι και σχετικά πρόσφατα, η πλειοψηφία των Ελλήνων και Ελληνίδων πολιτών με ή χωρίς αναπηρία αντιμετώπιζαν σημαντικά προβλήματα ή εμπόδια κατά τη διάρκεια των δια ζώσης συναλλαγών τους. Οι περιορισμοί στην άμεση επικοινωνία των πολιτών, όπως μέσω τηλεφώνου ή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, με τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και η συνεχής ανάγκη επίσκεψης διαφόρων φορέων λόγω της έλλειψης διαλειτουργικότητας αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα αυτών των εμποδίων. Από το 2020, ωστόσο, ύστερα και από το ξέσπασμα της πανδημίας COVID-19 και των περιορισμών που αυτή επέφερε στους πολίτες, παρατηρείται μια συνεχής προσπάθεια απλοποίησης των συναλλαγών των πολιτών με τις δημόσιες υπηρεσίες. Μάλιστα, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν τα ψηφιακά περιβάλλοντα έχει συμβάλει σημαντικά στο εγχείρημα της «απλοποίησης». Η λειτουργία της Εθνικής Πύλης για τη Αναπηρία (epan.gov.gr) από το φθινόπωρο του 2022, η διαδικτυακή πύλη τους ελληνικού κράτους gov.gr από το 2020 και η αναβάθμιση των υπηρεσιών των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ) έχουν συμβάλει και συμβάλλουν σημαντικά στην ευκολότερη και γρηγορότερη εξυπηρέτηση των πολιτών με και χωρίς αναπηρία. Ειδικότερα:

🔗 Εθνική Πύλη Αναπηρίας

Το φθινόπωρο του 2022 ξεκίνησε τη λειτουργία της η Εθνική Πύλη Αναπηρίας μέσω της οποίας οι πολίτες με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις μπορούν διαδικτυακά να έχουν άμεση πρόσβαση στα προσωπικά τους στοιχεία που τηρούνται στο ψηφιακό μητρώο ατόμων με αναπηρία, να αιτούνται για τη χορήγηση της ψηφιακής Κάρτας Αναπηρίας, να υποβάλλουν αίτηση για την αξιολόγηση και πιστοποίηση της αναπηρίας τους από τα ΚΕΠΑ κ.λπ.

συμβάλλοντας έτσι στην απλούστευση των διαδικασιών και στη άμεση διευθέτηση των συναλλαγών τους. Οι υπηρεσίες που μέχρι τα τέλη του 2022 ήταν διαθέσιμες στα άτομα με αναπηρία είναι οι ακόλουθες:

- ♦ Αξιολόγηση και πιστοποίηση αναπηρίας (ΚΕΠΑ)
- ♦ Κάρτα αναπηρίας
- ♦ Προγενέστερες αιτήσεις σε ΚΕΠΑ
- ♦ Ψηφιακό μητρώο ατόμων με αναπηρία

Gov.gr

Η λειτουργία της διαδικτυακής πύλης του ελληνικού κράτους gov.gr από το 2020 μπορεί να αξιολογηθεί ως ιδιαίτερως σημαντική σε ότι αφορά την απλοποίηση των διαδικασιών εξυπηρέτησης των πολιτών με τις υπηρεσίες του δημοσίου. Μέχρι και τον Νοέμβριο του 2022, οι διαθέσιμες ψηφιακές υπηρεσίες που ήταν συγκεντρωμένες στο gov.gr ανέρχονταν σε 1.490 (στις οποίες παρατηρείται μια σταδιακή αύξηση σε σχέση με τις 1.309 υπηρεσίες του 2021) και οι οποίες είναι ταξινομημένες σε 11 κατηγορίες (π.χ.: *εκπαίδευση, υγεία και πρόνοια, οικογένεια, εργασία και ασφάλιση, πολίτης και καθημερινότητα, δικαιοσύνη* κ.λπ.).

Σε ότι αφορά τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις υπάρχει ειδική καρτέλα στη διαδικτυακή πύλη του ελληνικού κράτους gov.gr στην οποία είναι συγκεντρωμένες οι υπηρεσίες που σχετίζονται άμεσα με τα άτομα με αναπηρία. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια του 2022 προστέθηκαν δυο νέες υπηρεσίες που σχετίζονται με τον προσωπικό βοηθό για τα άτομα με αναπηρία όπως και οι υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες και στην Εθνική Πύλη για την Αναπηρία. Ωστόσο, η τοποθέτηση της εν λόγω υπο-καρτέλας στην ευρύτερη κατηγορία «Υγεία και πρόνοια» είναι προβληματική επειδή έμμεσα υποδηλώνει την προσέγγιση των ατόμων με αναπηρία και της αναπηρίας εν γένει υπό την οπτική της ιατρικής προσέγγισης και όχι της δικαιωματικής προσέγγισης που αντιμετωπίζει τα άτομα με αναπηρία ως υποκείμενα-φορείς δικαιώματων.

ΚΕΠ

Στο πλαίσιο της απλούστευσης των διοικητικών διαδικασιών και της εξυπηρέτησης των πολιτών, εκτός από τη διαδικτυακή πύλη του κράτους (gov.gr) -στην οποία συγκεντρώνονται όλες οι διαθέσιμες ψηφιακές υπηρεσίες του δημοσίου τομέα- εξίσου σημαντικός είναι και ο ρόλος των Κέντρων Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ), που άλλωστε έχουν σαν σκοπό τους την ταχεία εξυπηρέτηση των πολιτών και τη μείωση της γραφειοκρατίας. Ειδικότερα, σε ότι αφορά τον ρόλο των ΚΕΠ και την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών, την άνοιξη του 2020 συστάθηκε μια Ομάδα Εργασίας που είχε σαν στόχο να διερευνήσει την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών και την ένταξη νέων υπηρεσιών στα ΚΕΠ, στην οποία

συμμετείχαν και εκπρόσωποι της ΕΣΑμεΑ.⁶⁴ Μέχρι και τέλη του 2022, ο αριθμός των υπηρεσιών που ήταν διαθέσιμες στα ΚΕΠ ήταν 83,⁶⁵ όπου τρεις από αυτές απευθύνονται στα άτομα με αναπηρία και αφορούν στη(ν):

- Βεβαίωση χορήγησης οικονομικής ενίσχυσης σε άτομα με βαριά αναπηρία
- Βεβαίωση χορήγησης οικονομικής ενίσχυσης κωφλαλίας,
- Υποβολή αίτησης για αξιολόγηση και πιστοποίηση της αναπηρίας από τα ΚΕΠΑ.

Επιπλέον, εκτός από την απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα στα ΚΕΠ, σημαντικό βήμα στη διευκόλυνση των συναλλαγών των κωφών-βαρήκων πολιτών στα φυσικά καταστήματα των ΚΕΠ είναι η διαθεσιμότητα της υπηρεσίας IRIS-RELAY SERVICE που λειτουργεί από το Εθνικό Ίδρυμα Κωφών. Αρχικά, το ΚΕΠ Χαλανδρίου ξεκίνησε τη λειτουργία αυτής της υπηρεσίας και σταδιακά και άλλοι δήμοι, όπως του Πειραιά και των Φαρσάλων διαθέτουν την εν λόγω υπηρεσία.

myKEPlive.gr

Σημαντική εξέλιξη σε ότι αφορά την εξυπηρέτηση των πολιτών αποτελεί η λειτουργία του ιστοτόπου myKEPlive.gr από το 2020, αφού μέσω αυτού όλοι οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να διεκπεραιώνουν υποθέσεις και να λάβουν πληροφόρηση διαδικτυακά. Μάλιστα, ο ιστότοπος myKEPlive.gr είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τα άτομα με αναπηρία αφού απευθύνεται σε όλους τους πολίτες με ή χωρίς αναπηρία. Ειδικότερα, οι κωφοί/ές-βαρήκοι/ες μπορούν να εξυπηρετηθούν μέσω τηλεδιάσκεψης από τον ιστότοπο του myKEPlive.gr αφού παρέχεται η δυνατότητα εξ αποστάσεως διερμηνείας είτε στην ελληνική νοηματική γλώσσα είτε με χειλεανάγνωση με τη διάρκεια της κάθε συνάντησης/ραντεβού να είναι των 40 λεπτών.

Συμπερασματικά, αν και τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές εξελίξεις ως προς την άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην άσκηση και απόλαυση του δικαιώματος τους πρόσβασης στα ψηφιακά περιβάλλοντα και στην πληροφορία, παρ' όλα αυτά εμπόδια εξακολουθούν να υφίστανται λόγω του ότι οι ιστότοποι του δημοσίου και ευρύτερου δημοσίου τομέα δεν είναι ακόμη πλήρως προσβάσιμοι στα άτομα

⁶⁴ Βλ. Ετήσια Έκθεση του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για το 2020, σελ. 50-51. Διαθέσιμη στο:

<https://www.paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/606/22d/ebe/60622debedec1313031848.pdf>

⁶⁵ Για μια τον αναλυτικό κατάλογο των διαθέσιμων υπηρεσιών στα ΚΕΠ βλ. <https://www.kep.gov.gr/υπηρεσίες-προς-πολίτες/>

με αναπηρία όπως και λόγω της έλλειψης διαθεσιμότητας κειμένων στη γραφή Braille για τα άτομα με αναπηρία όρασης ή σε μορφή εύκολη για ανάγνωση (easy-to-read) για τα άτομα με νοητική αναπηρία.

4 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Από το 2019, χρονιά κατά την οποία το ελληνικό κράτος εξετάστηκε από την Επιτροπή των ΗΕ, μέχρι και σήμερα, έχουν προκύψει συγκεκριμένες δεσμεύσεις για τη χώρα, οι οποίες αφορούν:

- την εφαρμογή των Τελικών Παρατηρήσεων της Επιτροπής των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες,
- την υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, η εκπόνηση του οποίου ολοκληρώθηκε το 2020,
- την υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται στα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη 2021 και 2022.

Το περιεχόμενο των συγκεκριμένων δεσμεύσεων προς την χώρα έχει απεικονιστεί στον Πίνακα που ακολουθεί. Πιο συγκεκριμένα, οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής (πρώτη στήλη) συσχετίζονται με τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου Δράσης (δεύτερη στήλη), ενώ στην τρίτη και τέταρτη στήλη του πίνακα αποτυπώνεται η αντιστοιχία τους με τα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη 2021 και 2022, όπως αυτά έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης.

Πίνακας 4. Αντιστοιχία των συστάσεων της Επιτροπής των Η.Ε. με τους στόχους και δράσεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία και τα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη 2021 και 2022

Συστάσεις Επιτροπής CRPD	Στόχοι και Δράσεις στο Εθνικό Σχέδιο για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία	Ετήσιο Σχέδιο Δράσης Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης (2021) ⁶⁶	Ετήσιο Σχέδιο Δράσης Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης (2022) ⁶⁷
Λήψη απαραίτητων νομικών και άλλων	Στόχος 4: Αναβαθμίζουμε τη λειτουργία του	-	Στόχος 1: Ενίσχυση Ψηφιακής Στρατηγικής

⁶⁶ Το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για το 2021 είναι διαθέσιμο στο: <https://www.government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/Υπουργείο-Ψηφιακής-Διακυβέρνησης.pdf>

⁶⁷ Το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για το 2022 είναι διαθέσιμο στο: https://www.government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/12/yp_psifiakis_2022.pdf

μέτρων για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας (όπως στα ψηφιακά περιβάλλοντα)	Συστήματος Αξιολόγησης και Πιστοποίησης της Αναπηρίας Υποστόχος 4.2 - Αναπτύσσουμε Ενιαία Ηλεκτρονική Πλατφόρμα		Υποστόχος 1.4 - Ωρίμανση νέου Ε.Π. Ψηφιακός Μετασχηματισμός του ΕΣΠΑ 2021-2027
Λήψη απαραίτητων νομικών και άλλων μέτρων για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας (όπως στα ψηφιακά περιβάλλοντα)	Στόχος 12. Εκπαίδευση και κατάρτιση για όλους Υποστόχος 12.17 - Εξασφαλίζουμε την ενσωμάτωση εκπαιδευτικού περιεχομένου για τους πολίτες που είναι άτομα με αναπηρία στην Ψηφιακή Ακαδημία Πολιτών	Στόχος 6: Ενίσχυση Ψηφιακών Δεξιοτήτων Υποστόχος 6.2 - Υλοποίηση Επόμενης Φάσης Ψηφιακής Ακαδημίας Πολιτών	
Λήψη απαραίτητων νομικών και άλλων μέτρων για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας (όπως στα ψηφιακά περιβάλλοντα)	Στόχος 23: Ψηφιακή Προσβασιμότητα	-	Στόχος 1: Ενίσχυση Ψηφιακής Στρατηγικής Υποστόχος 1.5 - Ενίσχυση της ψηφιακής προσβασιμότητας των πολιτών
Να εγγυηθεί την προσβασιμότητα των αγαθών και υπηρεσιών	Στόχος 22: Προσβασιμότητα σε αγαθά και υπηρεσίες	Στόχος 3: Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη Υποστόχος 3.6 - Ψηφιακές Δημόσιες Υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση του Πολίτη και της Επιχείρησης Υποστόχος 3.7 - Εμπλουτισμός της Ενιαίας Ψηφιακής Πύλης gov.gr	-

<p>Να εγγυηθεί την προσβασιμότητα των αγαθών και υπηρεσιών</p>	<p>Στόχος 6: Παρέχουμε περισσότερες προσβάσιμες υπηρεσίες στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)</p>	<p>Στόχος 3: Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη</p> <p>Υποστοχος 3.6 - Ψηφιακές Δημόσιες Υπηρεσίες για την εξυπηρέτηση του Πολίτη και της Επιχείρησης</p>	<p>Στόχος 3: Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη</p> <p>Υποστόχος 3.1 - Αναβάθμιση ΚΕΠ</p>
<p>Παροχή κατάρτισης σε παρόχους υπηρεσιών κ.λπ.</p>	<p>Στόχος 28: Ενημέρωση, Κατάρτιση και Επιμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης</p> <p>Υπο-στόχος 28.2 - Σχεδιάζουμε και εκπονούμε μέσω του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης και σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία στοχευμένες δράσεις για την ενημέρωση και την κατάρτιση της Δημόσιας Διοίκησης</p>	<p>-</p>	<p>-</p>

4.1 Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

Οι δράσεις που σχετίζονται με το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης βρίσκονται στους **Στόχους 4, 6, 12, 22, 23, 24 και 28** του ΕΣΔ. Συγκεκριμένα, ο **Στόχος 4** σχετίζεται με ζητήματα που αφορούν την **αναβάθμιση της λειτουργίας του Συστήματος Αξιολόγησης και Πιστοποίησης της Αναπηρίας**, ο **Στόχος 6** με τα **Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)**, ο **Στόχος 12** με την **εκπαίδευση και την κατάρτιση**, ο **Στόχος 22** με την **προσβασιμότητα των αγαθών και υπηρεσιών**, ο **Στόχος 23** με την **Ψηφιακή Προσβασιμότητα**, ο **Στόχος 24** με την **επικοινωνία, την ενημέρωση, την πρόσβαση στην πληροφόρηση** και, τέλος, ο

Στόχος 28 με την ενημέρωση, κατάρτιση και επιμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης.

Πιο αναλυτικά:

Στόχος 4: Αναβαθμίζουμε τη λειτουργία του Συστήματος Αξιολόγησης και Πιστοποίησης Αναπηρίας

[...]

2. Αναπτύσσουμε Ενιαία Ηλεκτρονική Πλατφόρμα
 - Επιτυγχάνουμε, μέσω διαλειτουργικότητας μεταξύ μητρώων και βάσεων δεδομένων του Δημοσίου, την ψηφιοποίηση διοικητικών διαδικασιών, όπως η υποβολή αίτησης και η έκδοση πιστοποιητικού αναπηρίας από τα ΚΕΠΑ για την απονομή των αναπηρικών συντάξεων που χορηγούνται από τον e-ΕΦΚΑ, των προνοιακών επιδομάτων που χορηγούνται από τον ΟΠΕΚΑ και λοιπών παροχών.
 - Απλουστεύουμε τα επιμέρους βήματα των διαδικασιών, μειώνουμε τη γραφειοκρατία και τον χρόνο εξυπηρέτησης των πολιτών.

Χρονοδιάγραμμα: Έως 2021

Υπεύθυνοι φορείς: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, e-ΕΦΚΑ, ΟΠΕΚΑ, Ηλεκτρονική Διαχείριση Κοινωνικής Ασφάλισης (διαχειριστής πλατφόρμας) [...]

Το φθινόπωρο του 2022, η Εθνική Πύλη Αναπηρίας τέθηκε σε λειτουργία μέσω της οποίας όλα όσα περιγράφονταν στον υπο-στόχο 4.2 επιτεύχθηκαν και είναι πλέον διαθέσιμα στους πολίτες με αναπηρία. Ειδικότερα, μέσω της Πύλης οι πολίτες με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις μπορούν διαδικτυακά να έχουν άμεση πρόσβαση στα προσωπικά τους στοιχεία που τηρούνται στο ψηφιακό μητρώο ατόμων με αναπηρία, να αιτούνται για τη χορήγηση της ψηφιακής Κάρτας Αναπηρίας, να υποβάλλουν αίτηση για την αξιολόγηση και πιστοποίηση της αναπηρίας τους κ.ά. συμβάλλοντας στην απλούστευση των διαδικασιών και της άμεσης διευθέτησης των συναλλαγών τους.

Στόχος 6: Παρέχουμε περισσότερες προσβάσιμες υπηρεσίες στα Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)

1. Βελτιώνουμε την προσβασιμότητα σε διαδικασίες των ΚΕΠ
 - Παρέχουμε ψηφιακή εξυπηρέτηση στην πλατφόρμα myKEPLive με τη χρήση της νοηματικής γλώσσας (εξ αποστάσεως διερμηνείας), της βιντεοκλήσης και του γραπτού κειμένου.

Χρονοδιάγραμμα: Πιλοτικά από τον Ιούλιο 2020 σε 43 ΚΕΠ 36 δήμων με δυνατότητα πρόσβασης από όλους τους πολίτες έως τον Δεκέμβριο 2021. Έως Ιούνιο 2021: Ολοκλήρωση παρεμβάσεων στη διαδρομή από την είσοδο στο gov.gr έως τη χρήση υπηρεσιών του myKEPLive.

- Διευρύνουμε περαιτέρω τη δυνατότητα να υποβάλλει ο πολίτης ηλεκτρονικές αιτήσεις για διαδικασίες που δεν χορηγούνται online αλλά διεκπεραιώνονται μέσω των ΚΕΠ από την Ενιαία Ψηφιακή Πύλη gov.gr. Ήδη 50 διαδικασίες ΚΕΠ διεκπεραιώνονται ηλεκτρονικά μέσω του gov.gr από το Σεπτέμβριο του 2020

Χρονοδιάγραμμα: Διαρκής δράση

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Σημαντική εξέλιξη σε ότι αφορά την εξυπηρέτηση όλων των πολιτών αποτελεί η λειτουργία του ιστότοπου myKEPlive.gr από το 2020, αφού μέσω αυτού έχουν τη δυνατότητα να διεκπεραιώσουν τις υποθέσεις τους και να λάβουν πληροφόρηση διαδικτυακά. Μάλιστα, ο ιστότοπος myKEPlive.gr είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τα άτομα με αναπηρία αφού απευθύνεται σε όλους τους πολίτες με ή χωρίς αναπηρία. Πιο συγκεκριμένα, οι κωφοί/ές-βαρήκοοι/ες μπορούν να εξυπηρετηθούν μέσω τηλεδιάσκεψης από τον ιστότοπο του myKEPlive.gr αφού παρέχεται η δυνατότητα εξ αποστάσεως διερμηνείας είτε στην ελληνική νοηματική γλώσσα είτε με χειλεανάγνωση με τη διάρκεια της κάθε συνάντησης/ραντεβού να είναι των 40 λεπτών.

2. Εκπαιδύουμε τους υπαλλήλους πρώτης γραμμής (front offices) των ΚΕΠ με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία
 - Σχεδιάζουμε και υλοποιούμε επιμορφωτικά προγράμματα και εκπονούμε οδηγούς.

Χρονοδιάγραμμα:

Α' φάση: 300 υπάλληλοι των ΚΕΠ έως τον Δεκέμβριο 2020

Β' φάση: 2.000 υπάλληλοι των ΚΕΠ έως τον Δεκέμβριο 2021

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Πορείας Υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το 2021,⁶⁸ από την άνοιξη του 2021 έχει ξεκινήσει η διενέργεια εκπαιδευτικών σεμιναρίων που απευθύνονται στους υπαλλήλους των ΚΕΠ μέσω του ΕΚΔΔΑ όπως και η εκπαίδευση των υπαλλήλων των ΚΕΠ που απασχολούνται στην ψηφιακή πλατφόρμα MyKEPlive με την εκπόνηση εγχειριδίων/οδηγών που περιλαμβάνουν ενότητες σχετικά με την εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία. Ωστόσο, κατά την εκπόνηση/διαμόρφωση των εν λόγω Οδηγών/Εγχειριδίων δεν ζητήθηκε η συμβολή της ΕΣΑμεΑ παρά την τεχνογνωσία της στο εν λόγω ζήτημα.

3. Διασφαλίζουμε περισσότερα προσβάσιμα σημεία εξυπηρέτησης και συντομότερο χρόνος διεκπεραίωσης
 - Αυξάνουμε τα προσβάσιμα φυσικά σημεία εξυπηρέτησης των πολιτών. Υλοποιούμε τη διαλειτουργικότητα πληροφοριακών συστημάτων ΚΕΠ και αρμόδιων Υπουργείων και φορέων.

Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Ιούνιο 2021

- Ολοκληρώσαμε την πρώτη φάση ένταξης διαδικασιών, όπως της έκδοσης Ευρωπαϊκής Κάρτας Ασφάλισης Ασθενείας (ΕΚΑΑ), και προχωρούμε με την χορήγηση αντιγράφου πιστοποιητικού φοίτησης σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης και την έκδοση Δελτίου Στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία.

⁶⁸ Η Ετήσια Έκθεση Πορείας Υλοποίησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία είναι διαθέσιμη ηλεκτρονικά στο: <https://amea.gov.gr/action-report>

Χρονοδιάγραμμα: Εντός του 2020

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα των ΚΕΠ, τόσο η χορήγηση αντιγράφου πιστοποιητικού φοίτησης σε Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης όσο και η έκδοση Δελτίου Στάθμευσης Οχημάτων ατόμων με αναπηρία δεν έχουν συμπεριληφθεί ακόμη στις διαθέσιμες ηλεκτρονικές υπηρεσίες των ΚΕΠ.

- Εντάσσουμε στα ΚΕΠ την υποβολή αίτησης εξέτασης για την απόδοση ποσοστού αναπηρίας, τη χορήγηση αντιγράφου απόφασης, καθώς και την κατάθεση ένστασης κατά απόφασης απόδοσης ποσοστού αναπηρίας από ΚΕΠΑ.

Χρονοδιάγραμμα: Εντός του 2021

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Σε αντίθεση με τις προαναφερόμενες υπηρεσίες που δεν έχουν ακόμη συμπεριληφθεί στον κατάλογο με τις διαθέσιμες υπηρεσίες των ΚΕΠ, η υποβολή αίτησης αξιολόγησης από τις υγειονομικές επιτροπές των ΚΕΠΑ, η χορήγηση αντιγράφου της απόφασης και η κατάθεση ένστασης κατά της απόφασης απόδοσης ποσοστού αναπηρίας από τα ΚΕΠΑ, είναι διαθέσιμες μέσω των ΚΕΠ.

4. Διασφαλίζουμε ότι κάθε ΚΕΠ είναι προσβάσιμο και φιλικό σε πολίτες με αναπηρία Έχει ήδη ολοκληρωθεί η μελέτη αισθητικής αναβάθμισης των ΚΕΠ, με πρόβλεψη διασφάλισης της προσβασιμότητάς τους. Επίκειται η αισθητική αναβάθμιση δύο κεντρικών ΚΕΠ, Αθήνας και Θεσσαλονίκης, και εν συνεχεία η αναβάθμιση του συνόλου των ΚΕΠ μέσω ΣΔΙΤ.

Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Δεκέμβριο 2022

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Στόχος 12: Εκπαίδευση και Κατάρτιση για όλους

[...]

17. Εξασφαλίζουμε την ενσωμάτωση εκπαιδευτικού περιεχομένου για τους πολίτες που είναι άτομα με αναπηρία στην Ψηφιακή Ακαδημία Πολιτών

- Δημιουργούμε κατάλληλο εκπαιδευτικό περιεχόμενο προσαρμοσμένο στις ανάγκες των πολιτών που είναι άτομα με αναπηρία.
- Ενσωματώνουμε το εκπαιδευτικό περιεχόμενο στην Ψηφιακή Ακαδημία Πολιτών.
- Καθιστούμε την εκπαίδευση για την απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων εφικτή σε ευρεία κλίμακα.

Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Ιούλιο 2021

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Στόχος 22: Προσβασιμότητα σε Αγαθά και Υπηρεσίες

1. Ενσωματώνουμε την Οδηγία 882/2019 για τις απαιτήσεις προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία σε αγαθά και υπηρεσίες
Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Ιούνιο 2022: Ενσωμάτωση της Οδηγίας
Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων
2. Επικαιροποιούμε τον νόμο 4412/2016 και συμμορφώνουμε τις δημόσιες συμβάσεις προμηθειών με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών της Οδηγίας 882/2019 και του Πρότυπου ΑμεΑ ΕΛΟΤ 1439:2013
Χρονοδιάγραμμα: Έως τον Σεπτέμβριο 2022
Υπεύθυνοι και εμπλεκόμενοι φορείς: Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Τον Νοέμβριο του 2022, η Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Απριλίου 2019 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών ενσωματώθηκε στο ελληνικό νομικό πλαίσιο με το ν. 4994/2022.⁶⁹ Η εν λόγω Οδηγία έρχεται να ενισχύσει περαιτέρω το νομικό πλαίσιο που εστιάζει σε ζητήματα προσβασιμότητας. Πιο συγκεκριμένα, επικεντρώνεται στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε αγαθά και υπηρεσίες στοχεύοντας στην τυποποίηση των κανονισμών σχετικά με την προσβασιμότητα των προϊόντων και υπηρεσιών. Εκτός από την άρση των εμποδίων ή περιορισμών στα ήδη υπάρχοντα προϊόντα ή/και υπηρεσίες, η Οδηγία 2019/882 εστιάζει και στην αποφυγή δημιουργίας νέων εμποδίων ή περιορισμών στο σχεδιασμό των νέων προϊόντων και υπηρεσιών εις βάρος των ατόμων με αναπηρία.

Στόχος 23: Ψηφιακή Προσβασιμότητα

1. Ανασχεδιάζουμε, απλουστεύουμε και ψηφιοποιούμε τις διοικητικές διαδικασίες
 - Καταπολεμούμε τη γραφειοκρατία και μειώνουμε τα διοικητικά βάρη για όλους.
 - Υλοποιούμε κεντρική δημόσια πολιτική οριζόντιας εμβέλειας με το Εθνικό Πρόγραμμα Απλούστευσης Διαδικασιών (ΕΠΑΔ), στοχεύοντας στην ολιστική βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών προς τους πολίτες, με ιδιαίτερη μέριμνα για την πρόσβαση ατόμων με αναπηρία.
 - Συνάπτουμε Προγραμματικές Συμφωνίες ή Μνημόνια Συνεργασίας με τους αρμόδιους, ανά πεδίο δημόσιας πολιτικής, φορείς.

⁶⁹ Βλ. ΦΕΚ Α 215 - 18.11.2022

- Καταργούμε τα δικαιολογητικά στις συναλλαγές με τα Υπουργεία Υποδομών και Μεταφορών, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (ΚΕΠΑ, e-ΕΦΚΑ), Εσωτερικών και Υγείας.
- Προχωρούμε στην απλούστευση και ψηφιοποίηση, ενδεικτικά, των διαδικασιών δικαιοσύνης και της κτήσης Ελληνικής ιθαγένειας.

Χρονοδιάγραμμα: Διαρκής δράση

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

2. Υλοποιούμε τον ψηφιακό μετασχηματισμό της θεματικής περιοχής για τα άτομα με αναπηρία

- Στοχεύουμε στη γρήγορη και αποτελεσματική εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία αλλά και στη δυνατότητα εξαγωγής δημόσιων πολιτικών στο σχετικό πεδίο.
- Καταγράφουμε τα υφιστάμενα πληροφοριακά συστήματα που εξυπηρετούν τη θεματική περιοχή ατόμων με αναπηρία, ώστε να επιλεγεί ο βέλτιστος δρόμος για την υλοποίηση του ψηφιακού μετασχηματισμού.

Χρονοδιάγραμμα: 2021-2022

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

3. Διασφαλίζουμε οριζόντια την προσβασιμότητα στους διαδικτυακούς τόπους Υπουργείων και στις εφαρμογές για φορητές συσκευές των δημόσιων υπηρεσιών

- Όλες οι δράσεις και τα έργα Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) που σχεδιάζονται εξ αρχής θα τηρούν την αρχή του Καθολικού Σχεδιασμού.
- Στοχεύουμε στην ενσωμάτωση τεχνικών χαρακτηριστικών στο σύνολο των ιστοτόπων και εφαρμογών που λειτουργούν ή θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης.
- Διασφαλίζουμε την προσβασιμότητα στο σύνολο των προσφερόμενων προς τους πολίτες ηλεκτρονικών υπηρεσιών.

Χρονοδιάγραμμα: 2020-2021

Υπεύθυνος φορέας: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης

Σε ότι αφορά τις δράσεις για την ψηφιακή προσβασιμότητα των ιστοτόπων του Δημοσίου τομέα, παρουσιάζονται σημαντικές καθυστερήσεις στην υλοποίηση των προβλέψεων του ν.4727/2020. Όπως προκύπτει και από τους πίνακες που παρουσιάστηκαν στην ενότητα 3.2 «Προσβασιμότητα Ιστοτόπων της υφιστάμενης κατάστασης» του παρόντος αρχείου, παρατηρούνται ακόμη σημαντικά προβλήματα ως προς την διασφάλιση της προσβασιμότητας των ιστοτόπων του δημοσίου τομέα παρότι η Οδηγία προέβλεπε ότι: α) μέχρι τις 23 Σεπτεμβρίου 2020 οι ιστότοποι των οργανισμών του δημοσίου τομέα και β) μέχρι τις 23 Ιουνίου 2021 όλες οι εφαρμογές για φορητές συσκευές των οργανισμών δημοσίου τομέα θα είχαν συμμορφωθεί με το περιεχόμενο της Οδηγίας. Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί ότι αυτή η χρονική απόκλιση ως προς την

πορεία υλοποίησης της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 2016/2102 δεν ήταν/είναι ένα ζήτημα που αφορούσε μόνο την Ελλάδα αλλά όλες τις χώρες της Ένωσης. Επίσης, στα τέλη του 2021, στο πλαίσιο των υποχρεώσεων του ελληνικού κράτους ως προς την υλοποίηση της Οδηγίας το ελληνικό κράτος υπέβαλλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την έκθεση της που παρουσιάζει τα αποτελέσματα παρακολούθησης της Οδηγίας. Στο πλαίσιο αυτό το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης ζήτησε εγγράφως στις 22 Σεπτεμβρίου 2021 από την ΕΣΑμεΑ να συμβάλει στην κατάρτιση του δείγματος προτείνοντας ιστότοπους που ενδεχομένως αγγίζουν τομείς ενδιαφέροντος/προτεραιότητας ή/και για τους οποίους έχουν υποβληθεί παρατηρήσεις ή και παράπονα από τα άτομα με αναπηρία. Η 1^η Έκθεση που υπέβαλλε το ελληνικό κράτος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/82509>.

Στόχος 24: Επικοινωνία, Ενημέρωση, Πρόσβαση στην Πληροφόρηση

1. Εξασφαλίζουμε νομοθετικά την ισότιμη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία της πληροφορίας

- Ενσωματώνουμε την Οδηγία ΕΕ 2018/1972 σχετικά με τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών στην εθνική νομοθεσία.
- Διασφαλίζουμε την ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών.
- Επικαιροποιούνται οι ρυθμίσεις λειτουργίας της Ευρωπαϊκής ανοικτής τηλεφωνικής γραμμής για αγνοούμενα παιδιά 116000, ώστε να καταστεί προσβάσιμη σε άτομα με αναπηρία.

Χρονοδιάγραμμα: Εντός του 2020

Υπεύθυνοι φορείς: Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων

Τον Σεπτέμβριο του 2020 η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2018/1972 σχετικά με τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με το ν. 4727/2020.

Στόχος 28: Ενημέρωση, Κατάρτιση και Επιμόρφωση της Δημόσιας Διοίκησης

[...]

2. Σχεδιάζουμε και εκπονούμε μέσω του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης και σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία οριζόντιες δράσεις για την ενημέρωση και κατάρτιση της Δημόσιας Διοίκησης σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

- Προωθούμε επιμορφωτικά προγράμματα για την προσβασιμότητα ιστοτόπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές και υποστηρίζουμε τους φορείς της Δημόσιας Διοίκησης με εργαλεία αυταξιολόγησης.
- Χρονοδιάγραμμα:** Εντός του 2021

Υπεύθυνοι και εμπλεκόμενοι φορείς: Υπουργείο Εσωτερικών, Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ), Όλα τα Υπουργεία και εμπλεκόμενοι φορείς

Ως προς το Στόχο 28 «Ενημέρωση, κατάρτιση και επιμόρφωση της δημόσιας διοίκησης» και συγκεκριμένα τη δράση που προβλεπόταν στον υποστόχο 2 για την προώθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων για την προσβασιμότητα των ιστοτόπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές κ.λπ. αυτά δεν διενεργήθηκαν εντός του 2021, όπως αναφερόταν στον χρονοδιάγραμμα του ΕΣΔ αφού σχετική αναφορά απουσιάζει και από την Ετήσια Έκθεση για την Πορεία Υλοποίησης του ΕΣΔ για το 2021⁷⁰ αλλά ούτε και εντός του 2022 αφού δεν μπορέσαμε να εντοπίσουμε κάποια σχετική δραστηριότητα.

4.2 Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη 2021 και 2022

Σε ότι αφορά τα Ετήσια Σχέδια Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για τα έτη 2021 και 2022, οι δράσεις που σχετίζονται με την προσβασιμότητα και αξιοποίηση των ψηφιακών περιβαλλόντων από τα άτομα με αναπηρία έχουν συμπεριληφθεί στο **Στόχο 3: «Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη»** και στο **Στόχο 6: «Ενίσχυση Ψηφιακών Δεξιοτήτων»** του **Σχεδίου Δράσης για το 2021** και στο **Στόχο 1: «Ενίσχυση Ψηφιακής Στρατηγικής»** και **Στόχο 3: «Σύγχρονες και ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες με σεβασμό στα χρήματα του πολίτη»** του **Σχεδίου Δράσης για το 2022**.

Πιο συγκεκριμένα, οι δράσεις που προβλέπονταν στο Σχέδιο Δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης για το 2021 αφορούσαν α) στην αναβάθμιση του Κέντρου Πιστοποίησης της Αναπηρίας (ΚΕΠΑ) αφενός ως προς την ψηφιοποίηση της αίτησης αξιολόγησης της αναπηρίας -τόσο για τους ενδιαφερόμενους που θέλουν να αιτηθούν για την αξιολόγηση της αναπηρίας τους, όσο και για το διοικητικό ιατρικό προσωπικό των ΚΕΠΑ- αφετέρου ως προς τη διαλειτουργικότητα των ΚΕΠΑ, και β) στην ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων όλων των πολιτών μέσω της Ψηφιακής Ακαδημίας Πολίτων μέσω της διάθεσης διάφορων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Για το έτος 2022, οι δράσεις που προβλέπονταν στο ετήσιο σχέδιο δράσης του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης αφορούσαν: α) στη βελτίωση και ενίσχυση της ψηφιακής προσβασιμότητας των ιστοτόπων των Υπουργείων και των οργανισμών του δημοσίου. Μάλιστα, όπως επισημαίνεται στη δράση που

⁷⁰ Η Έκθεση για την Πορεία Υλοποίησης του ΕΣΔ για το έτος 2021 είναι διαθέσιμη στο: <https://amea.gov.gr/action-report>

συμπεριλήφθηκε στο σχέδιο δράσης προβλεπόμενης αφενός η δημιουργία ενός ιστοτόπου-προτύπου που θα είναι πλήρως ψηφιακά προσβάσιμος και η ενσωμάτωση του ΜΗΔΙΣΕΦ στο Μητρώο Ιστοτόπων. Ωστόσο, το ΜΗΔΙΣΕΦ μέχρι και τα τέλη του 2022 εξακολουθεί να μην είναι σε λειτουργία, β) την ενσωμάτωση τεχνικών χαρακτηριστικών στο σύνολο των ιστοτόπων και εφαρμογών που λειτουργούν ή θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο αρμοδιοτήτων της Ελληνικής Δημόσιας Διοίκησης ούτως ώστε όλοι οι ιστοτόποι του Δημοσίου να αποκτήσουν τα τεχνικά χαρακτηριστικά που θα τους καταστήσουν προσβάσιμους σε άτομα με αναπηρίες, μια δράση η οποία θα χρηματοδοτηθεί από το τομεακό πρόγραμμα του νέου ΕΣΠΑ «Ψηφιακός Μετασχηματισμός», και γ) η εκπαίδευση των υπαλλήλων πρώτης γραμμής των ΚΕΠ στην εξυπηρέτηση των πολιτών με αναπηρία.

5 ΚΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ

5.1 Ο νόμος 4727/2020 και οι καθυστερήσεις στην υλοποίηση του

Η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα ψηφιακά περιβάλλοντα και στην πληροφορία είναι ιδιαίτερα σημαντική προκειμένου να μπορούν να συμμετέχουν στην κοινωνία και να είναι ενεργοί πολίτες. Ειδικότερα, η ίση πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα ψηφιακά περιβάλλοντα θα συμβάλλει στην ενίσχυση της αυτονομίας αφού θα μπορούν μόνοι τους να πραγματοποιήσουν τις όποιες συναλλαγές τους σε ίση βάση με τους πολίτες χωρίς αναπηρία.

Μάλιστα, το δικαίωμα στην πρόσβαση στα ψηφιακά περιβάλλοντα από όλους, βρίσκεται ψηλά στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφού για αυτήν αποτελεί «παράγοντα διευκόλυνσης της άσκησης των δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρία και της πλήρους συμμετοχής τους» σε όλες τις κοινωνικοπολιτικές σφαίρες της ζωής». ⁷¹ Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2016 δημοσίευσε την Οδηγία 2016/2102 που στοχεύει αφενός να κάνει πιο προσβάσιμους όλους τους ιστοτόπους και τις εφαρμογές για φορητές συσκευές του δημοσίου τομέα, αφετέρου να εναρμονίσει τα διαφορετικά πρότυπα προσβασιμότητας εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να περιορίσει με αυτό τον τρόπο τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι σχεδιαστές υπηρεσιών και προϊόντων αναφορικά με την προσβασιμότητά τους.

Το ελληνικό κράτος παρότι έχει ενσωματώσει την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2016/2102 στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο από τα τέλη του 2019, η υλοποίησή της παρουσιάζει σημαντικές καθυστερήσεις. Όπως αναφέρθηκε πιο αναλυτικά στην ενότητα 3.2 «Προσβασιμότητα των Ιστοτόπων» του παρόντος αρχείου, ⁷² οι ιστότοποι των υπουργείων και των οργανισμών του δημοσίου τομέα εξακολουθούν να μην είναι προσβάσιμοι στα άτομα με αναπηρία καθώς και αυτά που προβλέπονται στο ν.4747/2020, όπως η λειτουργία του ΜΗΔΙΣΕΦ και η ανάρτηση της Δήλωσης Προσβασιμότητας σε κάθε ιστότοπο των Υπουργείων και των οργανισμών του δημοσίου τομέα παρουσιάζουν σημαντικές καθυστερήσεις ως προς την υλοποίησή τους. Λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις των άρθρων 9 και 21 της Σύμβασης για τον ρόλο που έχει η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στα ψηφιακά περιβάλλοντα και στην πληροφορία για την ενεργή συμμετοχή τους στην κοινωνία, προτείνουμε:

⁷¹ Βλ. ενότητα 2 της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030.

⁷² Βλ. σσ. 26-38 του παρόντος αρχείου.

- Την πλήρη εφαρμογή της Οδηγίας 2016/2102 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως έχει ενσωματωθεί στο Κεφάλαιο Η' του ν.4727/2020.
- Την άμεση λειτουργία του Μητρώου Δημόσιων Ιστοσελίδων και Εφαρμογών (ΜΗΔΙΣΕΦ) όπως προβλέπεται στο ν.4727/2020.

5.2 Άτομα με αναπηρία και κατάρτιση στις νέες ψηφιακές τεχνολογίες

Εκτός από το ζήτημα της προσβασιμότητας των ψηφιακών περιβαλλόντων ένας άλλος παράγοντας που εμποδίζει τα άτομα με αναπηρία να αξιοποιήσουν τις υπηρεσίες των ψηφιακών περιβαλλόντων σχετίζεται με τον ψηφιακό αναλφαβητισμό και την έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων. Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 3.1 «Άτομα με αναπηρία και πρόσβαση στο διαδίκτυο»,⁷³ σύμφωνα με τα στοιχεία της EU SILC-2020 ένα (1) στα δύο (2) άτομα με σοβαρή και μέτρια αναπηρία δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο, όχι για οικονομικούς λόγους αλλά για άλλους λόγους. Αν και η εν λόγω έρευνα δεν εστιάζει στο να ερμηνεύσει τι περιλαμβάνει η κατηγορία «άλλοι λόγοι», παρ' όλα αυτά οι αιτίες μπορούν να αναζητηθούν στο φαινόμενο του ψηφιακού αναλφαβητισμού στην έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων που παρατηρείται στην ομάδα των ατόμων με αναπηρία.⁷⁴ Είναι θετικό το γεγονός ότι τόσο στη Βίβλο Ψηφιακού Μετασχηματισμού όσο και στις δράσεις που έχουν συμπεριληφθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης προβλέπονται δράσεις που στοχεύουν στην ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων των πολιτών με αναπηρία. Ωστόσο, ο χαρακτήρας των εν λόγω δράσεων πρέπει να είναι συνεχής. Επιπλέον, εκτός από την προσφορά των προγραμμάτων κατάρτισης στην ανάπτυξη και ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων χρειάζεται και παρακίνηση των ατόμων με αναπηρία να συμμετέχουν σε αυτά, μέσω της διενέργειας εκστρατειών ενημέρωσης.

Για το λόγο αυτό προτείνουμε:

- Την παροχή συνεχούς κατάρτισης στα άτομα με αναπηρία προκειμένου να αναπτύξουν ή/και να ενισχύσουν τις ψηφιακές τους δεξιότητες.
- Τη διενέργεια εκστρατειών ενημέρωσης προς τα άτομα με αναπηρία για τη σημασία της ανάπτυξης και ενίσχυσης των ψηφιακών τους δεξιοτήτων.
- Τη διενέργεια ερευνών προκειμένου να παραχθούν στοιχεία σχετικά με τις ικανότητες και τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία (ανά κατηγορία αναπηρίας) ως προς τη χρήση των ψηφιακών περιβαλλόντων.

⁷³ Βλ. σσ. 24-26 του παρόντος αρχείου.

⁷⁴ Βλ., για παράδειγμα, Fundaci3n ONCE and the ILO Global Business and Disability Network (2021). An inclusive digital economy for people with disabilities. Διαθέσιμο στο: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---gender/documents/publication/wcms_769852.pdf

5.3 Τεχνητή νοημοσύνη και άτομα με αναπηρία

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών παρατηρείται μια γρήγορη ανάπτυξη και διάχυση νέων τεχνολογιών που βασίζονται στις δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης. Οι νέες αυτές αναδυόμενες τεχνολογίες, όπως είναι ευρύτερα γνωστές, έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιηθούν με αναρίθμητους τρόπους και να χρησιμοποιηθούν σε διάφορες τομείς της ζωής. Ωστόσο, παρά τα οφέλη που μπορεί να έχουν στην βελτίωση της καθημερινότητας όλων των πολιτών με ή χωρίς αναπηρία, ταυτόχρονα δημιουργούν και έντονο προβληματισμό ως προς τους λόγω των πιθανόν προκλήσεων που μπορούν να προκύψουν από τη χρήση του αναφορικά με την άσκηση και απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά τα άτομα με αναπηρία, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνητής νοημοσύνη μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στη βελτίωση της καθημερινότητάς τους μέσα από την χρήση, για παράδειγμα, βοηθητικών τεχνολογιών, τόσο για τα άτομα με κινητικές αναπηρίες όσο και για τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες. Ωστόσο, οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να προκαλέσουν νέες προκλήσεις ή/και νέα εμπόδια στα άτομα με αναπηρία και στην άσκηση των δικαιωμάτων τους. Για παράδειγμα, η είσοδος τεχνολογιών αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων (automated decision-making) που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη έχει ήδη δείξει ότι μπορεί να οδηγήσει σε διακρίσεις μεταξύ κάποιων κατηγοριών του πληθυσμού, λόγω του φύλου, της φυλής κ.λπ.⁷⁵ Στο πλαίσιο αυτό η εισαγωγή των τεχνολογιών αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων που έχει ξεκινήσει ήδη διεθνώς να αξιοποιείται σε τομείς όπως η κοινωνική προστασία, η υγεία και η απασχόληση μπορεί να δημιουργήσει νέους κινδύνους για τα άτομα με αναπηρία. Όπως αναφέρεται στην Ειδική Έκθεση του Ειδικού Εισηγητή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, όταν ο έλεγχος για το εάν ένα άτομο με αναπηρία πληροί τα κριτήρια για τη λήψη ενός επιδόματος, όπως το επίδομα ανεργίας, βασίζεται σε μια τεχνολογία αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων, τότε μπορεί η «απόφαση» να είναι λανθασμένη εάν για τη λήψη της ο αλγόριθμος που έχει σχεδιαστεί έχει βασιστεί σε δεδομένα που είναι «προκατειλημμένα» απέναντι στα άτομα με αναπηρία.⁷⁶ Για την αποφυγή νέων προκλήσεων/εμποδίων όπως και τον περιορισμό στην άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία λόγω της εισαγωγής των νέων αναδυόμενων τεχνολογιών που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη προτείνουμε:

⁷⁵ Βλ. ενδεικτικά: Eubanks, V (2018). *Automating inequality. How high-tech tools profile, police, and punish the poor*. New York: Picador.

⁷⁶ Βλ. Ειδική Έκθεση του Ειδικού Εισηγητή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Διαθέσιμη στο:

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/397/00/PDF/G2139700.pdf?OpenElement>

- Τη διασφάλιση ότι κατά το σχεδιασμό, ανάπτυξη και εφαρμογή των νέων τεχνολογιών που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη θα λαμβάνεται υπόψη η διάσταση της αναπηρίας ούτως ώστε να αποφευχθούν διακρίσεις εις βάρος των ατόμων με αναπηρία.

♦ Στα τέλη του 2021, δημοσιεύθηκε από τα ΗΕ η *Ειδική Έκθεση του Ειδικού Εισηγητή των ΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες* που αφορούσε στις συνέπειες της τεχνητής νοημοσύνης στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Στην Έκθεση αυτή αποτυπώνονται με σαφή τρόπο οι προβληματισμοί που έχουν προκύψει λόγω της ανάδυσης νέων τεχνολογιών που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη. Η έκθεση αυτή καταλήγει σε συστάσεις που αφορούν όλα τις σφαίρες της κοινωνικής και πολιτικής ζωής και χρειάζεται να λαμβάνονται υπόψη ώστε ο σχεδιασμός και η χρήση των νέων αναδυόμενων τεχνολογιών να είναι συμβατός με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Η ειδική έκθεση είναι διαθέσιμη στο:

<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/397/00/PDF/G2139700.pdf?OpenElement>

♦ Στη μελέτη του *European Disability Forum “Plug and Pray? A disability perspective on artificial intelligence, automated decision-making and emerging technologies”* γίνεται μια αναλυτική παρουσίαση ως προς τις συνέπειες που μπορεί να έχουν οι νέες αναδυόμενες τεχνολογίες στα άτομα με αναπηρία αν δεν ληφθεί υπόψη κατά το σχεδιασμό τους η διάσταση της αναπηρίας. Η μελέτη του EDF είναι διαθέσιμη στο: <https://www.edf-feph.org/content/uploads/2020/12/edf-emerging-tech-report-accessible.pdf>

5.4 Πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις ψηφιακές τεχνολογίες

Η οικονομική προσιτότητα των νέων ψηφιακών τεχνολογιών αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό εμπόδιο προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να κάνουν χρήση αυτών και να συμβάλλουν στην ψηφιακή συμπερίληψη τους. Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας όπως και το χαμηλό εισόδημα που παρατηρούνται στον πληθυσμό των ατόμων με αναπηρία έχει σαν αποτέλεσμα τον περιορισμό της οικονομικής αυτονομίας τους. Η απόκτηση και η χρήση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών πολύ συχνά, λόγω του υψηλού κόστους απόκτησης της είναι απαγορευτική για ένα σημαντικό αριθμό ατόμων με αναπηρία έχοντας σαν αποτέλεσμα η απόκτηση τους να μην αποτελεί προτεραιότητα. Ωστόσο, ο αντίκτυπος της μη απόκτησης και χρήσης των νέων τεχνολογιών οδηγεί στην μη ψηφιακή τους

συμπερίληψη. Μάλιστα, το ζήτημα της οικονομικής προσιτότητας των ψηφιακών τεχνολογιών δύναται να γίνει ακόμη πιο έντονο στην περίπτωση των νέων αναδυόμενων τεχνολογιών που έχουν σαν στόχο να βοηθήσουν ή να βελτιώσουν την καθημερινότητα των ατόμων με αναπηρία λόγω των εμποδίων που υφίστανται. Αν το κόστος για την απόκτηση αυτών είναι υψηλό και κατά συνέπεια απαγορευτικό για την απόκτησή τους τότε τα άτομα με αναπηρία δεν θα μπορούν να επωφεληθούν αυτών.

Για το λόγο αυτό προτείνουμε:

- Τη διασφάλιση της οικονομικής προσιτότητας των νέων ψηφιακών τεχνολογιών προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να έχουν πρόσβαση σε αυτές.

5.5 Εκπαίδευση και κατάρτιση στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Σημαντικό ρόλο για την ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις πολιτικές και δράσεις αποτελεί η εξοικείωση των εργαζόμενων με την δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας και τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Παραδείγματος χάρη, είναι σημαντικό οι μηχανικοί που εμπλέκονται στο σχεδιασμό ψηφιακών προϊόντων να είναι ευαισθητοποιημένοι στις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία οι οποίες είναι και διαφορετικές ανά κατηγορία αναπηρίας. Επίσης, οι εργαζόμενοι οι οποίοι συναλλάσσονται με τα άτομα με αναπηρία χρειάζεται να είναι και αυτοί εξοικειωμένοι για το πώς να προσεγγίσουν τα άτομα με αναπηρία. Για παράδειγμα, έχει παρατηρηθεί ότι ένας αριθμός εργαζομένων δεν γνωρίζει πως να συμπεριφερθεί προς τα άτομα με αναπηρία όταν συναλλάσσετε μαζί τους. Το αίσθημα της αμηχανίας όταν χρειάζεται να αλληλεπιδράσουν με ένα άτομο με αναπηρία, η εκδήλωση υπερπροστατευτικών συμπεριφορών, το πως να προσφέρουν τις υπηρεσίες σε αυτά κατά τη συναλλαγή ή/και το πως να 'επικοινωνήσουν' με τα άτομα με αναπηρία που ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας είναι μερικά παραδείγματα των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν. Ήδη από το 2020 όταν και υιοθετήθηκε το 1^ο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, έχουν υλοποιηθεί αρκετές δράσεις που στοχεύουν στην εκπαίδευση των στελεχών της δημόσιας διοίκησης στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και στη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας. Αντίστοιχες δράσεις είχαν προβλεφθεί και στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης προκειμένου να εκπαιδευτούν και καταρτιστούν τα στελέχη του στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Ωστόσο αυτό που χρειάζεται είναι οι δράσεις αυτές είναι συνέχεις.

Για το λόγο αυτό προτείνουμε:

- Την παροχή συνεχούς εκπαίδευσης, κατάρτισης και επιμόρφωσης των μηχανικών υπολογιστών στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.
- Την παροχή συνεχούς εκπαίδευσης, κατάρτισης και επιμόρφωσης όλων των εργαζομένων που εποπτεύονται από το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.
- Τη συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης και του Ινστιτούτου της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία και Χρόνιες Παθήσεις (IN-ΕΣΑμεΑ) στο σχεδιασμό και διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

5.6 Υιοθέτηση μιας συμπεριληπτικής γλώσσας για την αναπηρία

Η λανθασμένη χρήση γλώσσας, όταν γίνεται αναφορά σε ζητήματα που σχετίζονται με την αναπηρία όπως και όταν γίνεται αναφορά στα ίδια τα άτομα με αναπηρία, είναι ένα πρόβλημα που πολύ συχνά συναντιέται τόσο στην ελληνική νομοθεσία όσο και στον καθημερινό λόγο όταν συνδιαλεγόμαστε με τα άτομα με αναπηρία. Βασική αιτία αυτού του προβλήματος είναι ότι η γλώσσα αυτή προέρχεται κυρίως από το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας που προσεγγίζει την αναπηρία ως μια ασθένεια που χρειάζεται θεραπεία και η οποία δεν συνάδει με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας. Μάλιστα, η λανθασμένη χρήση της γλώσσας για την αναπηρία που χρησιμοποιείται στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο αποτέλεσε και μια από τις Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής των ΗΕ. Ειδικότερα, η Παρατήρηση αφορούσε στην υποτιμητική γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία και στην ανάγκη εξάλειψης της από την ελληνική νομοθεσία.⁷⁷

Στο πλαίσιο της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας η γλώσσα που πρέπει να χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία είναι μια γλώσσα συμπεριληπτική (inclusive language) που θα δίνει έμφαση πρώτα στο άτομο και όχι στην αναπηρία του, παραμερίζοντας ξεπερασμένες και πολλές φορές υποτιμητικές έννοιες για τα άτομα με αναπηρία προερχόμενες αφενός από την ιατρική προσέγγιση για την αναπηρία, αφετέρου από στερεότυπα και προκαταλήψεις για αυτά.

⁷⁷ Σύμφωνα με την Παρατήρηση της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες «1. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για την έλλειψη στη νομοθεσία του συμβαλλόμενου Κράτους μιας εναρμονισμένης προσέγγισης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, και ότι το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, [...] εμπεριέχει υποτιμητική γλώσσα για τα άτομα με αναπηρία [...]. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, σε στενή διαβούλευση και με την ενεργό εμπλοκή των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία: [...] (2γ) Να εξάλειψει στη νομοθεσία του την υποτιμητική γλώσσα που αναφέρεται στα άτομα με αναπηρία». Οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής των ΗΕ είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της ΕΣΑμεΑ στα [ελληνικά](#) και σε [κείμενο εύκολο για ανάγνωση](#) (easy-to-read).

Για το λόγο αυτό, προτείνουμε:

- Την εξάλειψη από την υφιστάμενη νομοθεσία και από άλλα έντυπα του Υπουργείου της ορολογίας που δεν είναι συμβατή με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας.
- Τη χρήση μιας συμπεριληπτικής γλώσσας για την αναπηρία κατά τη διαμόρφωση και σύνταξη νέων νομοθετικών πρωτοβουλιών και άλλων ενεργειών του Υπουργείου.

Ως Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας εργαζόμαστε ήδη συστηματικά στο πεδίο της ορθής χρήσης της γλώσσας στη βάση της δικαιωματικής προσέγγισης. Με στόχο να διευκολύνουμε το έργο σας, στο **Παράρτημα II**⁷⁸ παρουσιάζουμε τις βασικές αρχές της συμπεριληπτικής γλώσσας και συστάσεις ενδεδειγμένης ορολογίας όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο. Το εν λόγω κείμενο βασίστηκε στις Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία (Disability-inclusive language guidelines) που δημοσιεύτηκαν το 2019 τα ΗΕ στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (Disability Inclusion Strategy).⁷⁹

⁷⁸ Βλ. σσ. 66-68 του παρόντος αρχείου.

⁷⁹ United Nations (2019). *Disability-inclusive language guidelines*. Available at: <https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΆΡΘΡΩΝ 9
«ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ» & 21 «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΈΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΓΝΩΜΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ»**

**Άρθρο 9
Προσβασιμότητα**

1. Προκειμένου να επιτρέψουν στα άτομα με αναπηρίες να ζουν ανεξάρτητα και να συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις πτυχές της ζωής, τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν στα άτομα με αναπηρίες την πρόσβαση, σε ίση βάση με τους άλλους, στο φυσικό περιβάλλον, τα μέσα μεταφοράς, την πληροφορία και τις επικοινωνίες, συμπεριλαμβανομένων και των τεχνολογιών και συστημάτων πληροφορίας και επικοινωνιών και σε άλλες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό, τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές. Τα μέτρα αυτά, που θα συμπεριλαμβάνουν τον προσδιορισμό και την εξάλειψη των εμποδίων και κωλυμάτων προσβασιμότητας, θα ισχύουν, μεταξύ άλλων, για:

α. τα κτίρια, τους δρόμους, τις μεταφορές και λοιπές εσωτερικές και υπαίθριες εγκαταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων και των σχολείων, των κατοικιών, των ιατρικών εγκαταστάσεων και των εργασιακών χώρων,

β. τις πληροφορίες, τις επικοινωνίες και λοιπές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν επίσης κατάλληλα μέτρα προκειμένου:

α. να αναπτύξουν, διαδώσουν και παρακολουθούν την εφαρμογή των ελάχιστων προτύπων και κατευθυντήριων οδηγιών για την προσβασιμότητα των εγκαταστάσεων και των υπηρεσιών που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό,

β. να διασφαλίζουν ότι οι ιδιωτικοί φορείς, οι οποίοι προσφέρουν εγκαταστάσεις και υπηρεσίες που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό, λαμβάνουν υπόψη τους όλες τις μορφές της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες,

γ. να παρέχουν κατάρτιση τους άμεσα ενδιαφερόμενους, σε σχέση με τα ζητήματα προσβασιμότητας που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες,

δ. να παρέχουν, στα κτίρια και τις λοιπές εγκαταστάσεις που είναι ανοικτές στο κοινό, σύστημα σήμανσης σε Μπράιγ και σε ευανάγνωστες και κατανοητές μορφές,

ε. να παρέχουν μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιαμέσων, συμπεριλαμβανομένων των οδηγών, των αναγνώστων και των επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας, προκειμένου να διευκολύνουν την

προσβασιμότητα στα κτίρια και σε άλλες εγκαταστάσεις που είναι ανοικτές στο κοινό,

στ. να προάγουν άλλες κατάλληλες μορφές βοήθειας και υποστήριξης προς τα άτομα με αναπηρίες, προκειμένου να διασφαλίζουν την πρόσβασή τους στην πληροφορία,

ζ. να προάγουν την πρόσβαση, για τα άτομα με αναπηρίες, στις νέες τεχνολογίες και τα συστήματα πληροφορίας και επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένου και του Διαδικτύου,

η. να προάγουν το σχεδιασμό, την ανάπτυξη, την παραγωγή και τη διανομή προσιτών τεχνολογιών και συστημάτων ενημέρωσης και επικοινωνιών σε αρχικό στάδιο, έτσι ώστε αυτές οι τεχνολογίες και συστήματα να καταστούν προσιτές με ελάχιστο κόστος.

Το Άρθρο 9 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες θέτει ουσιαστικά το πλαίσιο της «καθολικής προσβασιμότητας». Το Άρθρο 9 αποτελείται από 2 παραγράφους.

Στην πρώτη παράγραφο αναδεικνύεται ο οριζόντιος χαρακτήρας της προσβασιμότητας και η ανάγκη διασφάλισης αυτής σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών σε αστικές και αγροτικές περιοχές προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να ζουν ανεξάρτητα και να συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις πτυχές της ζωής.

Στη δεύτερη παράγραφο περιγράφονται ενδεικτικά μέτρα τα οποία καλούνται να υιοθετήσουν τα συμβαλλόμενα κράτη τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Το Άρθρο αυτό, ακριβώς λόγω του οριζόντιου χαρακτήρα της προσβασιμότητας, πρέπει να μελετηθεί σε συνδυασμό με σειρά άλλων άρθρων της Σύμβασης όπως ενδεικτικά τα Άρθρα 2 «Ορισμοί», 3 «Γενικές Αρχές», 4 «Γενικές υποχρεώσεις», 5 «Ισότητα και μη διάκριση», 12 «Ισότητα ενώπιον του νόμου», 13 «Πρόσβαση στη δικαιοσύνη», 19 «Ανεξάρτητη διαβίωση και ένταξη στην κοινωνία», 20 «Κινητικότητα του ατόμου» κ.λπ. αυτής.

Άρθρο 21

Ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης και πρόσβαση στην πληροφορία

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρίες μπορούν να ασκούν το δικαίωμα τους στην ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης, συμπεριλαμβανομένης και της ελευθερίας να αναζητούν, να δέχονται και να μεταδίδουν πληροφορίες και ιδέες, σε

ιση βάση με τους άλλους ανθρώπους και μέσω όλων των μορφών επικοινωνίας της επιλογής τους, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 της παρούσας Σύμβασης, συμπεριλαμβανόμενης και:

α. της παροχής πληροφοριών που προορίζονται για το ευρύ κοινό στα άτομα με αναπηρίες, με προσιτές μορφές και τεχνολογίες, κατάλληλες για τα διαφορετικά είδη αναπηριών, κατά τρόπο έγκαιρο και χωρίς πρόσθετο κόστος,

β. της αποδοχής και διευκόλυνσης της χρήσης των νοηματικών γλωσσών, της Μπράιγ, της συμπληρωματικής και εναλλακτικής επικοινωνίας και όλων των άλλων προσιτών μέσων, τρόπων και μορφών επικοινωνίας της επιλογής τους, από τα άτομα με αναπηρίες στις επίσημες επικοινωνίες τους,

γ. της προτροπής των ιδιωτικών φορέων που παρέχουν υπηρεσίες στο ευρύ κοινό, συμπεριλαμβανόμενου και του Διαδικτύου, να παρέχουν πληροφορίες και υπηρεσίες με προσιτές και εύχρηστες μορφές για τα άτομα με αναπηρίες,

δ. της ενθάρρυνσης των μέσων μαζικής επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων και των παροχών πληροφοριών μέσω του Διαδικτύου, να καταστήσουν τις υπηρεσίες τους προσιτές στα άτομα με αναπηρίες,

ε. της αναγνώρισης και προαγωγής της χρήσης των νοηματικών γλωσσών.

Το Άρθρο 21 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες επικεντρώνεται στο δικαίωμα πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στην πληροφορία και στην ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης. Στην ουσία το άρθρο 21 από τη μια μεριά διευκρινίζει πως το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης και πρόσβασης στην πληροφορία εφαρμόζεται σε συγκεκριμένες καταστάσεις των ατόμων με αναπηρία και από την άλλη, ποιες είναι οι υποχρεώσεις του κράτους να προωθήσει και προστατεύσει την απόλαυση του εν λόγω δικαιώματος από τα άτομα με αναπηρία.

Η πρόσβαση στα ψηφιακά περιβάλλοντα είναι μια τέτοια κατάσταση στην οποία μπορούν να βρεθούν τα άτομα με αναπηρία λόγω του ότι αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια ως προς την πρόσβαση τους σε αυτά και την αναζήτηση και εντοπισμό πληροφορίας. Η μη πρόσβαση στα ψηφιακά περιβάλλοντα έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία «ψηφιακού χάσματος» μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων χωρίς αναπηρία. Όπως σημειώνει η Eliza Varney, η ισότητα στην πρόσβαση στην πληροφορία διασφαλίζει ότι όχι μόνο τα άτομα με αναπηρία δεν στερούνται των ευκαιριών που τους προσφέρουν οι τεχνολογικές εξελίξεις, αλλά ότι και η κοινωνία δεν στερείται του ευρέως φάσματος των δεξιοτήτων των ατόμων

με αναπηρία των οποίων και μπορούν να προσφέρουν.⁸⁰ Μάλιστα, όπως επισημαίνει η Varney, το εν λόγω δικαίωμα είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα άτομα με αναπηρία για τη συμβάλλει στην πλήρη προσωπική τους ανάπτυξη.⁸¹

Το άρθρο 21 αποτελείται από πέντε παραγράφους. Η πρώτη παράγραφος επικεντρώνεται στις υποχρεώσεις που έχει το κράτος προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να ασκήσουν και απολαύσουν το δικαίωμα τους στην ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης και της πρόσβασης στην πληροφορία. Μάλιστα, για να μπορέσουν να ασκήσουν το δικαίωμα τους τα άτομα με αναπηρία πρόσβασης στην πληροφορία, αυτή πρέπει να είναι διαθέσιμη σε προσβάσιμες μορφές και τεχνολογίες. Επίσης, μεταξύ άλλων, η παράγραφος αυτή αναφέρει και την έννοια της προσιτότητας, δηλαδή ότι η παροχή τόσων των προσβάσιμων μορφών όσο και των τεχνολογιών δεν πρέπει να δημιουργεί πρόσθετο κόστος στα άτομα με αναπηρία.

Η δεύτερη παράγραφος εστιάζει στην έννοια της κατανόησης της πληροφορίας. Δηλαδή, τα άτομα με αναπηρία τόσο να κατανοούν την πληροφορία όσο και να γίνονται κατανοητοί. Προκειμένου να μπορέσει να επιτευχθεί η εν λόγω κατανόηση το κράτος πρέπει να λάβει μέτρα ώστε να αποδέχεται και διευκολύνει την χρήση εναλλακτικών τρόπων επικοινωνίας όπως η νοηματική γλώσσα, η γραφή Braille, κ.λπ.

Η τρίτη παράγραφος αναφέρεται στην υποχρέωση του κράτους να παροτρύνει τους ιδιώτες παρόχους υπηρεσιών στο κοινό να παρέχουν τις υπηρεσίες αυτές καθώς και την επικοινωνία σε μορφές που είναι προσβάσιμες στα άτομα με αναπηρία και αξιοποιήσιμες από αυτά.

Η τέταρτη παράγραφος επικεντρώνεται στους παρόχους των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, και πιο συγκεκριμένα στη υποχρέωση τους κράτους να ενθαρρύνει τα ΜΜΕ να παρέχουν στα άτομα με αναπηρία υπηρεσίες που θα είναι προσβάσιμες σε αυτά με βάση και τις ανάγκες που έχουν λόγω της αναπηρίας τους.

Τέλος, η πέμπτη παράγραφος αφορά την υποχρέωση του κράτους να λάβει εκείνα τα μέτρα που θα συμβάλλουν στην αναγνώριση και προώθηση της νοηματικής γλώσσα.

⁸⁰ Varney, E (2018). Article 21: Freedom of expression and opinion, and access to information. Στο I. Bantekas et al. (eds.) *The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: A Commentary* (pp. 582-603). Oxford: Oxford University Press.

⁸¹ Ο.π.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Μια από τις Παρατηρήσεις και Συστάσεις της Επιτροπής, όπως προέκυψε ύστερα από τον εποικοδομητικό διάλογο με την αντιπροσωπεία του ελληνικού κράτους, αφορούσε στη γλώσσα που χρησιμοποιείται στην ελληνική νομοθεσία για τα άτομα με αναπηρία. Ειδικότερα, η Παρατήρηση αφορούσε στην υποτιμητική γλώσσα που χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία και στην ανάγκη εξάλειψης της από την ελληνική νομοθεσία.⁸²

Η βασική αρχή που εισάγεται με τη Σύμβαση είναι ότι η γλώσσα που πρέπει να χρησιμοποιείται για τα άτομα με αναπηρία είναι μια γλώσσα συμπεριληπτική (inclusive language) που θα δίνει έμφαση πρώτα στο άτομο και όχι στην αναπηρία του, παραμερίζοντας ξεπερασμένες και πολλές φορές υποτιμητικές έννοιες για τα άτομα με αναπηρία προερχόμενες αφενός από την ιατρική προσέγγιση για την αναπηρία, αφετέρου από στερεότυπα και προκαταλήψεις για τα άτομα με αναπηρία.

Σύμφωνα με τις Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία (*Disability-inclusive language guidelines*) που δημοσιεύσαν το 2019 τα ΗΕ στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (*Disability Inclusion Strategy*),⁸³ η γλώσσα που οφείλουμε να χρησιμοποιούμε όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία πρέπει να βασίζεται στις ακόλουθες πέντε αρχές:

1. Έμφαση στο άτομο και όχι στην αναπηρία
2. Αποφυγή χρήσης «ετικετών» και στερεοτύπων
3. Μη χρήση συγκαταβατικών ευφημισμών
4. Η αναπηρία δεν είναι ασθένεια ή πρόβλημα
5. Χρήση ορθής γλώσσας όχι μόνο στον γραπτό λόγο αλλά και στον προφορικό και ανεπίσημο λόγο

⁸² Σύμφωνα με την Παρατήρηση της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες «1. Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της για την έλλειψη στη νομοθεσία του συμβαλλόμενου Κράτους μιας εναρμονισμένης προσέγγισης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, και ότι το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, [...] εμπεριέχει υποτιμητική γλώσσα για τα άτομα με αναπηρία [...]. Η Επιτροπή συνιστά στο συμβαλλόμενο Κράτος, σε στενή διαβούλευση και με την ενεργό εμπλοκή των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία: [...] (2γ) Να εξαλείψει στη νομοθεσία του την υποτιμητική γλώσσα που αναφέρεται στα άτομα με αναπηρία». Οι Τελικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής των ΗΕ είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της ΕΣΑμεΑ στα [ελληνικά](#) και σε [κείμενο εύκολο για ανάγνωση](#) (easy-to-read).

⁸³ United Nations (2019). *Disability-inclusive language guidelines*. Available at: <https://www.un Geneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται **η ορολογία που προτείνεται να χρησιμοποιείται** όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία όπως και **η ορολογία που είναι καλό να αποφεύγεται**.

Προτεινόμενοι όροι για την αναπηρία		Όροι που θα πρέπει να αποφεύγονται	
	άτομο/α με αναπηρία		άτομα/α με ειδικές ανάγκες, άτομο/α με ειδικές ικανότητες, ανάπηρος/η, ανάπηρο/α άτομο/α, ΑμεΑ, ΑμΕΑ, αφανείς ήρωες της καθημερινότητας, ήρωες της ζωής ήρωες με αναπηρία
	άτομο/α χωρίς αναπηρία, το υπόλοιπο του πληθυσμού		κανονικός/η, υγιής, φυσιολογικός, αρτιμελής
	έχει αναπηρία...		υποφέρει από, πάσχει από ταλαιπωρείται από, χτυπήθηκε από
	άτομο με νοητική αναπηρία		καθυστερημένος, καθυστερημένο άτομο, αργός, ανισόρροπος, χαμηλής νοημοσύνης,
	άτομο με ψυχοκοινωνική αναπηρία		παράφρων, τρελός, μανιακός, ψυχικά διαταραγμένος, συναισθηματικά διαταραγμένος ψυχικά άρρωστος
	κωφός βαρήκοος άτομο/α που είναι κωφό/α άτομο με αναπηρία ακοής τυφλοκωφός		κουφός, κωφάλαλος, μουγγός

	άτομο με αναπηρία λόγου άτομο που χρησιμοποιεί συσκευή επικοινωνίας άτομο που χρησιμοποιεί εναλλακτική μέθοδο επικοινωνίας		άλαλος, δεν μπορεί να μιλήσει
	τυφλός, άτομο που είναι τυφλό, άτομο με αναπηρία όρασης τυφλοκωφός		αόμματος, στραβός
	άτομο με κινητική αναπηρία άτομο με αναπηρία στα άνω άκρα άτομο με αναπηρία στα κάτω άκρα		σακάτης, κουτσός, παράλυτος, κουλός
	χρήστης/τρια αναπηρικού αμαξιδίου, άτομο που χρησιμοποιεί αναπηρικό αμαξίδιο		καθηλωμένος/η σε αναπηρικό καροτσάκι
	άτομο με σύνδρομο down		άτομο με ειδικές ανάγκες μογγόλος
	άτομο που έχει λέπρα		λεπρός
	άτομο με μικρό ανάστημα μικρό άτομο άτομο με αχονδροπλασία (αν ανήκει σε αυτή την κατηγορία)		νάνος

[Πηγή: *Disability-inclusive language guidelines*,
Available at:
<https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>]